

Scholengemeenschap voor Vrijeschoolonderwijs

Jaarverslag 2013

Stichtse Vrije School te Zeist
Novalis College te Eindhoven
Karel de Grote College te Nijmegen
Tobiasschool te Zeist

Wilhelminasingel 15
6524 AJ Nijmegen
024 3820460

Voorwoord	4
Waar staan we voor?	4
De belangrijkste ontwikkelingen in het jaarverslag 2013	5
Onderwijs: bijzondere leerlingactiviteiten	6
Tobiasschool (speciaal basisonderwijs).....	6
Stichtse Vrije School	7
Tobiasstroom (voortgezet lwoo-onderwijs).....	9
Novalis College	10
Karel de Grote College	12
Onderwijs: Tobiasschool (speciaal basisonderwijs)	14
Onderwijs: realisatie speerpunten	15
Stichtse Vrije School	15
Novalis College	19
Karel de Grote College	25
Onderwijs: overige ontwikkelingen in de middenbouw (leerjaar 1/2)	32
Stichtse Vrije School	32
Novalis College	32
Karel de Grote College	33
Onderwijs: overige ontwikkelingen in de leerroute vmbo-t	34
Stichtse Vrije School	34
Tobiasstroom (voortgezet lwoo-onderwijs).....	35
Novalis College	36
Karel de Grote College	37
Onderwijs: ontwikkelingen in integratieklas de Blauwe Bloem.....	39
Onderwijs: overige ontwikkelingen in de leerroutes havo en vwo.....	40
Stichtse Vrije School	40
Novalis College	40
Karel de Grote College	41
Zorgstructuur	42
Tobiasschool (speciaal basisonderwijs).....	42
Stichtse Vrije School	42
Novalis College	43
Karel de Grote College	44
Organisatie	46
Algemeen	46
Stichtse Vrije School	46
Tobiasschool.....	47
Novalis College	47
Karel de Grote College	48
Kwaliteit en verantwoording.....	50
Toezicht inspectie voortgezet onderwijs	50
Toezicht inspectie primair onderwijs	50
Klachten.....	50
Kwaliteitszorg	50
Registratie lesuitval	50
Medezeggenschapsraad.....	51
pMR	51
Tobiasschool (speciaal basisonderwijs).....	51
Stichtse Vrije School	52
Novalis College	52
Karel de Grote College	53

Mensen.....	54
Personeelsbestand	54
Personeelsbeleid	54
Algemeen	54
Tobiasschool (speciaal basisonderwijs).....	55
Stichtse Vrije School	56
Novalis College	56
Karel de Grote College	58
Huisvesting en middelen	60
Tobiasschool (speciaal basisonderwijs).....	60
Stichtse Vrije School	60
Novalis College	60
Karel de Grote College	60
Financiën	62
Samenvatting en analyse jaarrekening 2013	62
Financiële kengetallen.....	62
Balans 2013	63
Exploitatie 2013.....	64
Ouderbijdrage	65
LGF-gelden.....	65
Bijlage 1: Aantal leerlingen en verdeling over opleidingen	66
Bijlage 2: Examenresultaten.....	66
Bijlage 3: Gegevens scholengemeenschap en vestigingen	67
Bijlage 4: Jaarverslag raad van toezicht over 2013	68
Bijlage 5: Jaarverslag dMR Novalis College over schooljaar 2012/2013	71
Bijlage 6: Jaarverslag dMR Karel de Grote College over 2013	74

Voorwoord

U leest het jaarverslag van de Stichting Scholengemeenschap voor Vrijeschoolonderwijs. Het verslag beschrijft de activiteiten in 2013 van de *Scholengemeenschap voor Voortgezet Vrijeschoolonderwijs* (met de vestigingen Stichtse Vrije School in Zeist met afdeling Tobiasstroom, Novalis College in Eindhoven en Karel de Grote College in Nijmegen) en van de *Tobiaschool in Zeist* (speciaal basisonderwijs). In onze scholen gebeurt veel en we hebben geprobeerd om dat goed te beschrijven. Dat levert vervolgens wel veel tekst op. Door rubricering per onderwerp (onderwijs, organisatie, mensen etc.) en per school bent u in staat om snel de voor u relevante onderdelen te vinden.

In het Strategisch Beleidsplan heeft de scholengemeenschap haar kernwaarden geformuleerd, die vervolgens zijn vertaald in speerpunten in het schoolplan. Dit jaar leggen we voor het eerst expliciet verantwoording af over de realisatie van onze voorgenomen speerpunten.

Het vrijeschoolonderwijs wordt mede gekenmerkt door vele leerlingactiviteiten. De bijzondere hebben we voor u in het begin aangestipt.

Dit jaarverslag bevat ook een samenvatting van de jaarrekening 2013, het jaarverslag van de Raad van Toezicht en de jaarverslagen van de deelraden medezeggenschap.

F.L.Ebskamp, bestuurder

Waar staan we voor?

“Men dient niet te vragen: ‘wat moet de mens weten en kennen voor de bestaande sociale orde?’ maar: wat is in de mens in aanleg aanwezig en wat kan in hem ontwikkeld worden? Dan zal het mogelijk zijn de sociale orde steeds nieuwe krachten toe te voeren uit de opgroeiende generatie. Dan zal altijd datgene in die orde leven wat de tot haar toetredende volledige mensen ervan maken; daarentegen zal niet van de opgroeiende generatie gemaakt worden wat de bestaande sociale organisatie ervan wil maken.” Rudolf Steiner

De inspiratie van ons vrijeschoolonderwijs vindt zijn oorsprong in inzichten van de grondlegger van de antroposofie, Rudolf Steiner, die we in de dagelijkse ontmoeting met onze leerlingen, met de samenleving en met andere inspiratiebronnen voortdurend willen toetsen en verder ontwikkelen. Tegelijk kent onze pedagogie een onvervreembare kern: de gedachte dat iedere mens zijn eigen unieke levensweg gaat en dat hij zich daarbij laat leiden door allerlei motieven, vaak zonder zich daarvan bewust te zijn. Ons onderwijs wil de opgroeiende mens helpen om deze motieven te verhelderen en te ontwikkelen. Alleen wanneer ons onderwijs volop aandacht besteedt aan de onderlinge samenhang tussen materiële, ideële en sociale motieven (de eigen idealen, het innerlijke richtingsgevoel, de behoefte 'ertoe te doen' en voor anderen iets te betekenen) zal de leerling met enthousiasme aan de slag gaan. Dan worden in de leerling voornemens voor de toekomstige samenleving gewekt.

De belangrijkste ontwikkelingen in het jaarverslag 2013

De scholen ondernemen naast het lesprogramma vele bijzondere activiteiten voor de leerlingen. De beschrijving daarvan geeft een goed beeld van de brede ontwikkeling die we nastreven en laat een levendige, dynamische schoolgemeenschap zien.

De basiskwaliteit van het onderwijs is met het verkrijgen van basistoezicht op de Tobiaaschool voor alle afdelingen op orde. We werken voortdurend aan het vergroten van de kwaliteit van ons onderwijs. Leidend daarbij zijn onze kernwaarden: een spirituele visie op de menselijke ontwikkeling, een kunstzinnige pedagogie (opvoedkunst), ontwikkeling van onderwijs en onderwijsgevend, een open en veilige leergemeenschap. Aan die kernwaarden hebben de scholen met diverse projecten gewerkt en zij blijven daarmee aan het werk.

Een belangrijk ontwikkelpunt is het goed bedienen van alle leerlingen in de eerste twee leerjaren van het vo. De scholen hebben daarvoor verschillende oplossingen (dakpanklassen, differentiatie binnen klasverband), waarmee ze nog volop in ontwikkeling zijn. Belangrijk is ook de overgang in de komende jaren naar een volledig vmbo-examen, die al jaren daarvoor gevolgen heeft voor het onderwijs. De resultaten van de havo- en vwo-opleidingen zijn onveranderd goed. De vrij hoge werkdruk voor de leerlingen vraagt onze aandacht.

De scholen zijn druk geweest met de voorbereiding van Passend Onderwijs, die grote invloed heeft op de zorgstructuur.

De scholen hebben in 2013 stappen gezet naar een verder inrichting van een teamstructuur waarmee we de verantwoordelijkheid voor het onderwijs lager in de organisatie kunnen neerleggen.

Een belangrijke stap was de invoering van de resultaten- & ontwikkelingscyclus, die personeelsleden ondersteunt in hun professionele ontwikkeling.

De scholengemeenschap is financieel zeer gezond.

We kijken op 2013 terug met tevredenheid over wat we hebben bereikt en met aandacht voor wat we nog willen ontwikkelen.

Frans Ebskamp

Onderwijs: bijzondere leerlingactiviteiten

Naast het brede schoolprogramma zijn er altijd bijzondere leerlingactiviteiten. Hieronder een greep uit de vele activiteiten van 2013.

Tobiasschool (speciaal basisonderwijs)

Op de Tobiasschool voert elke klas een **toneelvoorstelling** op, veelal gekoppeld aan de ontwikkelingsstof van de desbetreffende klas. Ook **uitstapjes** naar de boerderij en de molen, het Archeon of de dierentuin komen voort uit de aangeboden ontwikkelingsstof.

Wekelijks werd er uitbundig gezongen in het **Onderbouwkoor**. Het repertoire bestond uit liedjes die verbinding hadden met de jaarfeesten en seizoenen. In de verschillende klassen werd dit repertoire de rest van de week verder geoefend.

In de **tuinbouwlessen** genieten de leerlingen van 'lekker poep scheppen!', zaaien en overvloedig oogsten natuurlijk. Naast vele soorten groente en kruiden kan er vaak ook een prachtige bos bloemen voor klas of thuis geplukt worden.

Wat er aan bewegend en muzikaal onderwijs gedaan wordt, laten de leerlingen zien op de jaarlijkse **culturele avond**. Veel leerlingen leven lang naar deze avond toe, waar ze aan ouders, broers, zussen, oma's, opa's, oppassen,... laten zien wat ze kunnen. Op deze avond kunnen alle belangstellenden die rondom de leerlingen staan het bijzondere van het onderwijs op de Tobiasschool ervaren.

Prachtige dieren zijn er door de leerlingen van de 3/4 combinatieklas **geboetseerd**, in de vijfde klas hebben de leerlingen met **aardrijkskunde** de vlaggen van de Nederlandse provincies gemaakt, zij wisten van iedere provinciehoofdstad iets karakteristieks te vertellen en konden bovendien op die manier met elkaar Nederland vormen. De zesde klas heeft **interviews** afgenomen bij leerlingen, leerkrachten en ouders, artikelen over verschillende onderwerpen en boekrecensies geschreven en daarmee een echte **krant** gemaakt.

Op het einde van het schooljaar was er tenslotte ook het **schoolreisje**. Met auto's of op de fiets zijn de leerlingen naar het plaatselijke zwembad gegaan, waar zij de hele dag zwemmend, glijdend en spetterend hebben genoten.

Er is in de voorlaatste schoolweek feestelijk afscheid genomen van de locatieleider van de Tobiasstroom met een **sportdag** voor alle leerlingen van de Tobiasschool en de Tobiasstroom. De leerlingen waren school-doorbroken in groepen verdeeld die het in allerlei spelvormen tegen elkaar op moesten nemen om de 'Waardenburg Wissel Trofee' te winnen. Plezier en saamhorigheid tekenden die dag. Wij zullen dit evenement jaarlijks in ere houden.

De **Adventsmarkt** dit jaar was weer een sfeervolle dag waarin door vele leerlingen en hun ouders allerlei knutsels en lekkers voor de kerstboom of de dieren in de tuin zijn gemaakt. Enkele enthousiaste ouders zongen prachtige kerstliederen, wat de dag een bijzondere stemming gaf.

Stichtse Vrije School

In 2013 vond voor de derde keer een **internationale uitwisseling** voor de elfde klassen plaats met een school in Israël (de 'groene school' HakFar HaYarok).

De andere leerlingen van de klassen 9 t/m 11 gingen op **stage**, maakten een uitgebreid stageverslag en hielden, zoals ieder jaar, een stagepresentatieavond voor ouders en klasgenoten.

Diverse leerlingen van de tiende klassen zijn in 2013 begonnen met een **Comenius uitwisselingsproject** met scholen in Turkije, Frankrijk, Hongarije, Italië en Roemenië. In de eerste ronde zijn ruim 90 leerlingen en leraren uit deze landen een week lang bij ons op bezoek geweest. In mei 2014 brengen onze leerlingen een bezoek aan Turkije en in het najaar volgt nog een ander land. Dit project is in de plaats gekomen van het uitwisselingsproject met een school in Bologna.

In de zomervakantie nam voor de vierde keer een groep leerlingen uit verschillende leerjaren deel aan een **internationale vredes- en milieuconferentie** in Israël.

De tiendeklassers brachten een **vierdaags (cultureel) bezoek** aan Parijs of Dresden, waarbij de leerlingen overnachtten in gastgezinnen, zich bekwaamden in de vreemde taal en kennis maakten met de plaatselijke culturele hoogtepunten.

De twaalfde klassen zijn in oktober op **kunstreis** geweest naar Rome of Barcelona. Klas 10P ging in maart op kunstreis naar Londen.

Alle leerlingen van de tiende klassen hebben meegedaan aan een interne ronde van het **Europees Scholierenparlement**, die gedeeltelijk binnen school en gedeeltelijk in de raadszaal van het Zeister gemeentehuis plaatsvond. Een selectie van leerlingen deed mee aan de provinciale en landelijke rondes (in het Utrechtse Provinciehuis en de Eerste en Tweede Kamer).

Evenals vorig jaar hadden de examenklassen een grote, gebundelde **kunstmanifestatie-week**, Artstlk, waarin de leerlingen hun kunstwerken ten toon stelden of ten tonele brachten. Er was een tentoonstelling van beeldende kunst, er waren avonden met toneel en eurutmie en er was een avond gevuld met het eindexamen slotconcert.

De leerlingen van de zevende en de negende klassen gingen aan het eind van het schooljaar 2012/2013 een week op **kamp**. In oktober gingen de volgende negende klassen op kamp om te werken aan de vorming van de nieuw samenvoegde klassen. De tiende klassen hebben in de regio in een **landmeetweek** stukken land opgemeten en in kaart gebracht in het kader van hun wiskundelessen.

Leerlingen van de elfde klassen verzorgden een tournee met een **euritmievoorstelling** langs verschillende scholen in de regio en namen met hun voorstelling deel aan een meerdaagse conferentie in Duitsland.

Enkele leerlingen namen deel aan landelijk georganiseerde **wiskundewedstrijden**; andere leerlingen namen deel aan de diverse regionale en landelijke **sporttoernooien**. Voor de hele school is er door de twaalfde klas een sportdag georganiseerd.

De klassen 10 t/m 12 gaven twee grote **koorconcerten** in de Nieuwe Kerk te Zeist. De achtste en negende klassen verzorgden het voorprogramma. Uitgevoerd werden het Requiem van K. Jenkins en een medley van Porgy and Bess. De instrumentale begeleiding werd verzorgd door leden van

het Weidler Kwartet, aangevuld met extra instrumentalisten en door George's Poem, een band van oud-leerlingen. In oktober was er het jaarlijkse **Café Chantant** waar leerlingen uit verschillende leerjaren optraden op een podium in de zaal.

In het kader van het **Michaëlfest** werd, zoals elk jaar, eind september een **actie** georganiseerd waarmee geld werd ingezameld voor een goed doel. Dit jaar was dat voor de Valentino Achac Deng Foundation, die een project heeft opgezet voor scholen in het door oorlogen geteisterde Zuid-Soedan. Er werd ruim €5.500 opgehaald met allerlei activiteiten.

De achtste en elfde klassen voerden elk een **toneelstuk** op en verzorgden de daarbij horende decors en kleding. Een aantal andere klassen heeft vanuit dramalessen of periodethema's voorstellingen gegeven.

Leerlingen van de elfde klassen voerden in de kerstweek het **kerstspel** uit Oberpfalz op voor de kleuterklassen van verschillende onderbouwen. Leraren en leerlingen uit de twaalfde klassen hebben het Oberufer kerstspel opgevoerd voor leerlingen en voor de ouders. Na de kerstvakantie voerden leraren en leerlingen uit de dertiende klas samen het Oberufer Driekoningenspel op voor leerlingen, ouders en belangstellenden.

Door diverse klassen en lesgroepen werden er in de loop van het jaar in het kader van de lessen **excursies** gehouden naar verschillende culturele instellingen of geografisch/biologisch interessante locaties.

Tobiasstroom (voortgezet lwoo-onderwijs)

Meermalen trokken de klassen er in 2013 met **excursies** op uit. Op de plaats zelf komt immers kunst-, geschiedenis- en astronomieonderwijs het best tot zijn recht. Dit jaar stonden excursiedoelen zoals het Kröller Muller Museum, het Oudheidkundig Museum Leiden, het Scheepvaartmuseum Amsterdam en de Sterrenwacht Utrecht op het programma. In het kader van de geschiedenislessen bezocht de negende klas het slagveld Waterloo bij Brussel met aansluitend een survivaalkamp in Noord Frankrijk.

Het **schoolkamp** in Vielsalm stond weer garant voor veel uitdagende activiteiten zoals mountainbiken, tokkelen, een intensief dagprogramma met sportieve avond- en nachtspele toe, waarin samenwerken het verbindende element vormde.

De **kunst- en cultuurreis** naar Praag van de elfde klas was de kroon op hun werk: veel gewandeld in de stad, musea bezocht; middeleeuwse kastelen in de bergen werden bezichtigd en in de avonden was er genoeg tijd ingeruimd voor de altijd weer indrukwekkende biografiegesprekken.

De **Culturele Avond** was ook in 2013 weer een groot succes: de vijf bovenbouwklassen lieten werk zien uit de verschillende vaklessen: toneel, klassikaal geproduceerde films, solo- en koorzang en instrumentale uitvoeringen. Aan de groep van oudere leerlingen die hun schouders zetten onder het geluid en de belichting voegen zich ieder jaar nieuwe leerlingen die een nog enthousiastere inzet vertonen dan in voorgaande jaren. De uitvoering door het bovenbouwkoor, bestaande uit alle leeftijdsgroepen, toont telkens weer extra de sterke band en synergie tussen de leerlingen van alle groepen.

De **sportdag** voor de hele school vormde een prachtige afsluiting voor het schooljaar. Atletiek en spel wisselden elkaar af. De groepssamenstelling bestond uit gelijke afvaardiging uit de Tobiaaschool (SBO) en de Tobiasstroom (vo). Ondanks de grote leeftijdsverschillen kon ieder op eigen kracht aan een bijzondere groepsprestatie zijn bijdrage leveren.

Iedere klas werkte in de ochtend- en middagperiodetijd langdurig aan de voorbereiding van een **klassentoneelstuk**, waarbij van iedere leerling het uiterste aan concentratie en coöperatie werd gevraagd. De uitvoeringen gaven blijk van grote inzet en enthousiasme.

Het **adventsthema** voor dit jaar, 'buitensluiten', bood veel aanknopingspunten tot dialoog: van uitsluiting en pestgedrag in eigen omgeving tot de erkenning en acceptatie van andersdenkenden, hier en buiten onze grenzen. Goede aandacht was er voor elkaars inbreng en levensechte praktijkvoorbeelden.

Novalis College

In het afgelopen jaar hebben op school **verscheidene activiteiten** plaatsgevonden. Exposities van leerlingenwerk in de school, fototentoonstellingen en presentaties van de atelierklassen. Een groot aantal toneelvoorstellingen vond plaats in het gebouw. Daarnaast hebben leerlingen hun creatieve werk geëxposeerd bij de tentoonstelling. Een bijzondere, jaarlijks terugkomende, activiteit is de **talentenjacht**, die in november is gehouden. Daarbij bleek ook weer over welke bijzondere talenten de leerlingen beschikken.

De leerlingen van de praktische stroom hebben verschillende **praktische opdrachten** uitgevoerd voor de school. Na het maken en indienen van een 'bedrijfsplan' zijn de leerlingen in november aan de slag gegaan met een aantal houten banken voor de ecologische tuin. Daarnaast hebben de leerlingen een kunstwerk gemaakt met kleine geëmailleerde tegeltjes. Beide projecten zullen begin 2014 worden opgeleverd.

De leerlingen hebben in twee weekenden hun **eindwerkstukpresentaties** gehouden. De vele aanwezigen (medeleerlingen, ouders, vrienden, familie en leerkrachten) konden horen hoe de leerlingen zich met hun profielwerkstuk hebben beziggehouden. De leerlingen hebben daarbij vaak een stuk dans of muziek ten uitvoer gebracht.

High Tech Room is een samenwerkingsverband van hoogwaardige bedrijven, kennisinstellingen en overheid rondom Eindhoven, die het belang onderkennen van de ontwikkeling van talent. High Tech Room opent deuren en geeft vrij baan aan innovaties van een nieuwe generatie. Uit 42 ingeleverde nominaties zijn 16 leerlingen gekozen. Sterre Leenen was er één van. De leerlingen kregen de opdracht te bedenken hoe de burger beter betrokken kon worden bij Brainport en de wereld van de techniek. Dit werd gedaan op basis van achttien masterclasses. De laatste masterclass werd gebruikt om een adviesnota aan de gemeente te schrijven. Woensdag 5 juni 2013 werd de adviesnota verdedigd in het bijzijn van wethouder Monique List. De leerlingen hadden in groepjes gewerkt en kregen de opdracht om vanuit hun gezichtsveld hun aandeel in de adviesnota te verdedigen ten overstaande van de wethouder en alle aanwezigen van overheid, toeleverende scholen en bedrijfsleven.

Klas 10 van de praktische stroom heeft dit jaar in het kader van een **nieuw uitwisselingsproject** een bezoek gebracht aan de Ben Chakroun High School in Larache, **Marokko**. In de school hebben de leerlingen samengewerkt aan het schilderen van een buitenmuur, het beplanten van de tuin en uitwisseling op cultureel gebied. Gezamenlijke sportactiviteiten, een zangwedstrijd en een excursie door het noordelijk gebied van Marokko behoorden ook tot het programma. De uitwisseling tussen de leerlingen was bijzonder. De leerlingen hebben met elkaar veel gesproken over de verschillen tussen de beide landen. Maar ook door samen te eten, te sporten en kennis te maken met de cultuur van het land, hebben ze het authentieke Marokko beleefd. De gestarte samenwerking zal in de komende jaren een vervolg krijgen.

Klas 10a heeft de cultuurreis gemaakt naar **Barcelona**. Daar heeft men alle bezienswaardigheden bezocht, deels per fiets, en kennis gemaakt met het bijzondere karakter van deze stad.

Klas 12 heeft uitgebreid de stad **Rome** verkend.

De andere klassen hebben hun jaarlijkse werkweken gehad : de leerlingen van klas 7 en 8 gingen op natuur- en zorgkampen; de leerlingen van klas 9 hebben geologie-activiteiten georganiseerd, klas 10 is gaan landmeten in de praktijk.

Ter gelegenheid van het **Michaëlfest** is in september een aanzet gemaakt voor een **inzamelingsactie** georganiseerd voor twee projecten. In het kader van Waldorf One World is voor de eerste keer met de basisschool Vrije School Brabant samengewerkt. De leerlingen van de

basisschool deden een sponsorloop voor een weefproject in Tanzania, de leerlingen van het Novalis College hebben zich ingezet voor het uitwisselingsproject in Marokko.

Sinds het schooljaar 2011/2012 kent de school **ateliers** die na schooltijd beschikbaar zijn voor leerlingen (en soms ook ouders): voor smeden en textiel, maar sinds 2013/2014 ook voor een schoolorkest. **Het schoolorkest** heeft bij de kerstviering 2013 voor de eerste keer opgetreden met het **schoolkoor**.

Na de kerstvakantie hebben leraren, leerlingen en ouders het **Driekoningenspel** opgevoerd in een bewerkte versie. Vooral het moderne karakter van de uitgevoerde versie sprak velen aan.

Karel de Grote College

In januari 2013 is de **musical** Aladdin opgevoerd. Deze musical is door leerlingen uit alle jaarlagen van de school in hun vrije tijd ingestudeerd onder leiding van een leerling uit de twaalfde klas die de musical regisseerde in het kader van haar profielwerkstuk. Met een lichte ondersteuning van enkele leerkrachten is het de leerlingen gelukt om een prachtige voorstelling met opvallend goede kwaliteit op de planken te zetten.

In maart vond de jaarlijkse **kooruitvoering** plaats in concertgebouw De Vereeniging. Het concert is het resultaat van het pedagogisch masterplan dat de sectie muziek zes jaar geleden heeft ontwikkeld: de leerlingen werken de eerste drie leerjaren aan hun zangkwaliteiten en aan repertoire-opbouw en de laatste drie jaren vormen zij samen het grote bovenbouwkoor. Het aardige is dat tijdens het schoolconcert ook voor de jongere leerlingen enige gelegenheid is om te laten horen wat zij leren. Twee grote koorwerken werden dit jaar uitgevoerd Dido and Aeneas van Purcell en A God Disguised van Larsson. Heel bijzonder was dat alle solopartijen uit Dido and Aeneas door leerlingen werden gezongen. Een klein koor, dat bestond uit personeelsleden van de school, zong afwisselend met het grote leerlingenkoor. Naast deze twee koorwerken waren er meerdere kleinere optredens van groepjes leerlingen uit verschillende jaarlagen van de school. We kijken terug op een succesvolle avond van zeer hoog niveau.

Een aantal leerlingen uit de verschillende jaarlagen van de school hebben in maart meegedaan met de **veldloopkampioenschappen Mission Olympic**. Zes leerlingen hebben de voorrondes overleefd en hebben deelgenomen aan de landelijke finale.

Alle achtste klassen en de negende klas van de praktische stroom hebben aan bestaande **toneel**teksten gewerkt. De toneelleerkrachten hebben deze teksten gekozen vanuit de leeftijdsfase: inhoudelijk goed te begrijpen, met voldoende humor en veel verschillende rollen, maar vooral goede 'springplanken' voor de ontwikkeling van het vak. Tijdens toneeluitvoeringen kon het publiek genieten van daadkrachtige presentaties van de leerlingen.

De leerlingen uit alle achtste klassen hebben in mei met elkaar, bij het vak toneel, als totaalproductie het stuk **Peer Gynt** op de planken gezet. Deze voorstelling was niet voor de ouders toegankelijk, maar een interne voorstelling voor de leerlingen. Het was een nieuwe vorm van theater, door de sectie toneel uitgedacht en neergezet.

In juni is Udit Bhata, directeur van de school in Nepal van stichting Vajra, die wij met WOW als goed doel hadden, bij ons op bezoek geweest. Hij kwam op uitnodiging van Robert van Mosseveld (leerling uit de elfde klas), die in de zomer van 2013 de school bezocht heeft vanwege zijn profielwerkstuk. In de ochtend heeft Udit Bhata gesprekken gevoerd met de schoolleiding en leerkrachten. Vervolgens heeft hij meerdere lessen bezocht. Tijdens zijn bezoek heeft hij een tas met brieven overhandigd voor leerlingen uit de achtste klas. In het kader van **internationalisering** is er een briefwisseling opgezet tussen leerlingen van onze school en zijn school in **India**.

Alle leerlingen hebben een hele dag gewerkt voor een goed doel binnen **Waldorf One World**. Voor klas 7 en 8 stond de ochtend in het teken van het maken van producten en het instuderen van bijvoorbeeld een flash mob/levende beelden. In de middag werden deze producten verkocht en de voorstellingen opgevoerd in het centrum van Nijmegen. De leerlingen van de klassen 9 t/m 12 hebben zelf diverse activiteiten bedacht om geld te verdienen. Verschillende leerkrachten hebben producten (o.a. kunstwerken) en diensten aangeboden. Deze zijn op ludieke wijze geveild. De netto-opbrengst was ruim 15.000 euro. Het geld wordt, met een bijdrage van de stichting Wilde Ganzen, in overleg met de leerlingenraad ingezet voor het project Parivartan van Stichting

Helpende Handen. Het zal zorgen voor een mobiel basis-gezondheidszorg-programma voor achtergestelde mensen in de stad Coimbatore en verder afgelegen dorpen in Zuidwest India.

In november hadden wij wederom de **Quincy lezing** op school, door mevrouw A. Bloemendal met als titel: *the history of Dutch-American Relations*. Dit is een Engelstalige lezing, verzorgd vanuit het John Adams Institute. Deze lezing is een vakoverstijgend project van de sectie geschiedenis en de sectie Engels. De leerlingen van de elfde en twaalfde klas hebben de lezing gevolgd en aansluitend een opdracht gemaakt.

Dit jaar hebben wij voor het eerst met alle zevende klassen meegedaan aan de **Pieper of the Year**, een kennisquiz voor brugklassers van het vmbo, havo en vwo. De quiz bestond dit jaar niet alleen uit kennisvragen maar ook uit inzichtvragen, geheugenvragen en het tonen van vaardigheden. De winnaars per school gaan uiteindelijk door naar de HAN voor de echte finale. Een van de zevende klassen heeft de voorrondes overleefd en heeft deelgenomen aan de halve finale. Een leerling stond uiteindelijk in de finale.

In november heeft het KGC weer met vier zogenaamde bedrijventeams meegedaan aan de **Zevenheuvelenloop**, georganiseerd door de sectie Lichamelijke Opvoeding. Het is bijzonder dat zowel bij de trainingen als bij de loop zelf leerlingen, ouders en personeelsleden samen sportten.

In december bezocht een team van het **Goethe Instituut** Rotterdam geheel in stijl onze school. In een bijzonder voertuig reisde een team vanuit Rotterdam naar verschillende scholen in het land om leerlingen te enthousiasmeren voor de Duitse taal en cultuur. Een aantal achtste klassen werd door hen verrijkt met Duitse taal en cultuur.

In december 2013 ontving onze kantine van tv-maker Eddy Zoëy de **Gezonde Schoolkantine Schaal 2013**, omdat onze schoolkantine voldoet aan de normen van De Gezonde Schoolkantine. Deze uitreiking was onderdeel van de Schoolkantine Sterrendag, georganiseerd door het Voedingscentrum.

Astrid Zimmermann, leerkracht Duits, was voorgedragen voor de landelijke **verkiezing 'leraar van het jaar'**. Tot onze grote verrassing zat zij bij de laatste tien leerkrachten die kans maakten op de titel leraar van het jaar. Dit leverde mooie publiciteit op, maar helaas geen titel.

Onderwijs: Tobiasschool (speciaal basisonderwijs)

Per 1 januari 2013 heeft de Tobiasschool een **nieuwe directeur**, Lidewij Beemer, voorheen leerkracht van de school.

Bij het **inspectiebezoek** in november 2012 scoorde de school op een aantal onderdelen nog onvoldoende, voornamelijk omdat de in gang gezette verbeteringen nog te pril waren. In juni 2013 was er een tussentijds gesprek met de inspectie over het ingezette veranderingsbeleid en de inspecteurs verzekerden ons dat wij op de goede weg waren. In november 2013 heeft de inspectie haar vertrouwen uitgesproken in de kwaliteit van de Tobiasschool.

Onder begeleiding van de verschillende externe experts heeft de school hard gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteiten van de Tobiasschool en grote veranderingen zijn hieruit voortgevloeid.

Het **ontwikkelingsperspectief** (OPP) heeft een verbinding gekregen met groepsoverzichten en groepsplannen, in eerste instantie voor het vakgebied rekenen. Tevens is het OPP uitgebreid en inzichtelijker geworden voor ouders. Er zijn **leerroutes** voor de verschillende uitstroomrichtingen ontworpen voor het vakgebied rekenen en een schoolambitie om naar toe te werken.

Het is belangrijk voor de leerlingen dat zij aangesproken worden op wat zij kunnen, op hun mogelijkheden, en dat zij dit kunnen oefenen binnen de veiligheid van de eigen klas. Daarom hebben wij besloten het klasdoorbroken werken in niveaugroepen los te laten, zodat wij in de veiligheid van de eigen klas met de eigen leerkracht, de leerlingen die ontwikkelingsstof kunnen aanbieden die bij hun leeftijd past. Het specifieke **maatwerk** op het eigen niveau van de leerling komt tot uiting in de verwerking van de leerstof en is kwalitatief diepgaand verbeterd. Op het vlak van lesgeven hebben de leerkrachten een grote kwaliteitsslag gemaakt. Ouders zijn hier op ouderavonden en via het Tobiasnieuws, OuderContactGroep en MR nauw bij betrokken. In eerste instantie is het **vakgebied rekenen** aangepakt. De inspecteurs waren zeer tevreden over de kwaliteitsslag die wij gemaakt hadden en zeiden over de rekenlessen dat zij het jammer vonden dat zij binnen de inspectie geen platform hadden voor dit soort 'voorbeeldlessen'! Een groot compliment voor de leerkrachten. In 2014 volgen de vakgebieden (begrijpend) lezen, taal-spelling en gaan we de inzichten van de vrijeschool verankeren binnen ons onderwijs en onze school. De gesprekken met ouders hebben een andere vorm en deels andere inhoud gekregen. Voor de herfstvakantie een OPP-gesprek, waarin het plannend aanbod van dat schooljaar besproken wordt. Na de toetsperiodes in januari en juni volgen er voortgangsgesprekken waarin de individuele voortgang in relatie tot het aanbod en de algehele ontwikkeling van de leerling aan bod komen.

Het **veiligheidsbeleid** is met enige regelmaat onderwerp van gesprek gebleven bij het team en in de klassen, maar ook bij de ouders. Wat voorgaande jaren is ingezet is dit jaar verankerd en onderdeel van het omgaan met elkaar geworden. De incidenten zijn afgenomen ten opzichte van 2012. Omgaan met social media en de vragen die daarover leven zijn in schooljaar 2013/2014 onderwerp van gesprek tussen leerkrachten, leerlingen en ouders.

Onderwijs: realisatie speerpunten

Stichtse Vrije School

De Stichtse Vrije School heeft de strategische doelstellingen in het [Strategisch beleidsplan](#) vertaald in speerpunten in het [schoolplan](#).

Kernwaarde

Spirituele visie op de menselijke ontwikkeling

Strategische doelstelling

De leraren ontwikkelen en onderhouden een spirituele visie op de menselijke ontwikkeling.

Speerpunten:

Overdracht kennis vrijeschoolpedagogie aan nieuwe leraren

In de gemeenschappelijke pedagogische vergaderingen en later in dit jaar ook in de verschillende teams hebben we diverse malen gewerkt aan pedagogische vraagstukken met onder andere intervisiegroepjes die weer rapporteerden naar een grotere groep. Deze werkwijze bleek heel vruchtbaar en inspirerend. In het afgelopen jaar hebben we ook weer een start gemaakt met de activiteit: 'de leraar in zijn les', waarbij een leraar een les geeft aan de rest van het lerarencollege en daarbij gebruik maakt van specifieke werkvormen die hij/zij ook in de eigen lessen gebruikt. De collega's geven daarop feedback en doen inspiratie op.

Cyclische evaluatie: sluit visie op vrijeschoolonderwijs aan bij actualiteit?

Dit speerpunt heeft in het afgelopen jaar nog geen specifieke aandacht gekregen.

Ontmoetingsruimte creëren

Met het invoeren van de teamstructuur hebben we bewust gestreefd naar relatief kleinschalige, 'veilige' overlegmomenten, waarbij meer gelegenheid is om elkaar intensiever te ontmoeten in werkgerelateerde besprekingen. We zijn pas kort hiermee bezig, maar de eerste ervaringen zijn goed. Er is meer openheid en een bredere participatie mogelijk dan voorheen.

Kernwaarde

Kunstzinnige pedagogie: opvoedkunst

Strategische doelstelling

De leerlingen worden in hun ontwikkeling op een kunstzinnige wijze aangesproken in hun denken, voelen en willen.

Speerpunten:

Leraren spreken leerlingen zichtbaar aan op 'hoofd, hart en handen'

Dit onderwerp is vorig jaar in een aantal studiemomenten aan bod geweest onder externe begeleiding. In de nieuwe teamstructuur is het nog niet geagendeerd.

Leraren differentiëren zichtbaar en meetbaar in hun lessen, met name in de eerste leerjaren (omgaan met verschillen).

Het differentiëren binnen klassenverband is in de middenbouwvergaderingen al enige jaren een regelmatig terugkerend onderwerp. Het werken met basis- en plusniveaus is inmiddels goed ingevoerd in de zevende en achtste klassen. Het blijkt ook goed te werken voor de meeste leraren

en de leerlingen vinden het inmiddels vanzelfsprekend om op verschillende niveaus per vak uitgedaagd en beoordeeld te worden. De manier waarop dat gebeurt, verschilt nog per leraar. Die verschillen zijn op zichzelf geen probleem, maar het is wel van belang dat leerlingen en ouders goed op de hoogte zijn van de werkwijzen. Hiervoor is nog verdere afstemming nodig. In de negende klassen werken we in de vaklessen met beoordelingen op mavo-, havo- of vwo-niveau. De leerlingen kunnen daardoor beter een beeld vormen van het mogelijke examenniveau. Halverwege het schooljaar werken we in diverse vakken in verschillende niveaugroepen. In het team 9-10 werken we in schooljaar 2013/2014 een nieuwe opzet voor de differentiatie in de negende klassen uit. Deze zal vermoedelijk in 2014/2015 kunnen worden ingevoerd.

Het lesprogramma kent een evenwichtige variatie van lesvormen, klasopstellingen, en leermiddelengebruik.

Het team 7-8 heeft in schooljaar 2013/2014 in een serie studiemiddagen gewerkt aan didactiek en klassenmanagement. Deze studiemiddagen zetten we ook in de tweede helft van het schooljaar voort. Klasopstellingen en leermiddelen zijn dienend aan de didactiek en geen doel op zichzelf.

De leerlingen en leraren hebben een zichtbaar onderzoekende houding.
(Nog niet gestart)

Kernwaarde

Ontwikkeling van onderwijs en onderwijsgeevenden

Strategische doelstelling

De school kenmerkt zich door een voortdurende ontwikkeling van het onderwijs en van de onderwijsgeevenden vanuit een visie op de menselijke ontwikkeling en in samenhang met de maatschappelijke ontwikkelingen.

Speerpunten:

De scholen hebben een scholingsprogramma dat aansluit bij de pedagogische visie en de doelstellingen in dit beleidsplan.

Voor hun individuele scholing hebben veel leraren cursussen en studiedagen rond hun vakgebieden gevolgd. Deze cursussen en besprekingen gingen vaak over ontwikkelingen rond examenonderwerpen of waren een collegiale uitwisseling over vrijeschoolpedagogie of andere vakgerelateerde ontwikkelingen. Verder hebben diverse leraren zich bijgeschoold voor het behalen van een (extra) bevoegdheid voor een specifiek vakgebied. Een aantal leraren die met een pabo-bevoegdheid in de middelbouw zijn gaan lesgeven, is aan het studeren voor een bovenbouwbevoegdheid. Sommigen hebben deze studie inmiddels afgerond, alle andere leraren zijn inmiddels met een tweede studie aan de slag gegaan. Hierbij maken zij dankbaar gebruik van de lerarenbeurs, die een deel van de kosten dekt. De school faciliteert voor de middenbouwleraren een ander deel van de studiekosten en de benodigde studie-uren.

De leraren zijn verantwoordelijk voor hun eigen leerproces. Alle leraren scholen zich en leggen verantwoording over hun scholingsactiviteiten af

In de voortgangsgesprekken komt de deskundigheidsbevordering als vast gesprekspunt aan de orde.

De scholen hebben het onderhouden van vakkennis en vakdidactiek binnen de secties duurzaam geborgd.

Leraren worden gestimuleerd om in hun vakgebied cursussen en studiemiddagen bij te wonen. In de meeste secties wordt uitgewisseld over de inhoud en de didactische aanpak van de lessen,

maar dit is nog niet afdoende geborgd.

De scholen hebben het onderwijs in doorlopende leerlijnen beschreven en actualiseren die elke twee jaar.

In de middenbouw is een aantal jaren geleden het project doorlopende leerlijnen opgezet onder begeleiding van de begeleidingsdienst voor vrijescholen. Hierbij zijn vooral de periodelessen in kaart gebracht. Dit schooljaar hebben alle secties de opdracht gekregen om de doorlopende leerlijnen van de zevende tot en met de twaalfde klas opnieuw te beschrijven en te actualiseren. Dit proces zal nog doorlopen tot eind 2014.

Kernwaarde

Open en veilige leergemeenschap

Strategische doelstelling

De school biedt leerlingen een stimulerende en veilige leergemeenschap, waarbinnen zij zich tot zelfstandige, sociale, verantwoordelijke mensen kunnen ontwikkelen.

Speerpunten:

De scholen halen 'de wereld' in de school (projecten, workshops, lesprogramma's etc.) en de leerlingen maken 'contact met de wereld' (stages, optreden, uitvoeringen, etc.).

In 2013 heeft de school verschillende projecten gehad, waaronder bezoeken aan de plaatselijke moskee, deelname aan diverse debatwedstrijden en het *Model European Parliament*, gastsprekers in de klas en een actie voor scholen in Zuid-Soedan. Met de bezoekende scholieren uit het buitenland worden ook intensieve programma's rond een actueel thema uitgewerkt en uitgevoerd. Daarnaast hebben de leerlingen van de negende, de tiende en de elfde klassen een tweeweekse stage in bedrijven en instellingen in binnen- en buitenland.

De scholen bieden mogelijkheden voor internationale uitwisselingen voor zowel leraren als leerlingen.

De Stichtse kent een uitgebreide traditie van internationale contacten. Naast de uitwisselingen in de elfde klas met de HaKfar HaYarok school in Israël, is er inmiddels in de tiende klas een Comeniusproject gestart met scholen in diverse landen.

Diverse leraren namen in 2013 deel aan internationale leraren(vak)conferenties in o.a. Zwitserland, Duitsland en Frankrijk. Ook dit jaar is onze school bezocht door collega's van onze Nepalese partnerschool *Vajra Academy*. De rector van de Academy heeft een dag gehospiteerd en met diverse collega's en leerlingen gesprekken gevoerd,

De scholen evalueren jaarlijks hoe en in welke mate zij leerlingen met een zorgvraag opvangen. Door het Zorg Advies Team is ook aan het eind van schooljaar 2012/2013 een verslag gemaakt van de extra ondersteuningsactiviteiten die per leerling of per groep leerlingen zijn uitgevoerd. Hierbij is ook gereflecteerd op de vorderingen.

Strategische doelstelling

De scholengemeenschap en haar vestigingen hebben een organisatie en een omvang die aansluiten bij de kernwaarden en een economisch verantwoorde bedrijfsvoering mogelijk maken.

Speerpunten:

De Stichtse Vrije School heeft de schoolomvang van 620 tot 700 leerlingen met een instroomcapaciteit van 112 tot 138 leerlingen.

Er is in 2013 weer hard gewerkt aan het onderhouden van de contacten met de regionale onderbouwen en verstrekken van informatie over ons onderwijs via de website en brochures aan belangstellende ouders en basisscholen. Met het wegvallen van de 13^e klas en het 'uitfaseren' van de praktische stroom, is er in schooljaar 2013/2014 een kleine dip in het leerlingenaantal ontstaan. De instroom van vier ruim gevulde zevende klassen heeft de prognoses minder doen dalen dan verwacht, maar het zal vermoedelijke nog wel een aantal jaren duren voordat het leerlingenaantal weer boven de 620 uitkomt.

De Tobiasstroom heeft een stabiele juridische basis voor het geven van onderwijs aan de doelgroep, heeft een omvang van 60-75 leerlingen en een instroomcapaciteit van 15 leerlingen. Na een lichte vermindering van het totale leerlingenaantal door een grotere uitstroom dan instroom in de hogere klassen (de grootte van de elfde klas varieert sterk, afhankelijk van de wenselijkheid om voor een leerling dit extra jaar aan te bieden of een uitstroom naar het MBO te kiezen), is het aantal leerlingen in 2013 weer op het streefniveau gekomen. De verwachting is, dat dit ook in het komende schooljaar het geval zal blijven.

De vestigingen verzorgen hun public relations en hun werving passend bij hun doelstelling van de schoolgrootte.

In schooljaar 201/-2014 is de PR-taak overgedragen aan een andere collega, na een inwerkperiode. Er is inmiddels een nieuw PR-takenplan opgesteld om de continuïteit en ontwikkeling van deze werkzaamheden te borgen. De verwachting is, dat ook voor komend schooljaar vier nieuwe zevende klassen gevormd kunnen worden.

De scholengemeenschap en de scholen hebben een transparante, op de complexiteit en grootte van de organisatie afgestemde organisatiestructuur met duidelijk beschreven taken en resultaatverantwoordelijkheden. Verantwoordelijkheden zijn met de bijbehorende bevoegdheden zo laag mogelijk in de organisatie gelegd.

De scholen betrekken de personeelsleden bij beleidsvorming en verzorgen een goede interne communicatie

Na een lange en gedegen voorbereiding is in schooljaar 2013/2014 een nieuwe organisatiestructuur ingevoerd, conform het schoolplan. Er wordt nu in vier teams vergaderd en samengewerkt. Naast het OOP-team, dat onder leiding van de conrector staat, zijn er teams gevormd rond de klassen 7 & 8, 9 & 10 en 11 & 12. Voor deze teams zijn nieuwe teamleiders benoemd. In deze teams wordt ook beleid met betrekking tot de specifieke doelgroep geëvalueerd en verder ontwikkeld. De vergaderagenda's en de verslagen zijn voor alle medewerkers beschikbaar en elke week is er een kort gemeenschappelijk begin van de vergaderingen om ook op schoolniveau te kunnen uitwisselen. Daarnaast is er minimaal een keer per maand een gehele vergadering gemeenschappelijk, met studie- of intervisieactiviteiten.

Extra speerpunten:

Ontwikkeling Portfolio voor leerlingen

Dit speerpunt heeft in het afgelopen jaar geen prioriteit gekregen.

Ambities in het kader van het landelijke Bestuursakkoord 2012-2015

Nog niet verder uitgewerkt.

Novalis College

Het Novalis College heeft de strategische doelstellingen in het [Strategisch beleidsplan](#) vertaald in speerpunten in het [schoolplan](#).

Kernwaarde

Spirituele visie op de menselijke ontwikkeling

Strategische doelstelling

De leraren ontwikkelen en onderhouden een spirituele visie op de menselijke ontwikkeling.

Speerpunten:

Overdracht kennis vrijeschoolpedagogie aan nieuwe leraren

Een nieuw scholingsprogramma is opgezet, vooral bedoeld om de vrijeschoolpedagogie nadrukkelijker bij ieder onder de aandacht te brengen. De leraren hebben in werkgroepen gewerkt met toepassingen. De mentoren zijn in een aparte studiegroep bijeen geweest om specifieke onderdelen van het mentoraat hierin te scholen.

Ongeveer zes nieuwe leerkrachten hebben de cursus vrijeschoolpedagogie gevolgd en afgerond. De gekozen vorm van modules van drie weken is gecontinueerd. Voorts zijn er studiegroepen ingericht, waarbij jongere en oudere leraren studiedelen voorbereiden ten behoeve van een zestal bijeenkomsten met alle leraren.

Cyclische evaluatie: sluit visie op vrijeschoolonderwijs aan bij actualiteit?

De geplande activiteiten hiervoor zijn doorgeschoven naar het volgend schooljaar, mede om de conclusies uit het visitatierapport te kunnen meenemen.

Ontmoetingsruimte creëren

In het afgelopen jaar is het schema van de pedagogische vergadering aangepast aan de nieuwe organisatiestructuur met teams. De teamvergaderingen hebben een plaats gekregen in dit rooster. Er is een format ontwikkeld voor de agenda's en verslagen. De schoolleiding communiceert wekelijks in het informatiebulletin over beleidsplannen en uitvoering daarvan. In de loop van het jaar is regelmatig stilgestaan bij bijzondere momenten in het schoolleven, naast de gebruikelijke jaarfeesten.

Kernwaarde

Kunstzinnige pedagogie: opvoedkunst

Strategische doelstelling

De leerlingen worden in hun ontwikkeling op een kunstzinnige wijze aangesproken in hun denken, voelen en willen.

Speerpunten:

Leraren spreken leerlingen zichtbaar aan op 'hoofd, hart en handen'

Bij het periodeonderwijs is een aantal malen een kunstleraar ingezet die de praktijk aan de theorie heeft gekoppeld. Daardoor heeft het kunstzinnige aspect van het onderwijs verder vorm gekregen. De leerlijnen zijn herzien en daarbij is het kunstzinnige aspect opnieuw onderdeel van gesprek geweest.

Om te komen tot een verdere vernieuwing, heeft de vaksectie kunst in het najaar een studiedag gewijd aan de visie op de kunstvakken in de toekomst. Deze visie zal verder worden uitgewerkt in het voorjaar 2014.

Leraren differentiëren zichtbaar en meetbaar in hun lessen, voornamelijk in de eerste leerjaren. Periodeonderwijs en differentiëren in de klas blijken geen eenvoudige opgave. In november heeft een visitatiecommissie een bezoek aan de school gebracht. Deze visitatiecommissie heeft vanuit een pilot de vrijescholen in Den Haag, Bergen en Eindhoven gevisiteerd op met name vrijeschoolonderdelen. Daaruit is gebleken dat het aanspreken van hoofd, hart en handen, maar ook het differentiëren en het aanbrengen van variatie in lesvormen niet altijd herkenbaar in de periodelessen aanwezig zijn.

De school zal in de komende jaren hieraan moeten werken om dit meer meetbaar en zichtbaar te krijgen. Ook zal meer aansluiting gezocht moeten worden bij de actualiteit.

Het lesprogramma kent een evenwichtige variatie van lesvormen, klasopstellingen, en leermiddelengebruik

In het afgelopen jaar is gedurende enkele maanden gewerkt met andere klasopstellingen.

Daaraan gekoppeld is een project differentiëren in de klas ingezet met de leraren.

Naast de al aanwezige digiborden en beamers in een aantal lokalen, heeft de school in alle klassen computers (en vaak ook schermen) geplaatst om meer variatie in lesvormen mogelijk te maken.

De leerlingen en leraren hebben een zichtbaar onderzoekende houding

De school tracht te komen tot een zichtbaar onderzoekende houding bij zowel leerlingen als leraren. De profielwerkstukken van leerlingen worden inmiddels volgens een andere, hogere standaard beoordeeld. Het inrichten van een commissie die objectief de profielwerkstukken beoordeelt naast de eerste begeleiders is hierbij van groot belang geweest. Leraren nemen deel aan projecten (Mediawijsheid & ICT, Kunsteducatie, voorbereidingen vakgroepconferentie, voorzitterschap verschillende werkgroepen in de regio en/of landelijk) en presenteren bevindingen aan het team.

Een toenemend aantal personeelsleden is bezig met scholing. Ook zijn er meer uitwisselmomenten in studiegroepen, die thematisch aan de slag gaan.

Kernwaarde

Ontwikkeling van onderwijs en onderwijsgeveden

Strategische doelstelling

De school kenmerkt zich door een voortdurende ontwikkeling van het onderwijs en van de onderwijsgeveden vanuit een visie op de menselijke ontwikkeling en in samenhang met de maatschappelijke ontwikkelingen.

Speerpunten:

De scholen hebben een scholingsprogramma dat aansluit bij de pedagogische visie en de doelstellingen in dit beleidsplan.

Er is gewerkt met een herzien scholingsprogramma. Naast de opzet in studiegroepen (werken met jongere en oudere leraren tijdens de pedagogische vergaderingen) hebben leraren zelf vorm kunnen geven aan hun scholing. De medewerkers hebben – afhankelijk van de eigen behoefte en de wensen van de school - de keuze gemaakt uit een groot aantal mogelijkheden. Een en ander is vastgelegd in een formulier deskundigheidsbevordering waarover met de schoolleiding is gesproken. Op deze wijze is gewerkt aan een betere vastlegging van de uren deskundigheidsbevordering, maar ook aan scholing op maat.

De leraren zijn verantwoordelijk voor hun eigen leerproces. Alle leraren scholen zich en leggen verantwoording over hun scholingsactiviteiten af.

Zoals hierboven vermeld hebben leraren door middel van een scholingsprogramma meer eigen

invulling kunnen geven aan de scholing. In mei 2014 wordt aan de schoolleiding verantwoording afgelegd over de scholingsactiviteiten.

De scholen hebben het onderhouden van vakkennis en vakdidactiek binnen de secties duurzaam geborgd.

In het afgelopen jaar zijn de secties aan aantal malen bijeen geweest. Men heeft o.a. gesproken over de leerlijnen, maar ook over de inhoud van het visitatierapport. Daarbij is het aspect lesstof en het toepassen van hoofd-hart-handen tijdens hoofdonderwijs en vaklessen aan de orde gesteld. Vakkennis en vakdidactiek worden door sectievoorzitters of medewerkers van een sectie ook overgedragen aan nieuwe medewerkers. Deze nieuwe medewerkers worden intensief begeleid door de vaksectie.

De scholen hebben het onderwijs in doorlopende leerlijnen beschreven en actualiseren die elke twee jaar

De leerlijnen zijn in augustus 2013 opnieuw tegen het licht gehouden en licht gewijzigd.

Kernwaarde

Open en veilige leergemeenschap

Strategische doelstelling

De school biedt leerlingen een stimulerende en veilige leergemeenschap, waarbinnen zij zich tot zelfstandige, sociale, verantwoordelijke mensen kunnen ontwikkelen.

Speerpunten:

De scholen halen 'de wereld' in de school (projecten, workshops, lesprogramma's etc.) en de leerlingen maken 'contact met de wereld' (stages, optreden, uitvoeringen, etc.).

De school heeft inmiddels een samenwerking met Focus voor Passie en Techniek. Dit is een initiatief van Brainport Eindhoven, waarin vmbo-t/mbo en bedrijfsleven samen onderwijs ontwikkelen op het gebied van Technology & Design. Dit om over enkele jaren instroom van arbeidskrachten uit de regio te hebben voor de bedrijven in het gebied. Het Novalis College is kartrekker van de stroom Technology & Design.

In dit kader is ook een aanvraag gedaan om als school te kunnen deelnemen aan de Technologieroute. Deze route maakt het mogelijk voor vmbo-t-leerlingen om gefaseerd hun diploma te behalen. Daarnaast volgen zij vanaf het vierde leerjaar al vakken in het mbo. Ook is de leerroute minder lang dan de reguliere vmbo-t/mbo-route. De school heeft in de regio samenwerking gerealiseerd met het Summa College, afdeling MBO Techniek.

De 'wereld' is in de school: dit is o.a. zichtbaar geweest tijdens de WOW-dag waarbij een sponsorloop heeft plaatsgevonden ten behoeve van projecten in Marokko en Tanzania. Daarnaast heeft internationale uitwisseling plaatsgevonden. Leerlingen van klas 10 hebben tijdens hun eindreis samengewerkt met leerlingen van een middelbare school in Marokko. Dit project wordt gecontinueerd.

De scholen bieden mogelijkheden voor internationale uitwisselingen voor zowel leraren als leerlingen.

In het kader van de internationalisering heeft een uitwisseling met een middelbare school in Marokko plaatsgevonden.

De scholen evalueren jaarlijks hoe en in welke mate zij leerlingen met een zorgvraag opvangen. In het afgelopen jaar heeft het zorgteam met de schoolleiding inzichtelijk gemaakt welke zorg geboden kan worden in het toekomstige passend onderwijs. Een schoolprofiel en

ondersteuningsprofiel zijn aangeleverd bij het samenwerkingsverband. Overzichten van aantallen LWOO- en LGF-leerlingen zijn gemaakt.

Het schoolzorgplan is in juni 2013 herzien. Tegen het licht van de herzieningen binnen passend onderwijs is ervoor gekozen een 'lichte' versie te schrijven. In oktober 2013 is gestart met een heroriëntatie op de nieuwe structuur van het zorgteam, in te zetten vanaf augustus 2014.

Strategische doelstelling

De scholengemeenschap en haar vestigingen hebben een organisatie en een omvang die aansluiten bij de kernwaarden en een economisch verantwoorde bedrijfsvoering mogelijk maken.

Speerpunten:

Het Novalis College heeft een schoolomvang van 500 leerlingen met een instroomcapaciteit van 108 leerlingen. De school is financieel gezond.

Voor de eerste keer is gestart met vier brugklassen (2 x vmbo-y/havo, 2 x havo/vwo) en een brugklas vmbo-t Kunst & Ambacht. Ongeveer 130 leerlingen stroomden in. Dit is een aanzienlijke groei. De school heeft moeten loten. Uiteindelijk zijn bijna alle aanmeldingen geplaatst binnen de school.

De vestigingen verzorgen hun public relations en hun werving passend bij hun doelstelling van de schoolgrootte.

De school werkt samen met middelbare scholen in Eindhoven aan gezamenlijke public relations in Eindhoven en omgeving.

De school heeft een open dag, informatieavonden en minilessen georganiseerd voor belangstellenden. De folders zijn geactualiseerd.

De school heeft goed contact met de plaatselijke dagbladen, waardoor regelmatig publicaties verschijnen over de school.

De scholengemeenschap en de scholen hebben een transparante, op de complexiteit en grootte van de organisatie afgestemde organisatiestructuur met duidelijk beschreven taken en resultaatverantwoordelijkheden. Verantwoordelijkheden zijn met de bijbehorende bevoegdheden zo laag mogelijk in de organisatie gelegd.

In augustus 2013 is een nieuwe organisatiestructuur ingevoerd. Daarbij werken we met een teamstructuur en met teamleiders, die leiding geven aan de teams 7/8, Praktische Stroom/K&A en 9 t/m 12. Ook is een connector aangesteld. Voor alle taken zijn beschrijvingen gemaakt. Gedurende het schooljaar zal deze nieuwe structuur worden geëvalueerd.

In de praktijk zijn de teams 7/8 en Praktische Stroom/K&A al verder ontwikkeld dan het team 9 t/m 12. De teamleiders van deze teams sturen ook leerlingzaken (wat eerder DC-taken heette) aan. Deze werkwijze is praktisch en efficiënt georganiseerd rond de leerlingen.

Eind 2013 is ook gestart met een verdere uitwerking van de teamvorming. De zorgstructuur zal hierin worden vervlecht.

De scholen betrekken de personeelsleden bij beleidsvorming en verzorgen een goede interne communicatie.

De schoolleiding verstrekt via het informatiebulletin wekelijks informatie over de ontwikkelingen. De enorme hoeveelheid aan informatie zorgt er echter soms voor dat niet iedereen voldoende op de hoogte blijft/is van de ontwikkelingen. Het adequaat en tijdig informeren van alle betrokkenen blijft een aandachtspunt voor de schoolleiding. Beleidsinitiatieven worden besproken tijdens de pedagogische vergadering, zodat medewerkers er kennis van kunnen nemen en actief inbreng

hebben. Aan personeelsleden wordt gevraagd in te stappen in nieuwe werkgroepen en projecten. Een aantal medewerkers maakt hier goed gebruik van.

Extra speerpunten:

Vaststellen programma voor toetsing voor klas 7 en 8 ten behoeve van interne doeleinden

In 2013 is nog niet gestart met dit programma. Een en ander wordt echter wel in het schooljaar 2013/2014 voorzien (eind mei 2014).

Ontwerp introductieprogramma klas 7

Voor klas 7 is een introductieprogramma opgezet. Gedurende de eerste drie dagen van het schooljaar volgen nieuwe leerlingen een gevarieerd programma waarbij ze kennis maken met de school. Vooral voor leerlingen die nog niet bekend zijn met het vrijeschoolonderwijs geeft dit extra informatie.

Begeleiding mentoren

De begeleiding van mentoren is gedeeltelijk verzorgd door de teamleiders, gedeeltelijk door leden van de personeelsgroep. In de betreffende leerjaren wordt regelmatig met elkaar gesproken over de taak en heeft uitwisseling plaatsgevonden over activiteiten (ouderavonden, werkweken etc.). Voor het nieuwe schooljaar 2014/2015 is gewerkt aan een nieuwe opzet voor de begeleiding van mentoren.

Implementatie coördinatorenoverleg

Bij de invoering van de nieuwe organisatiestructuur is een coördinatorenoverleg ingevoerd. Dit overleg vindt wekelijks plaats. Teamleiders en pedagogisch medewerker overleggen met de schoolleiding over beleidszaken en lopende zaken in de school. Dit overleg is naar tevredenheid verlopen.

Doorontwikkeling portfolio

In 2012/2013 hebben we verder gewerkt met portfolio's. Voor de leerlingen in de reguliere stromen is vooral portfoliowerk van stage en profielwerkstuk van belang. Bij een aantal periodes wordt het portfolio ingezet ter verdieping van de leerstof op het eigen niveau. Leerlingen blijken echter niet altijd gemotiveerd om zich naast het huiswerk nog extra in te zetten voor portfoliowerk. In het komend schooljaar zullen we hiervoor een nieuw concept ontwikkelen. Bij de praktische stroom is het een belangrijk document voor de uitstroom van deze leerlingen op basis van competenties. De leerlingen van de praktische stroom gaan dan ook met een zorgvuldig opgebouwd dossier aan portfolio's van school.

Draaiboeken en procedures vastleggen**Strafwerkbeleid implementeren in het leerlingenstatuut**

We zijn in het najaar van 2013 gestart met een nieuw leerlingenstatuut. In januari 2014 is een uittreksel van dit statuut goedgekeurd door de dMr, waarna gewerkt zal worden aan een uitgebreide versie. Het strafwerkbeleid zal daarin plaats krijgen.

Optimalisering van LOB-beleid- en traject

Voor de LOB (loopbaanoriëntatie en -begeleiding) is in 2013 een beleidsnotitie geschreven. Dit veranderplan geeft de handvatten om te komen tot voldoende eigenaarschap van leerlingen over de toekomstige loopbaan. De decaan heeft het team geïnformeerd over de veranderingen die vanaf 2014 gaan plaatsvinden.

In het schooljaar heeft een beroepenavond plaatsgevonden waar oud-leerlingen, ouders en buitenstaanders kwamen vertellen over hun huidige beroep en loopbaan. Het aantal deelnemers

(zowel sprekers als bezoekers) was overweldigend. Daarnaast hebben informatieavonden plaatsgevonden in andere scholen, waarbij de decaan van het Novalis College actief heeft samengewerkt met de decanen van die scholen.

De school werkt verder met twee loopbaancoaches van buiten de school.

Doorontwikkeling huidige praktische stroom opzetten en invoeren

De teamleider van de Praktische Stroom heeft de mentoren en leraren van de huidige praktische stroom verder begeleid. Er zijn enkele wijzigingen aangebracht in het leerplan, mede gebaseerd op de ervaringen. Zo is het vak rekenen ingevoerd, bij het vak Engels zijn aanpassingen gedaan in het lesprogramma. Ook zijn enkele periodes veranderd: o.a. landbouw is teruggekomen in het lesprogramma. Binnen het samenwerkingsproject Focus voor Passie en Techniek zijn en worden keuzemodules 3D-tekenen en maquettebouw ontwikkeld.

De doorontwikkeling van de Praktische Stroom betekent vooral borgen en aanpassen van het bestaande programma, afhankelijk van de behoeften van leerlingen en vervolgopleidingen. Verder heeft de teamleider veel contacten onderhouden met vervolgopleiding en begeleiding gegeven bij het verwerken van de doorstroomportfolio's.

Ontwikkeling van nieuwe Praktische Stroom: vmbo-t Kunst & Ambacht

De Praktische Stroom is in 2013/2014 gestopt met nieuwe instroom. In plaats daarvan is in 2013/2014 een nieuwe leerweg gestart: vmbo-t Kunst & Ambacht. De klas kent 21 leerlingen en heeft een leerplan dat uiteindelijk in klas 9 zal aansluiten bij de vmbo-t-klas.

Opzet begeleiding van mentoren en leraren in de praktische stroom

De teamleider heeft met name in de teamvergaderingen de begeleiding verzorgd van mentoren en leraren. Ook zijn ouderavonden en werkweken daar doorgesproken.

Herijking zorg & aanneming binnen de school in relatie tot het ondersteuningsprofiel

De voorbereiding voor de invoering van Passend Onderwijs heeft veel tijd gekost. Schoolprofiel en ondersteuningsprofiel zijn geschreven, medewerkers vanuit de zorg en schoolleiding hebben intensief deelgenomen aan de voorbereidingen die het samenwerkingsverband heeft ingezet.

Regionalisering

In het kader van de regionalisering vindt frequent overleg plaats tussen schoolleidingen van vrijeschool onderbouwen en het Novalis College. Ook komen aannemecommissie en intern begeleiders van onderbouwen bijeen. In 2013 is een gezamenlijke lezingencyclus georganiseerd en hebben vrijescholen samengewerkt in het Waldorf-One-World project.

Invoering nieuwe overgangsnormen en rapportagestructuur Magister

De mogelijkheden van Magister worden verder verkend. De verbetering van de rapportagestructuur is in gang gezet; ook heeft de school computers geplaatst waarmee in januari 2014 gestart zal worden met de pilot absentieregistratie. Magister wordt ook steeds meer gebruikt als informatiekanaal naar de ouders.

Magister inzetten voor alle registraties rondom leerlingen

De pilot absentregistratie is gestart in gedurende het schooljaar. Deze pilot moet leiden tot volledige invoering vanaf augustus 2014 voor absentregistratie en huiswerkplanners. Het zorgteam en de teamleiders zijn overgegaan tot volledige registratie van gegevens rond de leerling in Magister.

Karel de Grote College

Het Karel de Grote College heeft de strategische doelstellingen in het [Strategisch beleidsplan](#) vertaald in speerpunten in het [schoolplan](#).

Kernwaarde

Spirituele visie op de menselijke ontwikkeling

Strategische doelstelling

De leraren ontwikkelen en onderhouden een spirituele visie op de menselijke ontwikkeling.

Speerpunten:

Overdracht kennis vrijeschoolpedagogie aan nieuwe leraren

Al een aantal jaren hebben we concreet toepasbare scholing in vrijeschoolpedagogie nadrukkelijk in de vergaderbijeenkomsten opgenomen. De eerste studiedag hebben we gewerkt met Jaap van de Weg om tot een nieuwe opzet van de kinderbesprekingen te komen. Een aantal lezingen werden dit jaar verzorgd door Jacques Meulman met als onderwerp: de werking van beelden. Naast deze lezingen zijn er wekelijks bijzondere opmaten verzorgd door verschillende leerkrachten waarbij een voordracht van R. Steiner centraal stond.

Voor het derde jaar zijn ook de expertisegroepen weer van start gegaan. De expertisegroepen zijn een soort kenniskringen, waar gedurende vier middagen een bepaald onderwerp centraal staat en kennis wordt gedeeld. Iedere kenniskring heeft als cursusleider één ervaren collega (de meester), die een secondant heeft om in de toekomst de cursus voort te zetten en aldus voor het gebodene garant te staan (de gezelschap). Deze expertisegroepen voorzien op deze manier in concrete scholing in vrijeschoolpedagogie; tijdens de cursus moet het concreet kunnen toepassen de leidraad zijn. Het is de bedoeling dat ieder personeelslid in de loop van de jaren enkele van deze expert-cursussen volgt. Dit jaar hebben we bij alle studiemomenten de leerkrachten van basisschool Meander uitgenodigd. Ook aan de expertisegroepen hebben zij deelgenomen en de nieuwe expertisegroep werd door leerkrachten van Meander verzorgd.

Cyclische evaluatie: sluit visie op vrijeschoolonderwijs aan bij actualiteit?

Het leraren college heeft de afgelopen jaren vooral gewerkt aan het zich weer eigen maken (kennis vergaren) van de theoretisch achtergronden van het vrijeschoolonderwijs. De vertaalslag naar de praktijk is nog maar matig zichtbaar. De komende drie jaar zal dit het belangrijkste speerpunten zijn.

Ontmoetingsruimte creëren

Sinds een aantal jaren hebben we een nieuw vergadergebouw waar meerdere ontmoetingsmomenten in verwerkt zijn. Zo hebben we vier keer per jaar een Algemeen Strategische Vergadering waar alle personeel uitgenodigd is. Belangrijke beleidsvraagstukken worden tijdens deze vergadering gepresenteerd. Na de presentatie wordt na uitwisseling in kleine groepjes aan alle aanwezigen individueel een advies gevraagd. Deze adviezen worden meegenomen door de werkgroep om tot een weloverwogen beslissing te komen. Naast de algemeen strategische vergadering hebben we teamvergaderingen, pedagogische vergadering en de algemene bijeenkomsten.

In juni hebben we het schooljaar afgesloten met deze 'sociale vergadering'. Een bijeenkomst waar verschillende personeelsleden, zowel onderwijzend als onderwijsondersteunend personeel, een presentatie gaven over iets dat hen inspireert. Dit werd een prachtige doorlopende voorstelling waar o.a. muziek klonk en prachtige verhalen verteld werden.

Kernwaarde**Kunstzinnige pedagogie: opvoedkunst****Strategische doelstelling**

De leerlingen worden in hun ontwikkeling op een kunstzinnige wijze aangesproken in hun denken, voelen en willen.

Speerpunten:

Leraren spreken leerlingen zichtbaar aan op 'hoofd, hart en handen'

Dit speerpunt zal de komende drie jaren het hoofdthema zijn in de pedagogische vergadering en studiemomenten. Theoretisch is de kennis bij het personeel zeker aanwezig maar de vertaalslag naar de praktijk is nog teveel leraarafhankelijk.

Leraren differentiëren zichtbaar en meetbaar in hun lessen, met name in de eerste leerjaren (omgaan met verschillen)

Met name in de middenbouw is dit jaar hard aan differentiatie gewerkt. In de vaklessen in de achtste klas wordt rekening gehouden met de verschillen tussen leerlingen en worden toetsen op niveau gegeven. Het differentiëren op leerstijl is nog een ontwikkelpunt.

Het lesprogramma kent een evenwichtige variatie van lesvormen, klasopstellingen, en leermiddelengebruik

Onder leiding van de teamleiders zijn in september twee projecten gestart. Het project differentiatie en het project werken met activerende werkvormen. De teams hebben eerst in kaart gebracht wat er al gebeurt en welke expertise er is. Vervolgens zal er in 2014 gewerkt worden aan het bekwamen van het team om de kwaliteit van het onderwijs in de middenbouw te vergroten.

De leerlingen en leraren hebben een zichtbaar onderzoekende houding

Dit speerpunt heeft in het afgelopen jaar geen prioriteit gekregen.

Kernwaarde**Ontwikkeling van onderwijs en onderwijsgeevenden****Strategische doelstelling**

De school kenmerkt zich door een voortdurende ontwikkeling van het onderwijs en van de onderwijsgeevenden vanuit een visie op de menselijke ontwikkeling en in samenhang met de maatschappelijke ontwikkelingen.

Speerpunten:

De scholen hebben een scholingsprogramma dat aansluit bij de pedagogische visie en de doelstellingen in dit beleidsplan.

Ook dit jaar is er weer hard gewerkt aan de versterking van het vrijeschoolonderwijs. Op verscheidene studiedagen en studiemomenten hebben we ons gebogen over de uitgangspunten van ons onderwijs. Zie hiervoor de omschrijving bij: 'overdracht kennis vrijeschoolpedagogie aan nieuwe leraren'.

Jaarlijks - op 2 april - gedenken wij in de schoolgemeenschap van het Karel de Grote College, dat de pedagogische missie en visie van de school een concrete uiting kreeg met het leggen van een

‘grondsteen’ en het creëren van een grondsteenspreuk. De fundering van onze vrijeschool is op deze manier subtiel en tastbaar aanwezig in de dagelijkse schoolpraktijk. Het lerarencollege heeft in 2002 de jaarlijks terugkerende ‘Anne Marie Bouvy-lezing’ in het leven geroepen, bij wijze van hommage aan deze collega van het eerste uur. In deze lezing, die steeds rond de grondsteendag georganiseerd wordt, zou een verbinding tussen fundering en toekomst de vlam van ons vrijeschoolonderwijs moeten aanwakkeren. De lezing van 2013 werd verzorgd door Jacques Meulman, Biografisch Coach, met als titel: Opvoeding als eigentijdse alchemie ‘We hebben goud in onze handen’.

Sinds 2009 organiseert een werkgroep vanuit de ouderkring regelmatig lezingen over achtergronden van het vrijeschoolonderwijs. Eén van deze lezingen dient inmiddels als een terugkerende algemene inleiding voor ouders van zevendeklassers, die de vrijeschool niet kennen van het basisonderwijs, in de eerste maanden van hun kennismaking met onze school. Ook in 2013 waren er weer afleveringen van deze serie, die steeds goed bezocht werden en tot een geanimeerd vraag- en antwoordspel met de bezoekers geleid hebben. Zo gaf Rya Ypma in februari een lezing over voeding.

De leraren zijn verantwoordelijk voor hun eigen leerproces. Alle leraren scholen zich en leggen verantwoording over hun scholingsactiviteiten af

In de voortgangsgesprekken komt de deskundigheidsbevordering als vast gesprekspunt aan de orde. Leerkrachten zijn verantwoordelijk voor hun eigen leerproces maar leggen hier nog geen verantwoording over af. In de gesprekkencyclus wordt de ontwikkeling van personeelsleden wel centraal gezet. Slechts een klein deel van het personeel maakt gebruik van de scholingsbudgetten.

De scholen hebben het onderhouden van vakkennis en vakdidactiek binnen de secties duurzaam geborgd. (start in 2015)

De scholen hebben het onderwijs in doorlopende leerlijnen beschreven en actualiseren die elke twee jaar.(start in 2014)

Kernwaarde

Open en veilige leergemeenschap

Strategische doelstelling

De school biedt leerlingen een stimulerende en veilige leergemeenschap, waarbinnen zij zich tot zelfstandige, sociale, verantwoordelijke mensen kunnen ontwikkelen.

Speerpunten:

De scholen halen ‘de wereld’ in de school (projecten, workshops, lesprogramma’s etc.) en de leerlingen maken ‘contact met de wereld’ (stages, optreden, uitvoeringen, etc.).

In januari is voor de eerste keer het Betalab van start gegaan. Dit is een door leerkrachten opgezette cursus voor leerlingen na schooltijd. In deze cursus wordt gedurende 20 blokken projectmatig gewerkt aan verschillende thema’s als Energie, Transport, Communicatie en Mechanica. Het zelf doen en het maken van een technisch werkstuk staat centraal. We stellen vragen en doen onderzoek om de onderliggende principes te kunnen begrijpen. Er was grote belangstelling voor het Betalab.

De sectie Engels is gestart met de opleiding Cambridge Certificate. Leerlingen kunnen na schooltijd gedurende 28 weken extra lessen Engels volgen met als doel het behalen van het Cambridge Certificate. Dit is een tweejarige opleiding die afgesloten wordt met een examen. Het

diploma biedt de mogelijkheid om in het buitenland te gaan studeren.

Twee klassen uit de middenbouw hebben meegedaan aan een project van het Openluchtmuseum Arnhem met als thema Migratie. Zij zijn in groepjes van drie door het park gelopen om te ervaren hoe het is om opnieuw te (moeten) beginnen in een vreemd land aan de hand van levensechte situaties (douane, boodschappen doen, eten, contacten maken en onderhouden etc.). Twee collega's van de middenbouw maken sinds april deel uit van de klankbordgroep van het museum en hielpen mee het project te ontwikkelen.

De scholen bieden mogelijkheden voor internationale uitwisselingen voor zowel leraren als leerlingen.

In september zijn wij benaderd door het internationaal hulpfonds voor vrijescholen met de vraag of wij interesse hebben in een langdurige samenwerking met vier vrijescholen in India. In de maanden daarna hebben we gewerkt aan het contact via mail en Skype om de ondersteuningsvraag van de scholen duidelijk te krijgen. Begin 2014 reist een leerkracht Aardrijkskunde met drie leerlingen naar India voor een cursus Oceanologie.

De scholen evalueren jaarlijks hoe en in welke mate zij leerlingen met een zorgvraag opvangen. Omdat de instroom vanuit het primaire vrijeschoolonderwijs inmiddels niet meer de overgrote meerderheid van de aangemelde leerlingen uitmaakt, besteden de klassenleraren uitvoerig aandacht aan alles wat wij belangrijk achten voor goed vrijeschoolonderwijs, met name bij die ouders en leerlingen, die nieuw zijn. Onderdeel daarvan zijn de individuele oudergesprekken, die met zevendeklasouders in het brugjaar twee keer gevoerd worden, naast de gewone klassikale ouderavonden. Een van de beoogde doelen van deze investering is dat eventuele ondersteuningsvragen snel in beeld komen en tot een passende aanpak kunnen leiden.

Strategische doelstelling

De scholengemeenschap en haar vestigingen hebben een organisatie en een omvang die aansluiten bij de kernwaarden en een economisch verantwoorde bedrijfsvoering mogelijk maken.

Speerpunten:

Het Karel de Grote College heeft een schoolomvang van 750 leerlingen met een instroomcapaciteit van 168 leerlingen.

In september 2013 zijn maar liefst vijf nieuwe zevende klassen én een klas 7 Kunst & Ambacht aan het onderwijs begonnen (in totaal 166 leerlingen)! Onze school verheugt zich in een groeiende belangstelling, meer en meer ook bij ouders en kinderen die geen primair vrijeschoolonderwijs hebben gevolgd.

Deze succesvolle instroom is opnieuw het resultaat geweest van de inspanningen van de voorlichters op de vrijeschoolonderbouwen van het toeleveringsgebied en op de onderwijsmarkten in de regio Nijmegen. Het aansprekende informatiemateriaal, de aanwezigheid van leerlingen uit bovenbouwklassen en natuurlijk de stevige en enthousiaste verhalen van de leraren, die als een soort ambassadeurs over het profiel van onze school aan de ouders van groep 7 en 8 vertellen, dragen bij aan een goed en duidelijk beeld van de school.

De vestigingen verzorgen hun public relations en hun werving passend bij hun doelstelling van de schoolgrootte.

Ook dit jaar is vanaf de herfst het PR team met veel energie hard aan het werk gegaan. In dit team zitten veel jonge leerkrachten naast leerkrachten met veel ervaring in de vrijeschool. Samen met een leerlingenteam hebben zij presentaties gegeven op onderwijsmarkten, de open dag en open lessenavond. Er zijn daarnaast ochtenden georganiseerd waar zesde klassen van de

vrijeschoolbasisscholen lesjes volgden om het Karel de Grote college te leren kennen. Bijzonder is dat steeds meer leerlingen hier een actieve rol in spelen omdat ze het leuk vinden om te presenteren en zeker ook omdat ze trots zijn op hun school. Fijn is om te merken dat veel leerlingen voor het Karel de Grote College kiezen en het aantal aanmeldingen dit jaar ook heel goed past bij het aantal beschikbare plaatsen.

De scholengemeenschap en de scholen hebben een transparante, op de complexiteit en grootte van de organisatie afgestemde organisatiestructuur met duidelijk beschreven taken en resultaatverantwoordelijkheden. Verantwoordelijkheden zijn met de bijbehorende bevoegdheden zo laag mogelijk in de organisatie gelegd.

In 2013 waren er twee middenbouwteams, rond drie zevende en twee achtste klassen, met ieder een groep leraren, die aan de betreffende klassen veel lessen geven (hoofdonderwijs en vaklessen). De beide teams hebben één teamleider. In de herfst heeft een van de teamleiders de taak teruggegeven en is een nieuwe teamleider ingestapt. Dit heeft tot wat verschuivingen geleid in het team, waardoor er weer hard gewerkt moet worden aan teamvorming. De teams hebben zich verder geprofessionaliseerd door te gaan werken met een jaarplanner. Op deze manier komt de verantwoordelijkheid lager in de organisatie te liggen en worden de leerlingen in de middenbouw beter opgevangen.

De afgelopen twee jaar heeft een grote verandering in de schoolorganisatie plaatsgevonden. Door de komst van een nieuwe rector is opnieuw nagedacht over de inrichting van de schoolorganisatie. Vanuit de doelstelling de verantwoordelijkheid laag in de organisatie te leggen, hebben we gekozen om te gaan werken met een tweekoppige schoolleiding (rector en conrector), zodat er ruimte ontstond voor een teamleider havo/vwo. Hiermee hebben alle teams een teamleider en is de organisatie een stap verder in de omvorming naar een organisatorische en pedagogische indeling in teams.

Voor een redelijke schaalgrootte van teamvorming is het noodzakelijk dat de verschillende teams voldoende personen bevatten, met een evenwichtige verdeling van disciplines en verantwoordelijkheden voor de schoolvakken. Een van de belangrijkste voordelen is dat een beperkt aantal leraren de onderwijskundige en pedagogische zorg voor een duidelijk onderscheiden groep leerlingen heeft. Op dit moment komt dit voordeel het best tot zijn recht in de praktische stroom. Ook ouders ervaren hierin eenheid en consistentie. De andere teams zijn in ontwikkeling en voor de leerkrachten wordt het steeds duidelijker dat er ruimte is voor eigen initiatief binnen het team en dat de teamcoördinator meehelpt dit proces te begeleiden. Dit werkt enthousiasmerend. De omvorming naar het werken in teams zal in 2014 nog steviger in de school gezet worden.

De teamleiders volgen vanaf september 2013 de opleiding 'ontwikkeling leiderschapskwaliteiten voor teamleiders'. Deze opleiding is door ons zelf opgezet en voor de hele stichting georganiseerd. De teamleiders worden o.a. geschoold in financiën, teamvorming, coachend leiderschap, vergadertechnieken, taakplanning en gesprekstechnieken. Daarnaast begeleiden zij een klein verandertraject in hun team dat aan het eind van de opleiding wordt gepresenteerd.

Het Karel de Grote College betreft de personeelsleden bij beleidsvorming en verzorgt een goede interne communicatie.

In mei heeft de schoolleiding een presentatie gegeven in de algemeen strategische vergadering over de beleidsvraagstukken die de komende schooljaren gaan spelen. De personeelsleden hebben adviezen gegeven o.a. over wat prioriteit heeft vanuit het werk. Deze adviezen zijn meegenomen in het schoolplan en de inhoud van studiemomenten.

Extra speerpunten:**Leermiddelenbeleid, met nadruk op ICT-beleid**

De werkgroep ICT heeft in december een presentatie gegeven over eventuele invoering van moderne ICT middelen op het Karel de Grote college. Uit de adviezen van de leerkrachten klonk duidelijk de vraag om met zorg de afweging te maken tot invoering en dit alleen te doen daar waar het het vrijeschoolonderwijs zou kunnen versterken. De werkgroep heeft zich nu gericht op de invoering van Magister voor het verwerken van de absentenadministratie en buigt zich volgend jaar over eventuele invoering van huiswerkadministratie in Magister.

Drie werkgroepen, een ouder-, leerling- en lerarenwerkgroep, hebben zich verdiept in sociale media. Deze drie werkgroepen zijn tot een gezamenlijke tekst gekomen waarin de uitgangspunten van de school ten aanzien van sociale media beschreven zijn. In 2014 zal dit 'manifest' verder uitgewerkt worden door ook de gedragsrichtlijnen te gaan beschrijven.

Inrichting vijfjarig havo

Bij de aanvang van schooljaar 2011/2012 is een werkgroep Havo aan de slag gegaan. Deze werkgroep heeft de inrichting van een vijfjarig havotraject voorbereid. Deze werkgroep is een rechtstreeks uitvloeisel van 'Beter vmbo', maar ook van de consequenties van de beëindiging van de ivo-ontheffing. Dit houdt in dat de havo-route via een vmbo-t-examen in klas 10 voor leerlingen onaantrekkelijk en voor de school pedagogisch en onderwijskundig onwenselijk is. De huidige tiendeklassers zijn dus de laatste leerlingen die deze route krijgen voorgelegd; de huidige negende klasleerlingen zijn de eerste leerlingen die de mogelijkheid krijgen om havo-examen na vijf leerjaren te doen, met behoud van het predicaat 'vrijeschoolonderwijs'.

De werkgroep heeft geprobeerd een beter zicht te krijgen op typerende leerwensen en mogelijkheden van havoërs, onder andere via interviews met leerlingen. In 2012 heeft de werkgroep een ingewikkeld proces begeleid met als doel het zesjarige havo-programma om te schrijven naar een vijfjarig programma. Dat wil zeggen dat wij enerzijds de noodzakelijke wijzigingen in de lessentabel en de gewenste veranderingen in bijzondere leeromgevingen in beeld moesten brengen en anderzijds proberen om karakteristieke kenmerken van vrijeschoolonderwijs te behouden of in te passen. Begin 2013 was de opzet van het vijfjarig havotraject klaar en werd voor de laatste vraagstukken een oplossing gevonden. In augustus 2013 zijn de eerste twee negende klassen het nieuwe korte programma gaan volgen. Per jaar zullen we heel zorgvuldig kijken hoe het gaat en waar eventueel nog aanpassingen moeten komen.

Ontwikkeling van nieuwe Praktische Stroom: vmbo-t Kunst & Ambacht

Begin 2012 werd na gesprekken met de inspectie duidelijk dat de praktische stroom in de huidige vorm niet kan voortbestaan omdat wij geen licentie hebben voor leerlingen met een vmbo-kaderadvies. Uiteindelijk hebben we gekozen voor het behoud van de praktische stroom, maar met andere instroomcriteria. Om verwarring te voorkomen is gekozen voor een nieuwe naam: Kunst en Ambacht. Een werkgroep heeft uitvoerig onderzoek gedaan naar een nieuwe opzet waarbij de kwaliteiten en ervaring van de huidige praktische stroom behouden blijven maar tegelijkertijd ook ruimte is gemaakt om vernieuwend te denken. In 2013 is de eerste zevende klas Kunst & Ambacht gestart met een kleine groep van 18 leerlingen met minimaal een vmbo-t-advies. De opzet voor de vier jaar is in grote lijnen klaar, maar zal nu jaar voor jaar intensief gevolgd en bijgesteld worden. Er is gekozen is voor de sector zorg en welzijn.

Goede prestaties op de kernvakken

Mede vanwege de invoering van de referentieniveaus voor rekenen hebben alle zevende, achtste, negende en elfde klassen en klas 10 vmbo/praktische stroom extra lessen rekenen gekregen. Deze klassen hebben in het voorjaar van 2013 allemaal meegedaan met de pilot rekentoetsen, zodat de leerlingen uit deze klassen dan al de mogelijkheid hadden om het 2f- of 3f-niveau te behalen.

Een ambitieuze leercultuur

Binnen alle lessen op een vrijeschool zou een ambitieuze leercultuur moeten heersen. De vraag is dan ook meteen: wat is een ambitieuze leercultuur? Hoe ziet uitdagend en levend vrijeschoolonderwijs eruit en wat zie je dan in de klas? Dit zijn de vragen waarmee we komend jaar aan het werk gaan.

Voor leerlingen die geïnteresseerd zijn in techniek is dit jaar voor de eerste keer het Betalab van start gegaan. Voor leerlingen die een uitdaging vinden in de Engelse taal is de opleiding "Cambridge Certificate" van start gegaan. Daarnaast is er elk jaar de mogelijkheid voor leerlingen om deel te nemen aan de jaarlijkse musical.

Het Karel de Grote College werkt opbrengstgericht (start in 2014)

Magister inzetten voor alle registraties rondom leerlingen, rooster en huiswerk.

We zijn een onderzoek gestart naar de mogelijkheden van Magister. Een werkgroep heeft kennis en inspiratie opgedaan bij verschillende scholen die al werken met Magister. In januari 2014 start een pilot, waar voor een gedeelte van de school de absents via Magister worden geadmistreerd met als doel schooljaar 2014-2015 dit voor heel de school in te zetten. De andere mogelijkheden die Magister biedt, zoals het noteren van het huiswerk, is nog in onderzoek. Bij de ouders van de middenbouw, met name achtste klas leeft de grote wens om meer inzicht te krijgen in de schoolresultaten van hun kind door bijvoorbeeld met cijfers te gaan werken en deze in Magister te administreren. Aangezien leerlingen eind klas 8 worden gedetermineerd willen ouders graag weten hoe hun kind er voor staat. De rapporten zoals we die nu hebben voorzien maar in een gedeelte van de behoefte. Ook leeft de wens bij ouders om het huiswerk in Magister te noteren. In 2014 zullen we hier als school een uitspraak over moeten doen.

Beter beoordelen

In de bovenbouw is in het najaar gewerkt aan een overgangsprotocol voor de overgang van klas 11 naar klas 12. Na een onderzoekje onder leerkrachten en leerlingen is een protocol geschreven waarin vooral de harde gegevens zijn opgenomen: waar moet je precies aan voldoen? Leerlingen gaven aan vooruit duidelijke criteria te willen zodat je weet waar je aan toe bent. Dit protocol wordt volgend jaar als pilot gehanteerd en vervolgens geëvalueerd. Naast het beschrijven van de criteria (harde kant) was er bij de leerkrachten de wens om meer persoonlijk naar leerlingen te kijken vanuit ontwikkelingsvraagstukken. Vervolgens is er gewerkt aan een instrument om ook andere gegevens mee te laten wegen zoals bijvoorbeeld de competenties, vaardigheden, omstandigheden thuis of biografische vraagstukken. Ook dit instrument zal volgend jaar als pilot ingezet worden.

Europees portfolio

De schoolleiding van het Karel de Grote college heeft dit jaar besloten hier voorlopig geen aandacht aan te besteden. De investering voor invoering is groot en de meerwaarde is onvoldoende duidelijk.

Onderwijs: overige ontwikkelingen in de middenbouw (leerjaar 1/2)

Stichtse Vrije School

De **instroom** van nieuwe leerlingen heeft vier ruim gevulde zevende klassen opgeleverd. We hebben een klein aantal leerlingen moeten uitloten, ondanks de extra plaatsen die we nog in de klassen gecreëerd hebben. In de loop van schooljaar 2013/2014 bleek een klassengrootte van 30 of 31 leerlingen ook aan de hoge kant te zijn. Gezien de grote diversiteit binnen de klassen en de extra ondersteuning die leerlingen in toenemende mate behoeven, zullen we komend schooljaar de grootte bij de aanname weer beperken tot 28 leerlingen per klas.

Ook dit jaar was ongeveer 70% van de nieuwe leerlingen afkomstig van de vrijescholen in de regio. De overige leerlingen kwamen vanuit het reguliere basisonderwijs.

Met ingang van schooljaar 2013/2014 werd er door de leraren voor een deel van de vergaderingen in vaste **teams** gewerkt. Voor de middenbouw betekende dit, dat er naast het al bestaande wekelijkse overleg van de klassenleraren nu ook een vast teamoverleg van alle klassenleraren en vakleraren die aan de zevende en achtste klassen lesgeven, is ingericht. Er kon nu veel gerichter worden gewerkt aan de afstemming en verdere ontwikkeling van het onderwijs aan deze groep leerlingen. Een probleem hierbij was nog wel dat een aantal teamleden regelmatig een overleg moest missen, omdat zij studeren voor een extra lesbevoegdheid. Deze leraren bezitten al een pabo-bevoegdheid, maar die zal niet langer voldoende zijn voor het lesgeven aan de lagere leerjaren.

In de vergaderingen is door het team onder andere gewerkt aan een verdere verbetering en onderlinge afstemming van de **differentiatie** binnen klassenverband. Hierin waren al flinke stappen gezet, maar het continu werken hieraan blijft noodzakelijk.

In het kader van het komende Passend Onderwijs met een externe begeleider in een serie studiemiddagen gewerkt aan het 'bij de les' houden van diverse leerlingen die minder vanzelfsprekend meekomen in de dagelijkse gang van zaken. Op deze inspirerende bijeenkomsten, waaraan ook vrijwel alle lesgevendenden aan de middenbouwklassen konden deelnemen, is ook gewerkt aan het klassenmanagement en een verder afstemming van de gewoontes en afspraken, zodat leerlingen meer houvast krijgen. Deze studiemiddagen en daaruit voortvloeiende individuelere trajecten worden voortgezet in 2014.

Novalis College

De vier brugklassen hebben deelgenomen aan een **introductieprogramma** met een zestal activiteiten verdeeld over twee dagen: kennismaking met het vrijeschoolonderwijs, rondleiding door het schoolgebouw, buitenactiviteiten, verkeersveiligheid en het mentorblok. Naast het introductieprogramma wennen de leerlingen geleidelijk aan de brugklas met behulp van het gewenningsprogramma. In de weken tot aan de herfstvakantie worden de leerlingen geleidelijk geleerd om te gaan met het maken van huiswerken en toetsen.

Aan het lesprogramma van de leerlingen van klas 7 en 8 is een wekelijks **studieles** toegevoegd. Thema van de studielessen is het methodisch ontwikkelen van leer- en studievaardigheden. Daarnaast is in de achtste klas het vak rekenen ingevoerd.

In het mentoruur van de zevende en achtste klassen wordt gebruik gemaakt van de methode emotioneel intelligent.

De **projectweken** werden in maart 2013 georganiseerd. Voor klas 7 was het thema Design & Media; voor klas 8 'Het Taaldorp'. De projectweken zijn afgesloten met een echt taaldorp en een tentoonstelling van de leerlingen. Hierbij waren veel ouders aanwezig.

De **werkweken** in de brugklas stonden in klas 7 in het teken van de 'Natuur en de mens' en in klas 8 'Zorg voor de mens'. De leerlingen hebben op diverse locaties met dit thema gewerkt.

De school heeft enkele jaren gelegen de constructie met **dakpanklassen** (vmbo-t/havo en havo/vwo) ingevoerd. Hierdoor hebben leerlingen de gelegenheid tot het einde van klas 8 te groeien in de leerwegen. Aan het einde van deze klas vindt de niveaubepaling plaats. Dit leidt tot een goed advies voor de leerweg waarin de leerling uiteindelijk gaat afronden.

Karel de Grote College

Om de ontwikkeling van de zevende- en achtsteklassers op het gebied van emoties, sociaal gedrag, levensbeschouwing, seksualiteit etc. stevig te ondersteunen heeft de leerkracht maatschappijleer een **leerplan** opgesteld, dat een kalenderjaar beslaat (dus de tweede helft van de zevende klas en in de eerste helft van de achtste klas). In dit leerplan is ook aandacht voor biografieën die voor de leerlingen een morele en spirituele spiegel kunnen zijn. Het valt te verwachten dat in deze lessen ook een basis wordt gelegd voor een vruchtbare samenwerking tussen alle leerlingen, of zij nu uit het primair onderwijs van reguliere dan wel vrijescholen afkomstig zijn. Afgelopen jaar is deze expertise gedeeld en zijn twee leerkrachten ingewerkt om deze lessen ook te kunnen geven.

Onderwijs: overige ontwikkelingen in de leerroute vmbo-t

Stichtse Vrije School

De leerlingen die de examenroute naar het mavo (vmbo-t) hebben voltooid, hebben met een goed resultaat **examen** gedaan in 2013. Van de leerlingen is 97% geslaagd. Een deel van de leerlingen is doorgestroomd naar het havo-examentraject in de elfde klas, de overige leerlingen hebben hun schoolloopbaan vervolgd op een mbo. De resultaten van het centraal examen waren ook dit jaar gemiddeld op het landelijke niveau.

Met ingang van 2014 zullen er jaarlijks **nieuwe vakken** worden toegevoegd aan het centraal examen. De bestaande ivo-examenregeling zal daarmee landelijk worden afgeschaft. Er werd in de negende en tiende klassen gestaag gewerkt aan de voorbereidingen hierop. In 2014 komt wiskunde als eerste extra vak naast het al centraal geëxamineerde Engels en Nederlands aan bod. In de negende klassen van 2013/2014 is inmiddels ook al begonnen met de basis voor het economie-examen dat vanaf 2015 centraal afgenomen zal gaan worden. Om het onderwijs niet geheel om te moeten gooien ten behoeve van de centrale examinering, is besloten om het vak nask, dat nu alleen in de periodelessen aan bod komt, niet langer in het examenprogramma op te nemen. Er blijven nog voldoende andere vakken over voor een volledig examenpakket. Voor de algemene (vrije school)vorming blijven de periodes natuurkunde en scheikunde natuurlijk wel gewoon in het algemene lespakket voor alle leerlingen. Er wordt onderzocht of we als nieuw examenvak het vak Kunstvakken 2 kunnen introduceren voor leerlingen die het mavo-examen doen.

Net als in voorgaande jaren, was het werken aan de **sectorwerkstukken** en de presentatie hiervan een succes. Er wordt steeds gericht gewerkt aan de projecten en de belangstelling voor de gevarieerde presentaties in de 'marktconstructie' neemt toe. Alle leerlingen hebben dit jaar met plezier en succes deelgenomen aan een studiereis naar Dresden, waar gelogeerd werd in gastgezinnen die verbonden zijn aan de vrijeschool aldaar.

De topklas van de praktische stroom, **Craft & Arts Stroom Zeist (CASZ)**, is eind schooljaar 2012/2013 afgezwaaid. De leerlingen zijn allemaal met succes ingestroomd in het mbo, meestal op niveau 3 of 4. Na de zoekende en soms moeizaam verlopende pionierende eerste jaren hebben de leerlingen van deze klas zich in de laatste jaren krachtig en veelbelovend ontwikkeld. In diverse afsluitende presentaties en voorstellingen was goed zichtbaar dat zij zich in hun eigenheid gevormd hebben en doelgericht en gemotiveerd het vervolgonderwijs ingaan. De tweede groep leerlingen van de praktische stroom is in schooljaar 2013/2014 het laatste leerjaar (tiende klas) ingestroomd. Zij zullen ook de laatste groep zijn die als praktische stroomklas de schoolcarrière op de Stichtse afrondt. De derde groep leerlingen van de praktische stroom is in schooljaar 2013/2014 uitgebreid met een aantal leerlingen uit de andere klassen en is omgevormd tot een vijfjarige mavoklas. De meeste leerlingen van deze groep zullen in nog drie jaar voorbereid worden op een mavo-examen. Een aantal leerlingen zal vermoedelijk na de tiende klas al doorstromen naar het mbo, zoals met de voorgaande groepen het geval was. Evenals in schooljaar 2012/2013, is in augustus 2013 niet gestart met een nieuwe praktischestroomklas, omdat wij van de overheid geen nieuwe leerlingen meer hiervoor mogen aannemen. Het aantal aanmeldingen voor de praktische stroom vanuit de regionale onderbouwen was ook onvoldoende om naar alternatieven te zoeken. In de regio Zeist zijn relatief gezien minder leerlingen die onderwijs volgen onder het vmbo-t-niveau en voor leerlingen met een lwoo-indicatie heeft de Stichtse de Tobiasstroom.

Tobiasstroom (voortgezet lwoo-onderwijs)

De Tobiasstroom tekent al geruime tijd voor de toelating van leerlingen met een lwoo-beschikking voor het vmbo. Zij biedt ontwikkelingsgericht onderwijs aan leerlingen uit de vier leerwegen. De klassen zijn daarmee ook in 2013 homogeen naar leeftijd en heterogeen naar niveau samengesteld.

De dit jaar gemaakte keuze voor invoering van **nieuwe methodes** voor de vakken Nederlands, Engels, biologie, nask, aardrijkskunde, geschiedenis en rekenen komt sterk voort uit behoefteverschillen in didactisch aanbod. Daarbij is onderzocht of de methodes adequaat zijn toegesneden op de vragen van taalzwakke en/of dyslectische leerlingen in het licht van de eisen aan de zelfwerkzaamheid van de leerling.

De eis van de inspectie tot het afnemen van examens in het schooljaar 2017-2018 vraagt vanzelfsprekend een dekkend aanbod aan vakken. Alle Tobiasstroomleerlingen zullen immers vanaf dat jaar **eindexamen** doen. De leerlingen van de theoretische leerweg kunnen in dat jaar examen doen binnen de licentie van de Stichtse Vrije School. De leerlingen van de basis- en de kaderberoepsgerichte leerweg moeten hun schoolexamen en het centraal schriftelijk examen doen onder de hoede van een vo-school in het samenwerkingsverband die beschikt over een brede licentie.

De **leerlijnen** voor de perioden en vaklessen werden dit jaar geënt op de exameneisen alsmede op de ontwikkelingsdoelen en daar waar nodig opnieuw geformuleerd. Vanaf dit jaar wordt in de vaklessen gedifferentieerd toegewerkt naar de verschillende eindexamens, terwijl in het periode-onderwijs klassikaal thematisch onderwijs blijvend wordt aangeboden.

In het voorjaar van 2014 zal het besluit genomen worden voor de aan te bieden specifieke **sector** binnen de Tobiasstroom. In het schooljaar 2014/2015 wordt deze keuze uitgewerkt en geïmplementeerd in het vrijeschoolleerplan.

Rekenen is, naast 2 of 3 uur wiskunde per week, voor een uur vast ingeroosterd voor alle klassen gedurende het gehele schooljaar.

Omdat de lesurentabel moet aansluiten op de urentabel van de vo-school uit het samenwerkingsverband is er voor gekozen om vanaf 2013 de **periodetijd** terug te brengen van 100 naar 60 minuten per dag. Dit betekent tijdsruimte voor de nieuw in te voeren verplichte vaklessen. De uitdaging bestaat daarin dat de effectiviteit van het periodeles-aanbod optimaal blijft. De schoolbel gaat daarom vanaf dit nieuwe jaar dagelijks vijf minuten eerder, zodat de lessen stipt om 9 uur kunnen beginnen.

De **instroom** van leerlingen voor onze nieuwe zevende klas bestond aanvankelijk uit 12 leerlingen. Gedurende de eerste maanden meldden zich nog drie leerlingen aan. Dit fenomeen -overstappen gedurende het schooljaar- lijkt ook in hogere klassen in toenemende mate voor te komen. Het draagt zeker niet bij aan de rust in de school, maar het blijkt iedere keer een grote opluchting voor zowel leerling als ouders, wanneer na de verplichte proefperiode een definitief positief besluit van de Commissie van Toelating komt.

De **uitstroom** en overstap van leerlingen naar het mbo vond ook dit jaar succesvol plaats. Voor twee leerlingen werd in overleg met leerplicht een individueel stagejaar opgesteld ter voorbereiding van de overstap naar het mbo. De op de persoon toegesneden trajecten in het

kader van de stage- en loopbaanbegeleiding bieden de leerling een stevige vertrekbasis. Ook de klassikale bezoeken aan de ROC's vormen belangrijke schakels in het keuzetraject.

Het **vijfjarig curriculum** blijkt voor de meeste vmbo-ers met lwoo een aantoonbaar solidere basis te zijn dan het vierjarig curriculum. Het individueel gekozen eindwerkstuk, de eindpresentatie hiervan en de gezamenlijke eindreis, alsmede het hoger afsluiten per kernvak, werken stuk voor stuk bekrachtigend en bieden de leerling een goede startpositie in het mbo.

Een nieuw element in het jaarrooster vormt de introductie van het **herfstrapport**. Er bestond grote behoefte aan vroegere rapportage in het schooljaar. Hiermee krijgt de leerling eerder gespiegeld wat moet worden bijgesteld. Tijdens de bijbehorende rapportenvergaderingen worden de leerdoelen geformuleerd en direct daaropvolgend aan de leerling en de ouders schriftelijk meegedeeld.

Sinds augustus bestaat een **middagperiode** niet meer uit vier uur per week gedurende acht weken. Slechts twee uur worden ingeroosterd, maar dan over een duur van ca. twaalf weken per jaar.

In de teamvergaderingen is dit jaar onder leiding van de GZ-psycholoog in navolgende vergaderingen uitgebreid studie gemaakt van twee **thema's in de school**: gegeneraliseerde angststoornissen en epilepsie binnen de Tobiasstroom.

Activerende didactiek en samenwerkend leren als methodiek voor ons **didactisch handelen** werd gedurende meerdere dinsdagen onder leiding van de Schoolbegeleidingsdienst grondig verdiept en beoefend.

Het overdragen van het stokje door de locatieleider Jan Waardenburg per 1 augustus 2013 aan de **nieuwe teamleider** SVS-Tobiasstroom voltrok zich volstrekt niet geluidloos: een groots afscheidsoverdrachtsfeest markeerde een gedenkwaardig moment. Als teamleider vertegenwoordigt Maarten Blokker de lwoo-afdeling binnen de nieuwe structuur van de SVS.

Novalis College

In het schooljaar 2012/2013 zijn nog examens afgenomen in het ivo-vmbo-t-traject. De **examenresultaten** waren uitstekend: 94% van de leerlingen behaalde het diploma. Langzaam gaat de vmbo-t-afdeling naar de invoering van een volledig examen op CE-niveau.

Deze **invoering van een volledig vmbo-t** waarbij alle vakken worden afgesloten met het centraal schriftelijk examen, zal in het schooljaar 2014/2015 een feit zijn. De school heeft hiervoor gekozen in plaats van een geleidelijke overgang met jaarlijks twee nieuwe examenvakken. Dit leidt ertoe dat de huidige negende klas een volledig examen gaat doen in dat jaar. De lessentabel is hierop aangepast.

De school is reeds langer bezig met **rekenlessen** in klassen 8 en 9, ondanks het feit dat de rekentoets voorlopig nog niet wordt ingevoerd. De school acht het echter van belang dat deze lessen vervolgd worden.

Door de invoering van het volledige Centraal Schriftelijk examen zoals eerder genoemd, is de school genooddaakt geweest om de **lessentabel** te optimaliseren. Voor alle examenvakken zijn voldoende uren ingeroosterd om de benodigde examenstof te kunnen behandelen. Bij sommige vakken is bekeken hoe het jaarthema, belangrijk binnen het vrijeschoolonderwijs, toch binnen het

programma behouden kon blijven. Dit bleek mogelijk bij een groot aantal vakken in klas 9. Delen van de examenstof zijn in het periodeonderwijs ingebed en er zijn voor een aantal vaklessen uren bijgekomen.

De invoering van het Centraal Examen heeft aanvankelijk geleid tot wat meer spanning in de negende klas. Daarnaast heeft het ook geleid tot een goede, meer doelgerichte werkhouding dan we in de afgelopen jaren hebben gekend.

Er is de laatste jaren ingezet op extra **rekenonderwijs** in het vmbo-t. De rekentoets telt dit schooljaar nog niet mee in de slaag-zak-regeling. Echter, de zorg voor de volgende klassen is er wel aangezien er in dit type onderwijs gemiddeld meer leerlingen zitten met een rekenprobleem zoals dyscalculie.

Het Novalis College heeft voor het tweede jaar meegedaan aan de mbo-voorlichtingsavond, georganiseerd samen met de buurschool het Eckart College en het Christiaan Huygens College. Ook is er een beroepenmarkt georganiseerd. De activiteiten rondom LOB maken dat de leerlingen van het vmbo-t duidelijk actiever zijn op dit vlak. Ze weten – eerder dan in andere jaren – welke **vervolgopleiding** ze gaan kiezen. Dit jaar is de regio Eindhoven, en dus ook het Novalis College, begonnen met de invoering van het vernieuwde Digitale Doorstroom Dossier.

De **Praktische Stroom** is dit schooljaar verder doorontwikkeld op het gebied van de praktische periodes. Contacten zijn gelegd met externe projecten, zoals Good Companies en Stadsakkers. In het project Good Companies gaat de school met textiel, houtbewerking en economie in 2014 deelnemen. Leerlingen kunnen op een website zelfgemaakte producten online verkopen. Daarnaast kunnen leerlingen exposeren tijdens de Dutch Design Week. Aan de school wordt een bedrijf uit de regio gekoppeld die acht uur, vrij in te vullen, aanbieden vanuit het bedrijfsleven. Aan het Novalis College is Frencken gekoppeld. Hierdoor wordt het contextrijk onderwijs bevorderd. Good Companies gaat samenwerken met Brainport. Zo zal een brug geslagen worden tussen de ontwikkeling van belangstellingsonderwijs, de technologieroute en het ondernemingsonderwijs.

Vanuit Stadsakkers gaan leerlingen in 2014 werken op braakliggende terreinen in de omgeving. Hier worden groente en fruit geteeld ten behoeve van de voedselbank. Er zal een samenwerking plaatsvinden met restaurant 't Wasven, waar mensen met een beperking werkzaam zijn.

De leerweg **kunst & ambacht** is dit jaar van start gegaan. Er is een leerplan geschreven voor de praktische periodes waarin, vanuit de ontwikkelingsfasen, een opbouw naar een eindexamen vmbo-t wordt gewaarborgd. Het grootste deel van het leerplan van de leerweg kunst & ambacht is gereed. Tevens is een voorbereiding begonnen om vanaf schooljaar 2014/2015 *3D tekenen* te gaan aanbieden. Het werken met portfolio's en competenties vindt nog steeds plaats, zij het in mindere mate. De pilot voor de vakoverstijgende leskaarten is vanwege onvoldoende draagvlak niet van de grond gekomen.

Karel de Grote College

De klas die in 2011 als eerste aparte lesgroep voor vmbo-t-leerlingen in klas 9 is gestart heeft in 2013 de schooltijd afgesloten. Dit is de eerste klas die volgens het plan **Beter Vmbo** de nieuwe opzet heeft gevolgd en daarmee ook de eerste keer de klassikale aanpak van het sectorwerkstuk en de invoering van de beroepsvoorbereidende stage heeft mogen ervaren. Daarnaast zijn er in september twee nieuwe negende klassen voor vmbo-t gestart. In deze nieuw samengestelde groepen is het voor het team nog zoeken naar de juiste aanpak om er ook echt een groep van te maken. In 2014 wordt Beter Vmbo geëvalueerd en zullen de aanbevelingen, die daaruit komen, ingezet worden.

Enige maanden daarvoor gingen 43 leerlingen op voor de **afsluiting** van hun leerroute vmbo-t; slechts drie daarvan zakten. Een slagingspercentage van 93%. Alle leerlingen verzorgden een sectorwerkstuk, dat in veel gevallen verband hield met hun vervolgopleiding of daar onderzoek naar deed. Ruim tweederde van de leerlingen, die aan de vmbo-afsluitingen deelnamen, stroomde vervolgens door naar de havo-leerroute. Bij de afsluiting van hun schoolloopbaan gingen vmbo-ers en leerlingen van de praktische stroom gezamenlijk op kunstreis naar Praag; daarna ontvingen zij tijdens feestelijke bijeenkomsten hun ivo-getuigschriften met bijbehorende cijferlijsten en de eindgetuigschriften van ons vrijeschoolonderwijs.

De teamleider van het vmbo-t en de teamleider bovenbouw hebben samen het **overgangsprotocol** van vmbo naar havo herschreven. Dit is een regionaal ontwikkeld protocol dat hiermee in onze school is geïmplementeerd.

Het onderwijs in de praktische stroom met zijn beproefde ontwikkelingsstof en inrichting van het leerplan staat als een huis. De diverse stages en bijzondere projecten (denk aan de smeedweek!) dragen daaraan bij. De leerlingen van de praktische stroom presenteren hun sectorwerkstuk en kennen een biografieperiode, net als de twaalfdeklassers. Het uitstroomniveau naar het mbo – op advies van de leraren, maar ook op basis van door de leerlingen zelf verzamelde stukken in een portfolio – levert vrijwel altijd een voorspoedige voortgang naar een startkwalificatie op.

Onderwijs: ontwikkelingen in integratieklas de Blauwe Bloem

De integratieklas de Blauwe Bloem heeft enkele leerlingen naar ander onderwijs zien vertrekken. Er zijn geen nieuwe leerlingen aangemeld. Dit heeft ertoe geleid dat in het schooljaar 2013/2014 de klas is gestart met acht leerlingen. Vanuit de schoolbegroting is budget toegekend om de klas financieel in stand te houden.

De invoering van **Passend Onderwijs** heeft grote gevolgen voor de Blauwe Bloem. De leerlingen moeten met een diploma uitstromen en dit is niet mogelijk binnen de huidige constructie. Inschrijving in het voortgezet onderwijs is geen optie meer. Na overleg met het ministerie is dispensatie verleend tot 1 augustus 2015 om tot een passende oplossing te komen. We zoeken samenwerking met een school voor ZML of de Praktijkschool Eindhoven. Eind 2013 was dit proces in volle gang.

De **integratie** van leerlingen in de andere klassen door het buddysysteem en de inschakeling van de ambulant begeleider verlopen uitstekend. Leraren die met leerlingen van de Blauwe Bloem werken, hebben een aantal bijeenkomsten gehad waarin specifieke knelpunten en de aanpak zijn besproken.

Onderwijs: overige ontwikkelingen in de leerroutes havo en vwo

Stichtse Vrije School

In schooljaar 2012/2013 is de eerste vwo-lichting die het examentraject in drie jaar afrondde, met succes het **eindexamen** in de twaalfde klas aangegaan. Een hoog percentage leerlingen slaagde voor het examen en ook de resultaten van deze kopgroep waren bovengemiddeld. Met ingang van het schooljaar 2010/2011 volgen de vwo-leerlingen standaard een **driejarig** in plaats van een vierjarig **vwo-examentraject**. De programma's zijn in de loop van de drie schooljaren aangepast aan de ervaringen. We hebben in het afgelopen jaar vooral gekeken naar de **werkdruk in de elfde klas**. Met een vermindering van het aantal werkstukken en verslagen dat gemaakt moet worden en een betere spreiding van de activiteiten, hopen we wat meer evenwicht in het jaar te hebben gebracht, maar we zijn nog niet tevreden over de spreiding van de werkdruk over de drie tweedefasejaren. De werkdruk blijft ook relatief hoog, omdat we naast het 'kale' examenprogramma toch ook zoveel mogelijk het specifieke brede vrijeschoolaanbod een plaats willen blijven geven. In schooljaar 2013/2014 wordt er in het lerarenteam 11/12 gewerkt aan een verdere integratie van examenvoorbereiding en een brede kunstzinnige ontwikkeling. We streven ernaar, om daarin voor schooljaar 2014/2015 een aantal aanpassingen te kunnen doen. Ook wordt er in dit team gewerkt aan een vernieuwing van de aanpak van het **eindwerkstuk**. In 2013 zijn we begonnen met het stellen van een vroege inleverdatum voor de werkstukken, zodat er tijd en ruimte kon komen voor andere schoolactiviteiten aan het einde van het schooljaar en de voorbereidingen van de presentaties. Die presentaties vonden plaats in de tweede week na de zomervakantie, aan het begin van de twaalfde klas. Dat is wel goed bevallen, maar in de afgelopen jaren is er bij leerlingen en begeleiders van het eindwerkstuk behoefte ontstaan aan een andere opzet van het werkstukproces en de bijbehorende begeleiding. Ook hierin hopen we voor 2014/2015 een nieuwe opzet te kunnen invoeren.

Tegelijk met 12vwo-leerlingen hebben ook de leerlingen van de laatste **13vwo-klas eindexamen** gedaan. Deze leerlingen hebben ook prima resultaten behaald. Het slagingspercentages van deze groep was 100%. De gemiddelde eindexamenresultaten lagen sterk boven het landelijke gemiddelde, zowel voor het schoolexamen als voor het centraal examen.

Het verschil tussen SE- en CE-cijfers lag ook dit jaar voor beide groepen binnen de marges die de overheid hier voor gesteld heeft.

Novalis College

Door de inzet van extra vaklessen en examentrainingen zijn de leerlingen met een stevige basis het examen ingegaan, wat heeft geleid tot goede resultaten. De positieve slagingspercentages voor de **examens** zijn ook in 2013 gecontinueerd (geslaagd: havo 95%; vwo 95%) Het verschil SE en CE is binnen de gestelde marges gebleven.

Het traject dat is ingezet in de klassen 7 en 8 is voortgezet. De aannameprocedure is aangescherpt en leerlingen worden al in klas 7 geplaatst in **meer homogene klassen**. Het dakpanmodel blijft gehandhaafd : in 2013 is gestart met 2 klassen vmbo-t/havo en 2 klassen havo/vwo. De mogelijkheid tot op- en afstroom blijft mogelijk. De leraren werken veelal met methodes op niveau.

Op het Novalis College blijven, naast de goede examenresultaten, een aantal vrijeschoolspecifieke kenmerken hoog in het vaandel staan. Jaarlijks is de school enorm trots op het hoge niveau van de profielwerkstukken en de presentatie daarvan. Daarnaast ervaren we dat de biografieperiode

nog steeds een grote indruk maakt op de leerlingen. Onder andere hierdoor is de school gesterkt in de wetenschap dat het vrijeschoolonderwijs belangrijke ontwikkelingsmogelijkheden biedt voor de jonge mens.

In het najaar is besloten de leerlingen van de huidige klas 9 havo te laten doorgaan met het Ivo-traject. Afronding van de vmbo-t-examens in 2014/2015 zal nog volgens dat systeem plaatsvinden.

Eind 2013 is besloten dat de school onderzoekt of het **5-jarig havo** traject kan worden ingezet voor de nieuwe instroom.

Karel de Grote College

Het terugdringen van de verschillen tussen de cijfers voor het schoolexamen en die van het centraal schriftelijk examen (**SE-CE**) bleef een noodzakelijk speerpunt. Bij de havo zaten geschiedenis en scheikunde aan de hoge kant en bij het vwo de kunstvakken. De gesprekken van 2012 met verschillende secties hebben met name bij de kunstvakken tot weinig verbetering geleid. In het najaar van 2013 hebben de rector en teamleider bovenbouw met deze secties gesproken en een plan gemaakt om te voorkomen dat dit grote verschil in 2014 opnieuw kan ontstaan. Het is lastig dat bij de SE-onderdelen heel andere vaardigheden worden getoetst dan bij het CE. Veel van onze leerlingen hebben uitgesproken kunstzinnige talenten en hebben ook om die reden voor onze school gekozen.

In het voorjaar van 2013 gingen 31 leerlingen op voor het centraal schriftelijk **examen** havo; slechts één daarvan zakte (slagingspercentage van 97%). Van de 26 vwo-kandidaten slaagden er 23 (slagingspercentage van 88%).

Inmiddels is voor havoërs en vwo'ers de herfst het vaste jaargetijde voor de afsluitende kunstreis naar Rome geworden. Daaraan voorafgaand blikken de leerlingen in stamgroepverband terug op hun onderwijsloopbaan, hun samenwerking in de klas en op hun eigen biografie en werken zij aan tekeningen en projecties van hun 'ideale huis'. De openbare afrondingen van de kunstvakken, de tentoonstellingen van eigen werk en de eindpresentaties van het jaarwerkstuk (profielwerkstuk) staan nu vast geprogrammeerd in het vroege voorjaar. Deze 'meesterproeven' hebben weer veel publiek getrokken; ouders en leraren ervaren dat leerlingen zelfbewust en krachtig uitkomen voor wat zij wel én niet hebben kunnen leren.

Aan het eind van hun laatste schooljaar ontvingen alle havoërs en vwo'ers tijdens feestelijke afsluitavonden hun diploma's en cijferlijsten, maar vooral de eindgetuigschriften van het vrijeschoolonderwijs.

Zorgstructuur

Tobiasschool (speciaal basisonderwijs)

De Tobiasschool neemt deel in het samenwerkingsverband Zorggebundeld. Dit samenwerkingsverband zal in de loop van schooljaar 2013/2014 opgeheven worden in verband met **Passend Onderwijs** en overgaan in het samenwerkingsverband Zuid-Oost Utrecht, kortweg ZOUT. Leerkrachten en ouders worden over deze ontwikkelingen geïnformeerd via de nieuwsbrieven van ZOUT. Na twee onderzoeken van het Seminarium voor Orthopedagogiek met betrekking tot het opstellen van een School Ondersteunings Profiel (SOP) is door directie en MR besloten zelf een eigen SOP te schrijven, aangegeven door ZOUT, waarin beschreven wordt wat het onderwijs op de Tobiasschool inhoudt, voor welke leerlingen de school is en op welke punten zij zich de komende tijd wil richten, bijvoorbeeld het verankeren van de verschillende **leerroutes** en de **passende perspectieven** voor de cognitieve en de vrijeschoolvakken alsmede het uitwerken van de **arrangementen** van extra zorg die de Tobiasschool biedt of wil ontwikkelen.

In de Tobiasschool is de Intern Begeleider het eerste aanspreekpunt voor leerkrachten als zij handelingsvragen hebben op cognitief en/of sociaal-emotioneel gebied. Hiervoor vinden vier maal per jaar groepsbesprekingen plaats. Uit de groepsbesprekingen kunnen leerlingen naar voren komen die extra zorg nodig hebben (zorgniveau 3 en 4 volgens de 1-Zorgroute); zij worden apart besproken in de leerlingbespreking. Wanneer uit deze handelingsadviezen blijkt dat er nog extra zorg nodig is, wordt een leerling ingebracht in de **Commissie van Begeleiding** (CvB). In de CvB zitten de IB'er, een schoolpsycholoog, een schoolmaatschappelijk werker, de schoolarts, de leerplichtambtenaar en de directeur. Het CvB vergadert eenmaal per zes weken. Eén van de leerkrachten begeleidt kleine groepjes leerlingen buiten de klas in het traject naar een **dyslexieverklaring** toe.

Stichtse Vrije School

In 2013 is het werken aan de ondersteuning van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte geïntensiveerd. We hebben een algemene voorlichtingsfolder gemaakt over de werkwijze van het zorgteam en de (grenzen aan) extra begeleiding die wij bieden. Ook hebben we gewerkt aan verbetering van het leerlingvolgsysteem wanneer leerlingen besproken zijn en de daarbij behorende acties. Er zijn verschillende zorgprotocollen ontwikkeld of aangepast.

Het **Zorg Advies Team** (ZAT) is een orgaan binnen de school waarin naast de schoolleiding, remedial teachers (taal en rekenen) en de schoolorthopedagoog/psycholoog wekelijks bij elkaar komen om aangemelde leerlingen te bespreken. Met een zekere frequentie neemt ook de Jeugdarts van de GGD en een leerplichtambtenaar deel aan het Zorg Advies Team (deze samenstelling wordt ZAT+ genoemd). Deze Zeister leerplichtambtenaar neemt regelmatig aan het overleg deel namens de diverse regionale leerplichtambtenaren waar de school mee te maken heeft. De intensieve samenwerking met leerplicht en externe zorgverleners bleek in toenemende mate zeer vruchtbaar te zijn. Trajecten van besproken leerlingen werden ofwel met adviezen afgesloten of er vond verwijzing plaats voor externe hulp en/of onderzoek. In die gevallen zijn trajecten cyclisch en kwamen ze regelmatig terug op de agenda.

Er werd sneller actie ondernomen bij langdurig verzuim, er is ook een ondersteuning voor het terugdringen van het te laatkomen van leerlingen. Voor verschillende leerlingen werden in goed overleg speciale onderwijstrajecten ontwikkeld, zodat deelname aan het onderwijsproces, binnen of buiten de school, gewaarborgd bleef.

Binnen het regionale samenwerkingsverband voor **Passend Onderwijs** werd hard gewerkt aan een nieuwe samenwerkingsstructuur samen met de scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, zodat de beschikbare expertise optimaal ingezet kan worden voor een passende plaatsing en ondersteuning van leerlingen in de regio. Vanuit de Stichtse Vrije School is zowel op bestuurlijk gebied als in de uitwisseling op praktijkgebied bijgedragen aan deze ontwikkelingen. Er is een nauwere samenwerking met scholen in de regio ontwikkeld en er is een concreter beeld van onze mogelijkheden tot het bieden van de basisondersteuning en de extra ondersteuning van leerlingen ontstaan. Voor zowel de Tobiasstroom als de Stichtse is er een schoolondersteuningsprofiel ontwikkeld. Deze profielen zijn onderdeel van het regionale ondersteuningsplan en moeten (potentiële) ouders, basisscholen en andere scholen voor voortgezet onderwijs steun bieden bij het maken van een schoolkeuze of het doorverwijzen van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte.

Vanuit dit toenemend bewustzijn over welke aspecten van ons onderwijs voor bepaalde groepen zorgleerlingen lastig zijn, hebben we met externe ondersteuning die geboden werd door middel van proeftuinproject van het samenwerkingsverband, een weg ingeslagen om verbetering te bieden in de **basiszorg in de klassen**. Dit project zal voortgezet worden in 2014 en betreft onder andere didactische werkvormen en klassenmanagement.

Het programma **Kurzweil** ter ondersteuning van dyslectische leerlingen is het afgelopen jaar weer een volgend fase ingegaan. Kurzweil biedt audio- en tekstverwerkingsondersteuning bij toetsen, examens en in toenemende mate ook bij het werken met lesboeken. De door ons opgebouwde expertise is gedeeld met de andere vestigingen van de scholengemeenschap en verder ontwikkeld. Ook een flink deel van de leraren is nu ingewerkt in het omzetten van teksten naar Kurzweil, zodat voor steeds meer vakken en toetsen het programma gebruikt kan worden. Er zijn nu circa 35 leerlingen actief met het programma. Diverse leerlingen hebben via school een licentie om thuis met het programma te werken.

Ook dit jaar bood een externe instelling binnen het schoolgebouw **huiswerkbegeleiding en bijlessen** aan. De korte communicatielijnen tussen de huiswerkbegeleiders en de mentoren/leraren hebben duidelijke voordelen en de tijden sluiten aan op de roosters van de leerlingen. De deelname van zowel interne als externe leerlingen aan deze studiebegeleiding is gegroeid.

Novalis College

De ontwikkelingen rond de invoering van **Passend Onderwijs** zijn ingezet in de school. Dit heeft geleid tot een schoolprofiel en een ondersteuningsprofiel, opgesteld met zorgteam en dMR. Beiden zijn aangeleverd bij het samenwerkingsverband, die een totaalplan heeft opgesteld. Eind 2013 is gebleken dat de schoolprofielen nogmaals – door een extern bureau – zullen worden herschreven voor alle scholen. Het uiteindelijke ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband zal daarna tot stand komen.

De school heeft bekeken welke ondersteuning kan worden geboden en hoeveel zorgleerlingen kunnen worden opgenomen in de school, waarbij geconstateerd wordt dat niet alles in eigen huis kan worden opgepakt. De ambulante begeleiders zijn in een aantal situaties ingezet. Ook is gebruik gemaakt van externe partijen bij specifieke zorgproblematiek. Het overleg met leerplicht, VSV, schoolmaatschappelijk werk etc. heeft op adequate wijze plaatsgevonden. .

Binnen het **samenwerkingsverband** participeert de school in het Algemeen Bestuur en het schoolleidersoverleg. De zorgcoördinator neemt deel aan de vergaderingen van de ZOCO's.

De schoolleider heeft overleg met betrokken partijen over de veranderingen in de Blauwe Bloem.

De school heeft een medewerker aangesteld, die zich intensief bezig houdt met het **Kurzweil**-programma. Dit programma is beschikbaar voor leerlingen, zowel op school als thuis (tegen betaling). De leerlingen werken tijdens toetsweken en examens met deze programmatuur.

Remedial teaching wordt ingezet in klassen en aan individuele leerlingen.

Faalangstreductietraining biedt een programma aan leerlingen en wordt jaarlijks ingezet.

Vanuit het intern **huiswerkinstituut** worden bijlessen gegeven. De lijnen met mentoren en leraren zijn kort. Ook is samengewerkt met een trainingsbureau voor korte examentrainingen.

Karel de Grote College

Op 1 augustus 2014 gaat de wet op **Passend Onderwijs** van start waardoor de ondersteuning van leerlingen door het Samenwerkingsverband V(S)O Nijmegen e.o. geregeld gaat worden.

Vanaf 2011 neemt de school deel aan lokale en regionale overlegorganen. De docenten zijn op een studiemiddag geïnformeerd over de gevolgen van de invoering van de wet passend onderwijs. We hebben ons eigen schoolondersteuningsprofiel (SOP) geschreven, dat in schooljaar 2013/2014 met leraren, ondersteuners en ouders wordt besproken.

Daarnaast vinden er dit schooljaar gesprekken plaats met de ouders van leerlingen, die op dit moment een Leerling Gebonden Financiering (**LGF**) krijgen, omdat deze regeling komt te vervallen. Het uitgangspunt is dat de leerling kan blijven rekenen op vergelijkbare kwalitatief passende ondersteuning.

Er moet meer aandacht komen voor de **basiszorg**, die een goede school en goede leraren moeten kunnen bieden en voor de eventuele professionaliseringsbehoefte die daarmee samenhangt. Intussen betrekken de zorgcoördinatoren en coaches in ruime mate de ambulante begeleiders bij de ondersteuningsvraag van leerlingen. Er zal een omschakeling gaan plaatsvinden in het werken met een handelingsplan (HP) naar het werken met een ontwikkelingsperspectief (OPP). Ook het zorgadviesteam gaat voort op de enkele jaren geleden ingeslagen weg; dat gebeurt in een regelmatig overleg, waarin coördinatoren, de schoolarts, de medewerker voor schoolmaatschappelijk werk, een leerplichtambtenaar en een medewerker van de jeugdzorg voor individuele leerlingen een passende aanpak formuleren.

In het schooljaar 2013/2014 zijn wij in het kader van passend onderwijs met een onderzoek en daaraan gekoppelde training van start gegaan in klas 9a. Dit alles staat in het teken van het trainen van de **Executieve Functies** (EF). Dit zijn functies die enerzijds met gedrag te maken hebben en anderzijds hun invloed hebben op het leren. Met name op het gebied van planning en organisatie. Het uitgangspunt van dit experiment was: Hoe komt het dat leerlingen met een havo-vwo-niveau de school binnenkomen en met grote moeite net hun vmbo-t wel of zelfs niet halen? Wat is de oorzaak hiervan, wat hebben deze leerlingen nodig en hoe kunnen wij daarop inspelen? Zowel het vmbo-team als de leerlingen krijgen een training en er zal intervisie in het team plaatsvinden. We hebben dit experiment toegewezen gekregen door het samenwerkingsverband VO Nijmegen e.o. Voor dit experiment is er een projectgroep opgezet waarbij er intensief wordt samengewerkt met het VSO (ambulant begeleider).

Vanaf schooljaar 2013/2014 verzorgt Studiebegeleiding Nijmegen (SN) in het gebouw van het Karel de Grote College de **studiebegeleiding** voor leerlingen uit alle jaarlagen die hier behoefte aan hebben. De soorten begeleiding zijn afgestemd op de situatie en vaardigheden van de leerlingen. Voor elke ontwikkelingsfase, op weg naar verantwoordelijk en succesvol studeren, is

Zorgstructuur

een begeleidingsvorm. Men gaat ervan uit dat de begeleiding maatwerk moet zijn en tijdelijk ondersteuning moet bieden.

Een groot aantal meisjes uit de klassen 7 en 8 neemt deel aan een onderzoek naar **weerbaarheidsprogramma's**, vanuit de Radbouduniversiteit. De ervaringen van onze leerlingen zijn positief. In de lessen Op Volle Kracht vonden leerlingen het fijn om met elkaar te kunnen spreken over problemen en ervaringen. Daarnaast vonden ze de lessen leerzaam en viel vooral het actief verzinnen van andere interpretaties van een situatie of probleem in de smaak. De leerlingen geven onder meer aan dat ze geleerd hebben hoe ze negatieve gedachten kunnen herkennen en hoe ze daar mee om kunnen gaan.

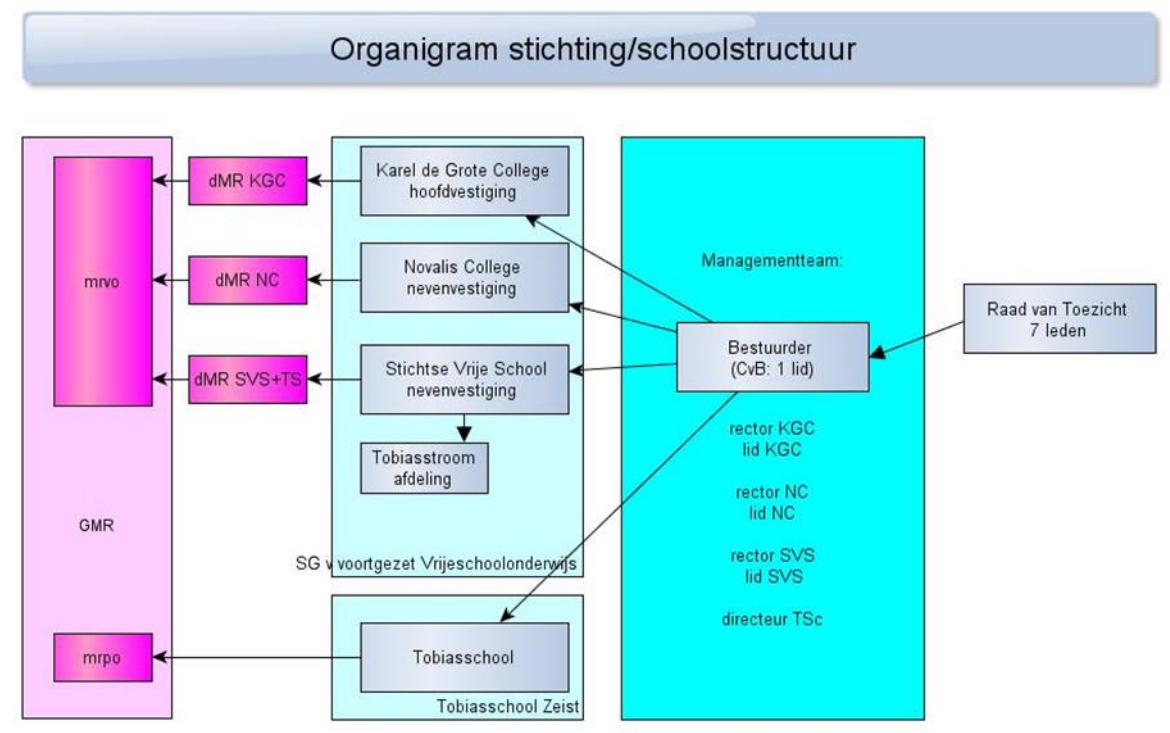
Organisatie

Algemeen

Het bevoegd gezag van de scholengemeenschap is de Stichting Scholengemeenschap voor Vrijeschoolonderwijs gevestigd te Nijmegen. De stichting heeft een Raad van Toezicht van zeven leden en een College van Bestuur bestaande uit één bestuurder.

De Raad van Toezicht komt viermaal per jaar bijeen samen met en eenmaal per jaar zonder de bestuurder. De raad ziet toe op het functioneren van de bestuurder, adviseert de bestuurder en keurt een aantal besluiten van de bestuurder goed. De raad van toezicht heeft over 2013 verslag gedaan van zijn activiteiten (zie bijlage).

De stichting houdt een scholengemeenschap en een school voor speciaal basisonderwijs (Tobiaschool Zeist) in stand. De scholengemeenschap omvat drie vestigingen: het Karel de Grote College te Nijmegen, de Stichtse Vrije School te Zeist (met een afdeling leerwegondersteunend onderwijs: de Tobiasstroom) en het Novalis College te Eindhoven, die elk op onderwijskundig gebied vrij zelfstandig opereren. Het gezamenlijke beleid wordt afgestemd in een managementteam dat bestaat uit de directeur van de Tobiaschool, de drie rectoren van de vestigingen, drie personeelsleden uit elke vestiging en de bestuurder.

Stichtse Vrije School

In schooljaar 2012/2013 is intensief gewerkt aan de voorbereidingen op een nieuwe **organisatiestructuur**. In vervolg op een gemeenschappelijk Theory-U-proces in schooljaar 2011/2012, waarin onderzocht is wat de behoeften en ideeën waren over toekomstige ontwikkelingen, heeft een werkgroep een voorstel ontwikkeld voor een nieuwe organisatiestructuur, waarbij de medewerkers in kleinere, meer overzichtelijke verbanden zouden kunnen samenwerken. Dit voorstel is na tussentijdse raadplegingen en feedback aan het einde van schooljaar 2012/2013 overwegend positief ontvangen en met ingang van augustus 2013 ingevoerd. Er zijn vier **teams** gevormd, waarvan drie teams rond de onderwijskundige jaarlagen klassen 7 en 8, klassen 9 en 10 negende en klassen 11 en 12. Deze groeperingen vormen

Organisatie

pedagogische eenheden, waarbinnen de teams aan de ontwikkeling van de leerlingen en het onderwijs gericht kunnen samenwerken. Voor deze teams zijn nieuwe teamleiders benoemd. Een vierde team bestaat uit de onderwijsondersteunende medewerkers, die geleid worden door de conrector.

In elk onderwijsteam zit een lid van de pedagogisch inhoudelijke werkgroep en een lid van de personeelsgroep. Deze werken nauw samen met de teamleider om de aandachtsgebieden pedagogie en persoonlijke-professionele ontwikkeling vorm te geven. Deze onderwijsteams komen wisselend een of twee keer per week bij elkaar. Er is eens in de drie weken een gemeenschappelijke inhoudelijke pedagogische vergadering.

De bestaande overlegstructuren Beleidsgroep en Schoolleidingsoverleg zijn opgeheven. De teamleiders en de rector en conrector hebben een wekelijks werkoverleg, waarbij ook beleidszaken worden afgestemd.

Voor januari 2014 is een gemeenschappelijke tussenevaluatie gepland en uiterlijk juni 2014 zal de verdere ontwikkeling voor deze nieuwe structuur met de medewerkers besproken worden.

Tobiasschool

De **website** is ingrijpend veranderd en toegankelijker gemaakt. Hij heeft een frisse uitstraling gekregen en is met enthousiasme ontvangen.

De **schoolgids** is een aparte gids voor de Tobiasschool geworden en tekstueel aangepast.

De **Medezeggenschapsraad** (MR) heeft een nieuwe voorzitter en lid gekregen, beide ouders van leerlingen. Daarnaast heeft er in de **Ouder Contact Groep** (OCG) een discussie plaatsgevonden hoe wij deze willen vormgeven binnen de school. Uit iedere klas zijn er nu drie **klassenouders** die deelnemen in de OCG en een brug slaan tussen de oudergroep en de school. De OCG wordt gevormd door ouders uit de Tobiasschool en de Tobiasstroom, beide directeuren zijn op deze vergaderingen aanwezig. Een schoolbreed thema wordt besproken, dit jaar is dat 'social media', mededelingen uit beide scholen komen aan bod en er is een schoolspecifiek deel, waarbij de ouders van school en stroom uit elkaar gaan om verscheidene onderwerpen, relevant voor de eigen oudergroep of school, te bespreken. Punten die in de OCG aan bod komen kunnen meegenomen worden naar het team en de leerlingen, alsmede de MR.

Novalis College

De relatief **snelle groei** van de school levert nieuwe vraagstukken op. De school heeft te weinig ruimte om de leerlingen op adequate wijze te huisvesten. De fietsenkelder is te klein, waardoor fietsen op het parkeerterrein zijn gestald, het aantal leslokalen is onvoldoende. Huur bij een nabijgelegen pand biedt enige uitkomst. Met de gemeente vindt overleg plaats over noodlokalen. De surveillance over zoveel leerlingen is een aandachtspunt.

Het is lastig om een goed rooster te maken en dat leidt ook tot ontevredenheid bij leerlingen en leraren.

In het afgelopen jaar is daarnaast een groot aantal, soms overlast gevende, werkzaamheden uitgevoerd aan de brandwerende voorzieningen in het gebouw.

De groei van de school betekent ook meer inzet van leraren, mentoren en ondersteunend personeel. Op alle fronten wordt de werkdruk gevoeld. Relatief nieuwe leraren en mentoren moeten worden ingezet, die daartoe worden gecoached.

In de vorming van de **professionele organisatie** worden stappen gezet. De informatie en communicatie naar ouders en leraren blijft echter een punt van aandacht. De inzet van digitale middelen is een manier om de informatie en communicatie te optimaliseren. Echter, ook een meer gelijke wijze van handelen door mentoren en leraren zal hierin verbetering moeten brengen.

De school heeft in november 2013 deelgenomen aan een **visitatie**. Het betrof een pilot, waarbij rectoren van de vrijescholen den Haag, Bergen en Eindhoven elkaars scholen hebben bezocht om inzicht te krijgen in een groot aantal aspecten van de school. **De kwaliteit** van het vrijeschoolonderwijs was een van de aspecten, maar ook de visie en organisatie van de school zijn onder de loep genomen. Daarbij is o.a. geconcludeerd dat de school een groot aantal veranderingen wil doorvoeren, waarbij waakzaamheid is geboden ten aanzien van de snelheid waarmee een en ander geschiedt. Het schoolplan zullen we hierop ijken.

Karel de Grote College

De afgelopen twee jaar heeft een grote verandering in de schoolorganisatie plaatsgevonden. Door de komst van een nieuwe rector is opnieuw nagedacht over de inrichting van de schoolorganisatie. Vanuit de doelstelling de verantwoordelijkheid laag in de organisatie te leggen, hebben we gekozen om te gaan werken met een tweekoppige schoolleiding (rector en conrector), zodat er ruimte ontstond voor een teamleider havo/vwo. Hiermee hebben alle teams een teamleider en is de organisatie een stap verder in de omvorming naar een organisatorische en pedagogische indeling in **teams**.

Voor een redelijke schaalgrootte van teamvorming is het noodzakelijk dat de verschillende teams voldoende personen bevatten, met een evenwichtige verdeling van disciplines en verantwoordelijkheden voor de schoolvakken. Een van de belangrijkste voordelen is dat een beperkt aantal leraren de onderwijskundige en pedagogische zorg voor een duidelijk onderscheiden groep leerlingen heeft. Op dit moment komt dit voordeel het best tot zijn recht in de praktische stroom. Ook ouders ervaren hierin eenheid en consistentie. De andere teams zijn in ontwikkeling en voor de leerkrachten wordt het steeds duidelijker dat er ruimte is voor eigen initiatief binnen het team en dat de teamcoördinator meehelpt dit proces te begeleiden. Dit werkt enthousiasmerend. De omvorming naar het werken in teams zal in 2014 nog steviger in de school gezet worden.

De teamleiders volgen vanaf september 2013 de **opleiding** 'ontwikkeling leiderschapskwaliteiten voor teamleiders'. Deze opleiding is door ons zelf opgezet voor de hele stichting. De teamleiders worden o.a. geschoold in financiën, teamvorming, coachend leiderschap, vergadertechnieken en taakplanning en gesprekstechnieken. Daarnaast begeleiden zij een klein verandertraject in hun team dat aan het eind van de opleiding wordt gepresenteerd.

In 2013 is de beschrijving voortgezet van de wat **omvangrijkere taken** in de school, inclusief de verantwoordelijkheden en bevoegdheden. In een beschrijvingsformat komen deze taken op één A4 in beeld; verwachte resultaten en opbrengsten, met bijbehorende indicatoren, zijn daarin de constante elementen. De onderliggende gedachte van zelfsturing en aansturen van anderen volgt uit de drieslag: afgesproken resultaat – kennelijke verantwoordelijkheid – vanzelfsprekende bevoegdheid.

Er is gewerkt aan een nieuwe opzet van de **jaarplanning**, die voor ouders en leerlingen van een bepaalde klas inzichtelijk maakt welke activiteiten bij die klas horen en welke een algemeen karakter hebben.

De integrale jaarplanning van alle ouderavonden is inmiddels ook gereed. Voor alle jaarlagen is er nu een draaiboek met daarin een opsomming van de inhoud van ouderavonden, welke leraren voor de schets van leeftijdsfase en de ontwikkelingsstof zorgen, welke onderwerpen in leergroepverband aan de orde komen, op welke manier het sociaal fonds en de ouderkring hun inbreng kunnen leveren, wanneer de school voorlicht over determinatie en leertrajecten, etc.

Organisatie

In de **ouderkring** is uitvoerig gesproken over onder andere sociale media, de oudergesprekken en regels en orde in de school. De dagelijkse leiding heeft in de ouderkring toegelicht hoe zij de orde in de school handhaaft en vervolgens is hierover van gedachten gewisseld.

Kwaliteit en verantwoording

Toezicht inspectie voortgezet onderwijs

Alle afdelingen van alle scholen hebben basistoezicht. De opbrengstenkaarten van de inspectie kunt u vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

Toezicht inspectie primair onderwijs

In november 2013 heeft de inspectie opnieuw een kwaliteitsonderzoek uitgevoerd en de Tobiasschool het basistoezichtkader toegekend. Een groot compliment voor het team! En voor de leerlingen was er natuurlijk taart om het te vieren.

Klachten

Op de Tobiasschool was er een verschil van mening tussen school en een ouder over het gewenste (vervolg)onderwijs van een leerling en tevens een bezwaar van die ouder tegen het verstrekken van vermeende onjuiste informatie aan derden.

Tegen het Novalis College heeft een ouder bij het bestuur bezwaar aangetekend tegen het niet toelaatbaar verklaren van haar kind. Bij de eerste beoordeling was tevens een procedurefout gemaakt. Na een zorgvuldige herbeoordeling is geconstateerd dat het kind niet toelaatbaar was en heeft het bestuur het bezwaar afgewezen.

Tegen de respectievelijk de Stichtse Vrije School en het bestuur zijn door een ouder twee klachten ingediend bij de Landelijke Klachtencommissie over het niet toelaatbaar achten van een leerling. In uitspraak op de eerste klacht heeft de commissie de school opgedragen nogmaals de toelaatbaarheid te beoordelen. In uitspraak op de tweede klacht heeft de commissie geoordeeld dat de school de regels voor de bezwaarschriftprocedure heeft overtreden.

Tegen het Karel de Grote College is een beroep bij de Rechtbank ingediend over het niet tijdig verstrekken van gegevens uit het schooldossier van een leerling. De rechtbank verklaarde zichzelf onbevoegd om het beroep te behandelen.

Kwaliteitszorg

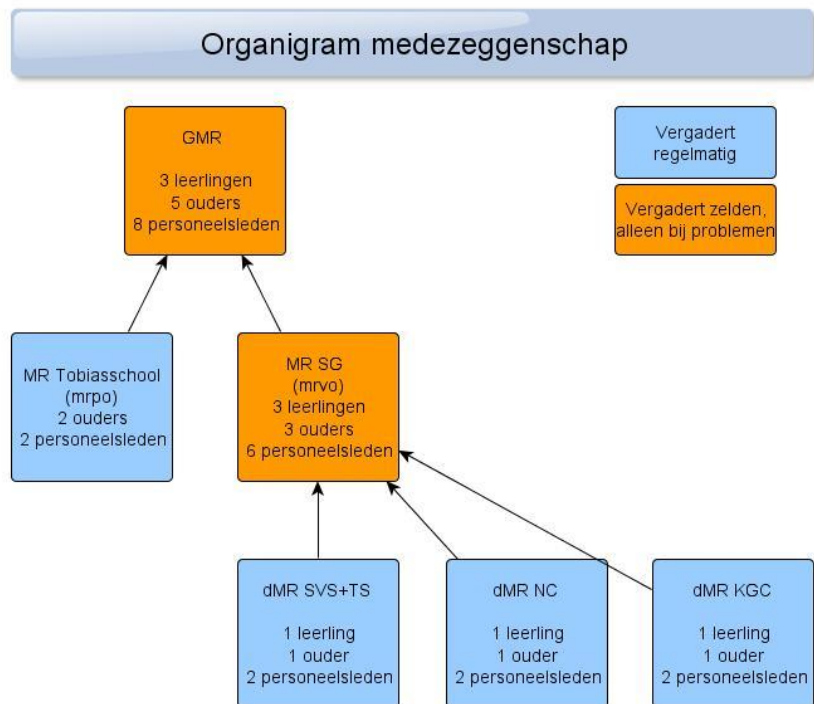
De school is bezig geweest om de interne kwaliteitszorg gestructureerd verder vorm te geven en te verankeren. De structuur van de interne kwaliteitszorg zal in 2014 klaar zijn en cyclisch geëvalueerd worden. Voor de externe kwaliteitszorg wordt in het kader van Passend Onderwijs en de onderwijsbehoeften van onze leerlingen zowel intern als extern intensief overleg gevoerd, waaruit in de loop van 2014 resultaten zullen voortvloeien.

Registratie lesuitval

Aangezien het geven van onderwijs onze hoofdtaak is, is het van belang te weten hoeveel onderwijs we nu precies verzorgen. Met ingang van schooljaar 2013/2014 registreren we op de vo-vestigingen elke uitgevallen les. We krijgen daardoor zicht op de precieze omvang van de uitval, de oorzaken ervan en de mate waarin we lessen vervangen. Daardoor kunnen we gedurende het schooljaar signaleren als de uitval in een klas te hoog wordt en ingrijpen. Na het einde van het schooljaar verantwoorden we in een rapportage de precieze uitval.

Medezeggenschapsraad

De structuur van de medezeggenschapsraad is erop gericht om alleen zinvolle overleggen te voeren. Voor het voortgezet onderwijs vindt alleen overleg op deelraadniveau plaats. Overleg op een hoger niveau is niet nodig geweest. Daarnaast hebben de personeelsgeledingen van de deelraden gezamenlijk regelmatig informeel overleg met de schoolleiders en de bestuurder. De medezeggenschapsraad van de Tobiaasschool (speciaal basisonderwijs) overlegt regelmatig. Overleg tussen de (d)MR's van het voortgezet onderwijs en de MR van de Tobiaasschool is in 2013 niet nodig geweest.

pMR

Leden van de personeelsgeleding van de MR, schoolleiders en bestuurder voerden informeel overleg om elkaar te informeren en gezamenlijk beleid voor te bereiden. In de vier overleggen hebben we gesproken over de resultaten- & ontwikkelingscyclus, het taakbeleid, de ontwikkeling van teams, het ziekteverzuim, de meerjarenbegroting, het rouleren van taken, de aanpak van de kwaliteitszorg, het nationaal onderwijsakkoord, de begroting, de functiemix en het taakbelastingsbeleid.

Tobiaasschool (speciaal basisonderwijs)

De Tobiaasschool heeft een **MR** waarin twee personeelsleden en drie ouders deelnemen. Zij hebben iedere zes weken een vergadering. Naast de standaard beleidsstukken is er inhoudelijk gesproken over o.a. het werken in convergente groepen, het inspectierapport, het verandertraject, het OPP en de oudergesprekken, passend onderwijs, schoolondersteuningsprofiel, veiligheid in en om de school, samenwerking MR en OuderContactGroep.

De **OuderContactGroep** komt vijf keer per jaar bijeen en is er om signalen van ouders te bespreken. Er is altijd een lid van de directie aanwezig om informatie te verstrekken en te luisteren.

Er is voor het eerst een **tevredenheidsonderzoek** bij de ouders uitgezet. Helaas was de respons minimaal, waardoor er geen relevante resultaten waren. Dit tevredenheidsonderzoek zal jaarlijks terugkeren en onderdeel van een ouderavond worden, zodat de respons voldoende is. Tevens is er een **leerlingenquête** en een **werknemersenquête** in ontwikkeling, die in 2014 geïmplementeerd zal worden.

Stichtse Vrije School

Voor het derde achtereenvolgende jaar zijn er in de negende klassen **tevredenheidsenquêtes** afgenomen. De meeste vragen komen uit de landelijk opgestelde enquêtes ten behoeve van de vergelijkingssite schoolvo.nl, maar een deel van de vragen is specifiek gericht op typische vrijeschoolzaken. De waarderingen van de ouders zijn over de jaren redelijk stabiel, met waarderingen op of net boven het landelijk gemiddelde. De waardering van de leerlingen is toegenomen tot ruim boven het landelijk gemiddelde. De enquêtes onder de zevendeklassers, die we nu voor de tweede keer hebben afgenomen, vertonen voor zowel ouders als leerlingen een stabiel beeld, vergelijkbaar met de uitkomsten van de negende klas. Opvallend is elk jaar weer het verschil met de uitkomsten van exit-enquêtes, die we houden onder de leerlingen die het jaar daarvoor de school hebben verlaten en hun ouders. De waardering van deze groepen liggen gemiddeld een punt hoger (rond de acht). Een samenvattend verslag van de exit-enquêtes is gepubliceerd op de website. De resultaten van de enquêtes van de negende klassen (en veel andere cijfermatige gegevens) zijn te vinden in de landelijke informatieve en vergelijkende scholenwebsites www.schoolkompas.nl en www.schoolvo.nl.

In de bijeenkomsten van het **Ouderplatform** is over een veelheid aan schoolzaken overleg gevoerd met de schoolleiding, die meestal vertegenwoordigd werd door de rector. De standaardonderwerpen die jaarlijks in de MR aan bod komen werden hier voorbesproken om de oudergeleding van feedback vanuit de achterban te voorzien en daarnaast werden zowel vanuit de schoolleiding als vanuit de ouders besprekpunten naar voren gebracht. Aan bod kwamen onder meer het rookbeleid, alcohol- en drugsvoorlichting, ouderparticipatie, rommel in de kantine en aula, communicatie tussen school en ouders/leerlingen, zorgen omtrent het behoud van het vrijeschoolonderwijs, lesuitval, het sociaal fonds en vraagstukken over het functioneren van leraren en de begeleiding die de school daarbij biedt.

De **dMR** is zes keer bijeen geweest, onder voorzitterschap van een lid van de oudergeleding. In de vergadering zijn de gebruikelijke zaken als de goedkeuring van de begroting, de ouderbijdragen, de pta's en het examenreglement aan de orde geweest. Tevens is er in elke vergadering uitgewisseld over de ontwikkelingen op school en zijn er door de diverse geledingen adviezen gegeven en voorstellen gedaan voor verbeteringen. Belangrijke onderwerpen waren onder meer de nieuwe teamstructuur van de school, de werkdruk in de elfde klas, differentiatie, het rookbeleid, de leerlingen-enquêtes die afgenomen worden ten behoeve van ontwikkeling van leraren en de mogelijkheden om leerlingen intensiever te betrekken bij diverse schoolontwikkelingen.

Novalis College

De school heeft zowel bij ouders als bij leerlingen **enquêtes** in de zevende en negende klas afgenomen binnen Vensters voor Verantwoording. In vergelijking met 2012 zijn de beoordelingen van de school door leerlingen en ouders aanzienlijk verbeterd.

Daarnaast heeft in klas 10 en klas 12 een exit-enquête plaatsgevonden, waarbij leerlingen en ouders een cijfer en hun mening hebben gegeven over een groot aantal aspecten van het Novalis College. Ook is een enquête in klas 8 afgenomen. Daarbij zijn zowel vrijeschool- als opbrengstgerichte onderdelen belicht.

Met de dMR heeft overleg plaatsgevonden over de uitslagen van de enquêtes. Dit heeft geleid tot veranderingen en gesprekken met bepaalde medewerkers/ geledingen.

De rector neemt sinds augustus 2013 deel aan vergaderingen van de **ouderraad**. De onderwerpen worden ingebracht door de ouders, maar ook de school levert relevante informatie over de gang

van zaken en de beleidsontwikkelingen. De ouderraad is eveneens actief tijdens voorlichtingsmomenten en thema-avonden van de school.

De **leerlingenraad** is ook een belangrijke informatiebron voor de schoolleiding. De raad komt een aantal malen per jaar samen met een teamleider. De leerlingen kunnen op deze wijze aangeven wat goed en minder goed gaat in de school en geven direct feedback op de uitvoering van beleidsplannen.

De deelraad van de **medezeggenschapsraad** vergaderde circa tien keer, onder voorzitterschap van een ouder en secretariaatsvoering van een personeelslid. Bij deze vergaderingen was de rector aanwezig om informatie te verstrekken en om te luisteren. Daarnaast hebben voorzitter en secretaris regelmatig contact gehad met de schoolleiding ter voorbereiding op de vergaderingen. In de vergaderingen zijn informatieve onderwerpen aan de orde geweest, maar de dMR heeft een aantal keren ook gesproken over zaken waarover advies en/of instemming moest worden gegeven. Agendapunten die het afgelopen schooljaar aan de orde zijn geweest: begroting en jaarrekening, leerlingenstatuut, ouderbijdrage, organisatiestructuur, enquêtes.

Karel de Grote College

De schoolleiding is zeven keer per jaar te gast in de vergaderingen van de **ouderkring**. Op voet van gelijkwaardigheid en openheid vindt overleg plaats over de meest uiteenlopende onderwerpen. Dat kan variëren van een ronde langs de klassen, die uitmondt in een actiepuntenlijst ter afhandeling, tot afstemming over dagelijkse en meer beleidsmatige kwesties als het gebruik van Magister voor huiswerknotatie, sociale media en invoering van het 5-jarig havo-traject. De schoolleiding gebruikt de uitkomsten van dit overleg als input voor beleid. Vaste onderdelen van het overleg zijn de jaarlijkse verantwoordingen over de begrote en gerealiseerde besteding van de ouderbijdragen en over de geplande en de gerealiseerde onderwijstijd.

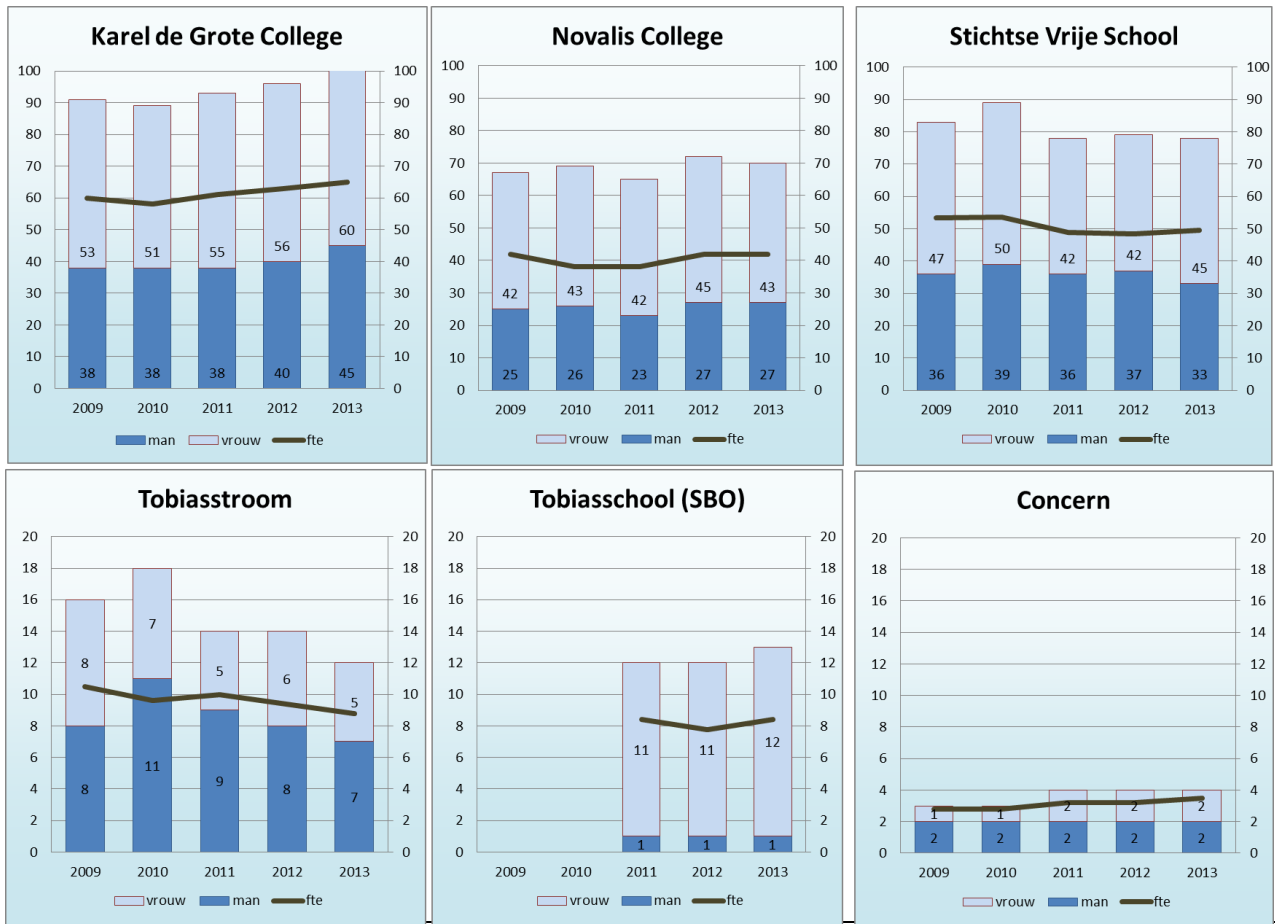
Ook bij de leerlingenraad is de rector zeven keer per jaar te gast. Tijdens dit overleg brengen leerlingen vraagstukken in waar zij binnen de school tegen aanlopen. Samen met de schoolleiding wordt naar oplossingen gezocht. Regelmatig worden werkgroepen geformuleerd om wat langer bij een bepaald onderwerp stil te staan. De schoolleiding gebruikt deze input voor het maken van nieuw beleid. De leerlingen van de leerlingenraad zijn uitstekend in staat om over vraagstukken in de school mee te denken en dragen regelmatig goede oplossingen aan.

De coördinator voor de leerlingenaanname voert in de aan- en uitloop vele gesprekken met toeleverende basisscholen over de leerlingen en de onderwijskundige rapporten. Tevens zorgt de coördinator voor terugkoppeling van de eerste onderwijsresultaten aan het basisonderwijs van herkomst.

Mensen

Personeelsbestand

Weergegeven zijn het aantal vrouwen en mannen in dienst en het aantal voltijdsbanen (fte).

Personeelsbeleid

Algemeen

In 2012 is er door het managementteam, bestuurder en beleidsmedewerker P&O gewerkt aan een **Resultaten- & Ontwikkelingscyclus**. In 2013 is er een start gemaakt met de uitvoering van de R&O-cyclus in de vorm van een pilot.

In 2013 zijn personeelsleden beoordeeld, hebben er plannings- en voortgangsgesprekken plaatsgevonden en zijn leerlingenenquêtes uitgezet. Ook is er bij een aantal personeelsleden gestart met een intensief traject gericht op ontwikkeling.

De voortgangs-/beoordelingsgesprekken met de bovenschoolse medewerkers, de rectoren en de bestuurder worden sinds het schooljaar 2009/2010 eveneens vanuit de gesprekkencyclus gevoerd. De rectoren en de bestuurder hebben jaarlijks een **beoordelingsgesprek**.

In 2013 heeft wederom een twintigtal personeelsleden deelgenomen aan het traject **Leven en Werk**. De inhoud van het traject bestond uit een oriëntatie op het werk in verleden, heden en

toekomst en op de persoonlijke belemmeringen, drijfveren en inspiratie. Doelstelling was het verkrijgen van zicht op de werkbiografie en de eigen sturende rol daarin, het aanspreken van de eigen scheppende vermogens en het ontwikkelen van een positief, realistisch toekomstperspectief. Het streven voor de aankomende jaren is om ieder personeelslid aan dit traject te laten deelnemen.

Vanuit het traject Leven en Werk wordt er gesproken met een aantal oudere personeelsleden om zicht te krijgen op hun behoeftes en ideeën voor de toekomst. Dit is een voorzichtige start voor het nog te beschrijven **ouderenbeleid**.

In september 2013 is gestart met een interne opleiding '**scholing ontwikkeling leiderschapskwaliteiten voor teamleiders**' voor de elf teamleiders. De interne scholing is gedurende het schooljaar 2013/2014 en bevat tien modules met verschillende onderwerpen (onder andere gesprekstechnieken, coachend leidinggeven, leidinggeven en R&O-cyclus). Naast het volgen van de modules heeft iedere teamleider een project waar hij/ zij aan werkt. Dit project is onderdeel van de interne opleiding en wordt door middel van intervisie besproken.

We hebben de doelstelling dat alle leraren binnen SGVVS een **onderwijsbevoegdheid** bezitten. Onbevoegde leraren stellen een studieplan op in overleg met de rector. De bestuurder gaat vervolgens een scholingsovereenkomst met de leraar aan waarin wordt overeengekomen dat een onderwijsbevoegdheid wordt gehaald, binnen welke termijn en wat de consequenties zijn bij het niet behalen. Er zijn in het jaar 2013 zestien onbevoegde leraren. Alle onbevoegde leraren volgen een opleiding.

Vanuit de Vereniging van vrijescholen is in 2013 voor de vierde keer een landelijke **vakgroepconferentie** georganiseerd; alle scholen voor voortgezet vrijeschoolonderwijs hebben daarvoor een lesvrije dag in de planning opgenomen. Op deze conferentie konden alle leraren met hun vakgroepgenoten uit het gehele land werken aan een versterking van hun vakinhoud in de vrijeschoolpedagogie. Hoewel niet alle vakgroepen even enthousiast waren over de opbrengst, was er over het algemeen waardering voor dit congres; ook de komende jaren wordt deze mogelijkheid tot professionele vrijeschoolse bijscholing aangeboden.

Het **verzuim**percentage bij de scholengemeenschap was in 2013: 4,05% (landelijke gemiddelde 2012: 5,0%). Met verzuim- en re-integratiegesprekken proberen we het verzuim verder terug te dringen en spelen we in op de vragen, problemen en behoeftes van personeelsleden. Vanaf september 2013 wordt er structureel spreekuur op locatie geregeld zodat we meer preventief te werk kunnen gaan.

Tobiasschool (speciaal basisonderwijs)

Het gehele team heeft zich o.l.v. externen op teamvergaderingen en studiedagen geschoold in het werken met de OPP's, GO's en GP's, het convergent gedifferentieerd werken voor het vakgebied rekenen, het werken met leerroutes en het afstemmen en verdiepen van het didactische handelen. De komende jaren zal dit verder verankerd worden en naar de overige vakgebieden uitgebreid worden.

De directeur en de intern begeleider nemen deel aan een Professionele Leer Gemeenschap. Teamleden volgen individueel eveneens nascholingsdagen en brengen de opgedane kennis weer terug in het team.

Enkele teamleden worden individueel begeleid door een coach.

Het **ziekteverzuim** heeft regelmatig voor onrust onder leerlingen, ouders en team gezorgd. Het kon opgevangen worden door externe vervangers. De langdurige ziekte van één van de

medewerkers zorgde bij de leerlingen voor onrust. Gelukkig heeft een vaste vervangster de klas de rust en stabiliteit kunnen brengen die zij zo hard nodig heeft.

Stichtse Vrije School

In de pedagogische vergaderingen en op de studiedagen is zoals elk jaar gewerkt aan de **gemeenschappelijke scholingstrajecten**. Hierbij zijn diverse onderwerpen op didactisch en pedagogisch gebied aan de orde geweest, zowel in de gemeenschappelijke vergaderingen als in de verschillende pedagogische teams. Nieuw was in 2013 het werken in de verschillende jaarlagerichte teams. In deze teams zijn veel praktische zaken besproken, zijn klassenbesprekingen en leerlingenbesprekingen gehouden. De intentie, om met de teamstructuur directer met elkaar te kunnen samenwerken en een grotere betrokkenheid te kunnen verwezenlijken lijkt goed te lukken. In de Middenbouw is in het kader van het Passend Onderwijs in extra studiemiddagen aan klassenmanagement en het ontwikkelen van de executieve functies gewerkt met een externe deskundige. Dit project wordt voortgezet.

Voor hun **individuele scholing** hebben ook dit jaar veel leraren cursussen en studiedagen rond hun vakgebieden gevolgd. Deze cursussen en besprekingen gingen vaak over ontwikkelingen rond examenonderwerpen of waren een collegiale uitwisseling over vrijeschoolpedagogie of andere vakgerelateerde ontwikkelingen. Verder hebben diverse leraren zich – meestal gebruik makend van een lerarenbeurs - bijgeschoold voor het behalen van een (extra) bevoegdheid voor een specifiek vakgebied. Veelal betrof het leraren die met een pabo-bevoegdheid in de middenbouw zijn gaan lesgeven en verder studeren voor een bevoegdheid voor het vo. Een aantal collega's staat op het punt de opleiding af te ronden en ook de laatste collega's die nog niet de extra bevoegdheid hadden zijn met hun studie gestart. De school faciliteert voor de middenbouwleraren het deel van de studiekosten en studie-uren dat niet door de lerarenbeurs wordt gedekt.

In de gesprekken die vanuit de **gesprekkencyclus** gevoerd worden, kwam de individuele deskundigheidsbevordering aan bod en werden afspraken gemaakt over wenselijke stappen in de individuele professionalisering en de boogde doelen. Indien gewenst door school en/of door de betreffende medewerker, is er vanuit de interne coachingsgroep of door externe coaches begeleiding geboden. Deze ondersteuningstrajecten varieerden in duur en intensiteit.

Novalis College

Opnieuw zijn in 2013 veel **nieuwe personeelsleden** aangesteld. Het vinden van geschikte, nieuwe medewerkers is niet altijd eenvoudig geweest. Deels omdat de vacatures zijn ontstaan gedurende het schooljaar, deels omdat de vacatures te klein zijn geweest om uit veel kandidaten te kunnen kiezen.

De school tracht steeds kleine aanstellingen uit te breiden met meer uren, om zo te komen tot grotere aanstellingen. Uit gesprekken met personeelsleden proberen we ook te komen tot invulling van wensen nu en in de toekomst en daarop de ontwikkeling/scholing af te stemmen.

Met de leraren hebben gesprekken plaatsgevonden over de inzet van uren voor **deskundigheidsbevordering**. Een nieuw scholingsbeleid en bijbehorende verantwoording van de uren deskundigheidsbevordering is per 1 augustus ingezet. Dit moet leiden tot een betere verantwoording van de uren door de leraren zelf. Het aanbod van deskundigheidsbevordering is aanzienlijk uitgebreid, waardoor leraren een betere keuze kunnen maken. Ook blijft de eigen invulling een groot goed. Leraren kunnen hun wensen inbrengen en waar mogelijk faciliteert de school met budget en/of tijd. Vooral de scholing, gericht op de toekomst van de school, is een punt van aandacht.

Binnen de **gesprekkencyclus** zijn gesprekken gevoerd met een aantal leraren. Zeer frequent vinden **lesbezoeken** plaats. Vooral nieuwe leraren, maar ook anderen krijgen feedback op hun handelen in de klas en de wijze waarop men leerlingen aanspreekt op 'hoofd, hart en handen'. Hierin vallen nog behoorlijke slagen te maken. De waarnemingen uit de lesbezoeken worden steeds nabesproken met de leraar. Deze feedback helpt leraren te werken vanuit de menskundige visie.

Hetzelfde geldt voor het **differentiëren** in de lessen. De leraren hebben dit schooljaar deelgenomen aan studiedagen, waarin differentiëren als theorie, maar vooral in praktische vorm is belicht. De leraren zijn hiermee aan de slag gegaan, ook nadat de busopstelling in de klas is ingeruild voor andere opstellingen. Dit experiment is gedurende enkele maanden uitgevoerd, maar heeft niet geleid tot een grotere differentiatie in de lessen. Evaluatie van het project vindt begin 2014 plaats.

De personeelsgroep van de school heeft actief leraren ondersteund. Dit jaar is ervoor gekozen om nieuwe **leraren** te **begeleiden** door een buddy vanuit de sectie te koppelen aan een nieuwe leraar. Dit geeft de vakinhoudelijke ondersteuning. Vanuit de personeelsgroep zijn medewerkers gekoppeld aan de nieuwe leraar om te begeleiden in alles wat met de organisatie te maken heeft. Verder worden leraren gecoacht indien daar behoefte aan bestaat vanuit zowel organisatie als medewerker zelf. Dit levert soms korte, soms langdurige trajecten op. De personeelsgroep bespreekt uiteindelijk de voortgang en de consequenties van de trajecten.

Er zijn ook functioneringsgesprekken gehouden met medewerkers van het **OOP**. Bij enkele medewerkers heeft dit geleid tot een coachingstraject. Voor de medewerkers van het OOP moet meer aandacht komen, ook in het **scholingstraject** en de wijze waarop ze betrokken kunnen worden bij de pedagogische scholing.

De medewerkers van de school ervaren **werkdruk**. Dit is deels verklaarbaar door de groei van de school en de werkzaamheden die dat met zich meebrengt. Ook het feit dat het een relatief jong team is, speelt een rol. Gekeken moet worden hoe zowel jonge- als oudere medewerkers gezond in de school kunnen blijven functioneren. De schoolleiding zal hierin maatregelen, die betaalbaar moeten zijn, moeten nemen.

In 2013 hebben verschillende leraren hun **opleiding** afgerond. Daarnaast zijn vier leraren in de afrondende fase van hun opleiding. De onderzoeken in de masterfase worden steeds met de schoolleiding doorgenomen, zodat vraagstellingen ontstaan die ook nuttig kunnen zijn voor de school. Soms presenteren leraren de resultaten van hun onderzoek aan de collega's. Op deze wijze werken we aan een onderzoekende houding. Voor de komende jaren liggen er nieuwe studiewensen. De schoolleiding ondersteunt dit waar mogelijk. Datzelfde geldt voor korte cursussen of opleidingen die vanuit het scholingsbudget worden bekostigd. Nadrukkelijker wordt gekeken naar zin en noodzaak van de scholing. Het scholingsbudget wordt ook deels ingezet voor lezingen die voor alle medewerkers van belang zijn.

Het **ziekteverzuim** heeft niet tot grote problemen geleid. De vervanging, zowel voor kort- als langdurig verzuim, is redelijk ingevuld, soms met medewerkers van buitenaf. Met de beleidsmedewerker P&O zijn gesprekken gevoerd met personeelsleden over frequent kort ziekteverzuim.

Vanuit het schoolplan is aangegeven dat er meer **ontmoetingsruimte** moet komen voor afstemming en uitwisseling. De pedagogische vergadering is hier een middel toe, maar ook

andere momenten in het jaar. Wijzigingen zijn aangebracht in de vergaderstructuur van de pedagogische vergadering. In de loop van het schooljaar zullen we evalueren, waarna we wellicht andere vormen kiezen.

Naast uitwisseling is **informatievoorziening** over de beleidsvoornemens en –wijzigingen ook van groot belang. De wijze waarop die informatie moet worden verstrekt, blijft een aandachtspunt. Schriftelijke informatievoorziening is een goed middel, maar de school is nog zoekende naar de optimale wijze van feedback. Het werken met een extra vergadering, waarbij ieder kan kiezen voor deelname, is een effectieve werkwijze.

We zijn gestart met het vaststellen van een aantal **procedures** en draaiboeken. Zo zijn procedures ontwikkeld voor schoolveiligheid, zorg, klachten, voorlichtingsactiviteiten etc. In de komende jaren zullen we hier verder aan werken.

Karel de Grote College

Na de zomervakantie kon het Karel de Grote College - opnieuw - met een volledige invulling van de openstaande **vacatures** aan het schooljaar beginnen. Ondanks krapte op de arbeidsmarkt (bij sommige vakken) is de school kennelijk een aantrekkelijke plaats om te werken.

Dit jaar hebben we te kampen gehad met een groot aantal langdurige **zieken**. Het ging voornamelijk om fysieke klachten. Dit maakt dat het ziekteverzuim in dit jaar hoog is. Het is wel gelukt om de vervangingen heel tijdig rond te krijgen waardoor er weinig lessen zijn komen te vervallen. De beleidsmedewerker P&O en rector hebben samen de re-integratie van deze langdurige zieken zorgvuldig begeleid.

In 2013 hebben de leerkrachten zich dor middel van **studiedagen** intensief bezig gehouden met de achtergronden van de vrijeschool. Overkoepelend thema hierbij was de werking van beelden. Waar mogelijk hebben we de collega's van de basisschool Meander hierbij uitgenodigd. Zo hebben we twee studiemiddagen en zeven vergadermomenten samen gestudeerd. Bij de evaluatie bleek dat de leerkrachten van beide scholen dit als bijzonder prettig hebben ervaren. Tijdens de opmaten van de pedagogische vergadering hebben veel verschillende leerkrachten een inhoudelijke bijdrage geleverd. Een groot succes was een serie van voordrachten van R .Steiner waarbij verschillende leerkrachten vanuit hun eigen interpretatie de voordracht beschreven. Elke voordracht werd zo steeds twee keer op verschillende wijze gepresenteerd.

Er is een actief **personeelsbeleid** gevoerd. Met alle personeelsleden heeft een gesprek plaats gevonden waarbij de ontwikkeling van het personeelslid centraal stond. Met meerdere leerkrachten en ondersteuners is een beoordelingsgesprek gevoerd. Vanuit deze gesprekken zijn nieuwe ontwikkelpunten naar voren gekomen. Een aantal personeelsleden hebben een begeleidings-/coachingstraject gevolgd.

Vijf teamleiders zijn begonnen aan de opleiding '**ontwikkeling leiderschapskwaliteiten** voor teamleiders'. Deze opleiding is voor alle teamleiders van de drie scholen georganiseerd. Er is hierbij gekozen voor een duaal traject, enerzijds het begeleiden van een klein veranderproject in het team en anderzijds het volgen van studiemiddagen en -avonden om de expertise te vergroten. Deze bijeenkomsten waren zowel theoretisch als praktisch van aard. Er is o.a. gewerkt aan presenteren, gesprekken voeren, planning , leiderschap, personeelsbeleid, financiën en vergaderen. De opleiding loopt door in 2014 maar nu al kan gezegd worden dat het samen studeren van teamleiders van verschillende scholen als heel leerzaam wordt ervaren.

Het jaar 2013 was een jaar waar vanuit de schollelding hard gewerkt is aan de veranderingen in de **organisatiestructuur**. Verschillende taakgebieden zijn opgeheven of opnieuw geformuleerd met een duidelijke beschrijving van verantwoordelijkheden. Dit alles is nodig om in 2014 de overgang naar het werken in teams doorgang te kunnen laten vinden.

Huisvesting en middelen

Tobiasschool (speciaal basisonderwijs)

Er hebben voornamelijk kleine reparatiewerkzaamheden plaatsgevonden in de school. Ook is de entree in ere hersteld: de originele granito vloer is weer zichtbaar.

Stichtse Vrije School

In 2013 is het nieuwbouwproject voor een **tweede gymzaal** afgerond tot en met het verkrijgen van een omgevingsvergunning. Helaas is daar door een van de burens op het terrein bezwaar tegen ingediend, waardoor het project enige vertraging zal oplopen. Aangezien het plan aan alle wettelijke en plaatselijke vereisten voldoet en volledig past binnen het bestemmingsplan, is de kans groot, dat we in het voorjaar ook daadwerkelijk met de bouw kunnen starten.

In de zomerperiode is het **dak** van het hoofdgebouw vernieuwd. Dat zorgde helaas wel voor veel vallend gruis op de toneelzolder. In de maanden daarna is er door veel vrijwilligers en collega's hard gewerkt om alle kostuums en rekvisieten weer schoon te krijgen. Bij deze schoonmaak is in het dak en in balken houtworm en boktor ontdekt. Gelukkig bleek het om een kleinschalige aantasting te gaan. In de kerstvakantie is deze bestreden. Tegelijkertijd is er door de brandweer vastgesteld, dat er op de **zolder** brandwerende maatregelen genomen moeten worden om de compartimentering te voltooien. Dat alles heeft ertoe geleid, dat de zolder grondig gerenoveerd zal gaan worden om aan alle voorwaarden te voldoen.

Novalis College

Door de groei van de school zijn in 2013 problemen ontstaan in de huisvesting. Het gebouw is te klein voor het aantal leerlingen. Dat manifesteert zich op alle terreinen : fietsen worden gestald op het parkeerterrein, leerlingen brengen hun pauzes door in de aula, maar ook op de eerste etage, kluiskastjes staan door het hele gebouw etc.

Door een **interne verbouwing** van de garderobe is een extra leslokaal gecreëerd. Voorts huurt de school bij een nabij gelegen zorginstelling enkele ruimtes (lokalen en spreekruimtes)

Deze voorzieningen zijn echter ontoereikend en levert problemen op, zowel in de totstandkoming van roosters als werkdruk voor medewerkers (surveillances).

Met de gemeente is in de zomer overleg gezocht voor de **uitbreiding**. In eerste instantie is een verzoek gedaan tot het plaatsen van noodlokalen. Dit verzoek is nog niet ingewilligd.

Karel de Grote College

Voor een aantal lessen drama huurt de school nog steeds elders twee lesruimtes, die vrijwel fulltime gebruikt worden. Ook voor het bewegingsonderwijs huurt de school voor twee dagen per week een gymzaal van de gemeente. Verder heeft Meander (basisschool voor vrijeschoolonderwijs) drie lokalen aan ons verhuurd. Dat worden er m.i.v. augustus 2014 twee in verband met de groei van Meander. De kans is aanwezig dat we tijdelijk vijf lokalen gaan huren in het voormalige schoolgebouw aan de Prins Hendrikstraat; dezelfde locatie waar de school tijdens de laatste grote verbouwing tijdelijk gehuisvest was. Daar is een vijftal goede lokalen te **huur** op de eerste verdieping, tegen een acceptabele prijs. Hiermee komt het dure en oncomfortabele scenario van noodlokalen te vervallen.

De geplande verbouwing onder het schoolplein is dus op de lange baan geschoven omdat er grote kans is dat vrijeschool Meander in de toekomst een ander gebouw gaat betrekken en zo als school op één locatie komt. Het Karel de Grote College kan dan het **gebouw** van Meander aan de **Wedren** betrekken. Inmiddels is duidelijk dat de verwerving van dit gebouw doorgang gaat

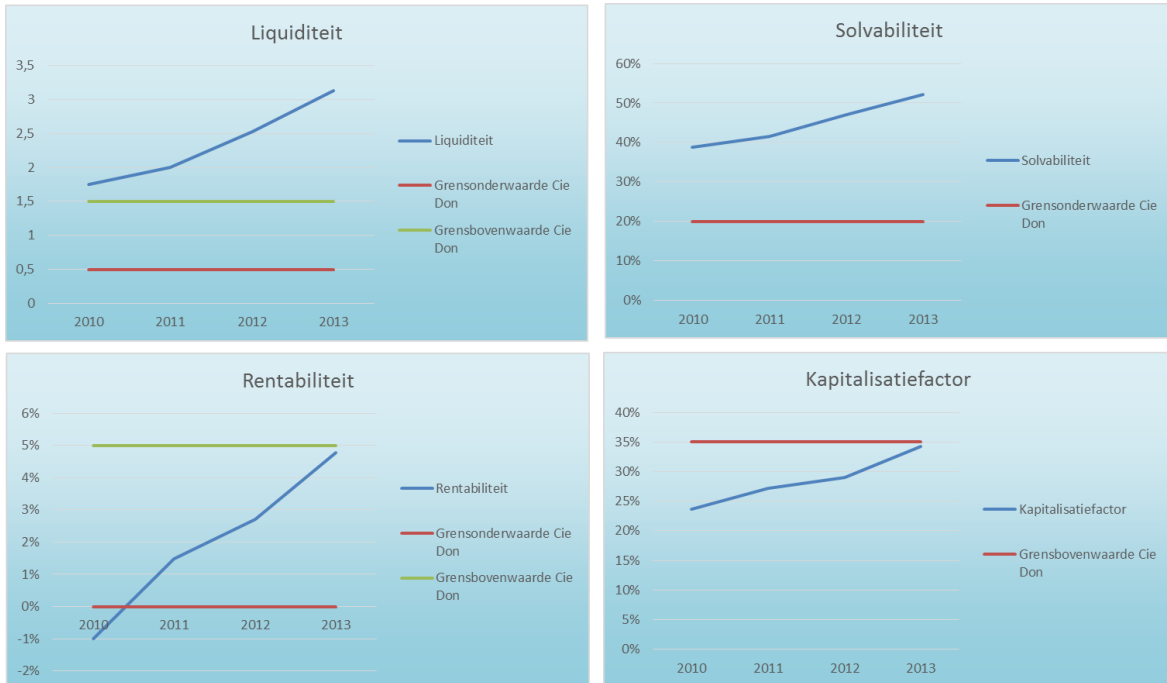
vinden. De overeenkomst wordt in oktober 2014 getekend. In december 2015 zal Meander verhuizen naar het andere schoolgebouw aan de Celebesstraat, waarna het Karel de Grote College de gebouwvleugel aan de Wedren in gebruik kan nemen. Dat gebouw zal nog wel op een aantal punten moeten worden aangepast; er zullen bijvoorbeeld een aantal toiletgroepen moeten worden gerealiseerd. Ook op het gebied van (brand)veiligheid en beveiliging zal e.e.a. moeten worden aangepast. Overige wensen zullen worden geïnventariseerd en afhankelijk van de beschikbare middelen (op termijn) worden gerealiseerd.

De **meerjarenonderhoudsplanung** is leidend geweest voor de planning van werkzaamheden voor de instandhouding van de gebouwen. Ieder jaar maakt de school keuzes in deze planning; op deze manier proberen we de goede balans te vinden tussen enerzijds evenredige inzet van middelen voor personeel en materieel en anderzijds een veilig, duurzaam en mooi schoolgebouw. Met het oog op de hoge huisvestingskosten is het vervangen van de stalen kozijnen met enkel glas – dat voor 2013 was voorzien in de MOP – uitgesteld. We zijn voornemens deze aanpassing z.s.m. te realiseren.

Financiën

Samenvatting en analyse jaarrekening 2013

Financiële kengetallen

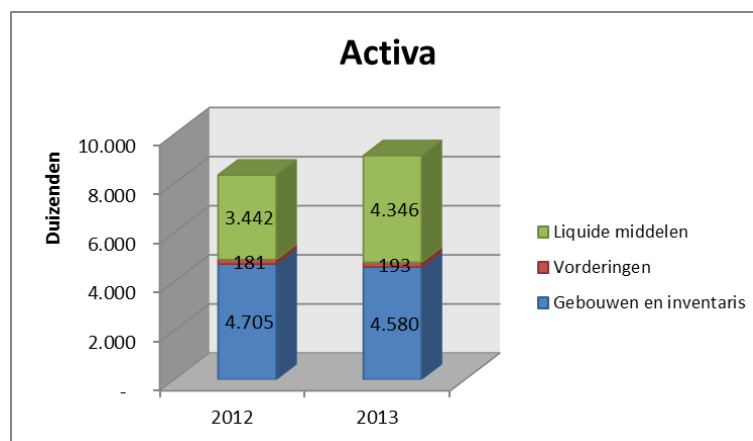
De financiële positie van de Stichting bevindt zich voor alle kengetallen binnen de richtgetallen van de commissie Don. De stichting is financieel zeer gezond.

Balans 2013

De **materiële vaste activa** (gebouwen en inventaris) zijn gedaald door afschrijvingen.

De **vorderingen** zijn licht gestegen.

De omvang van de **liquide middelen** (het geld op de bank) is met name gestegen door het positieve exploitatieresultaat van 2013.

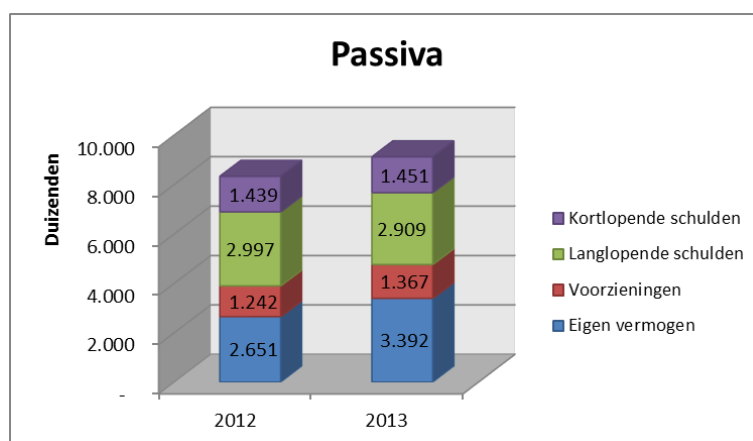

Het **eigen vermogen** is gestegen door het positieve exploitatieresultaat van 2013.

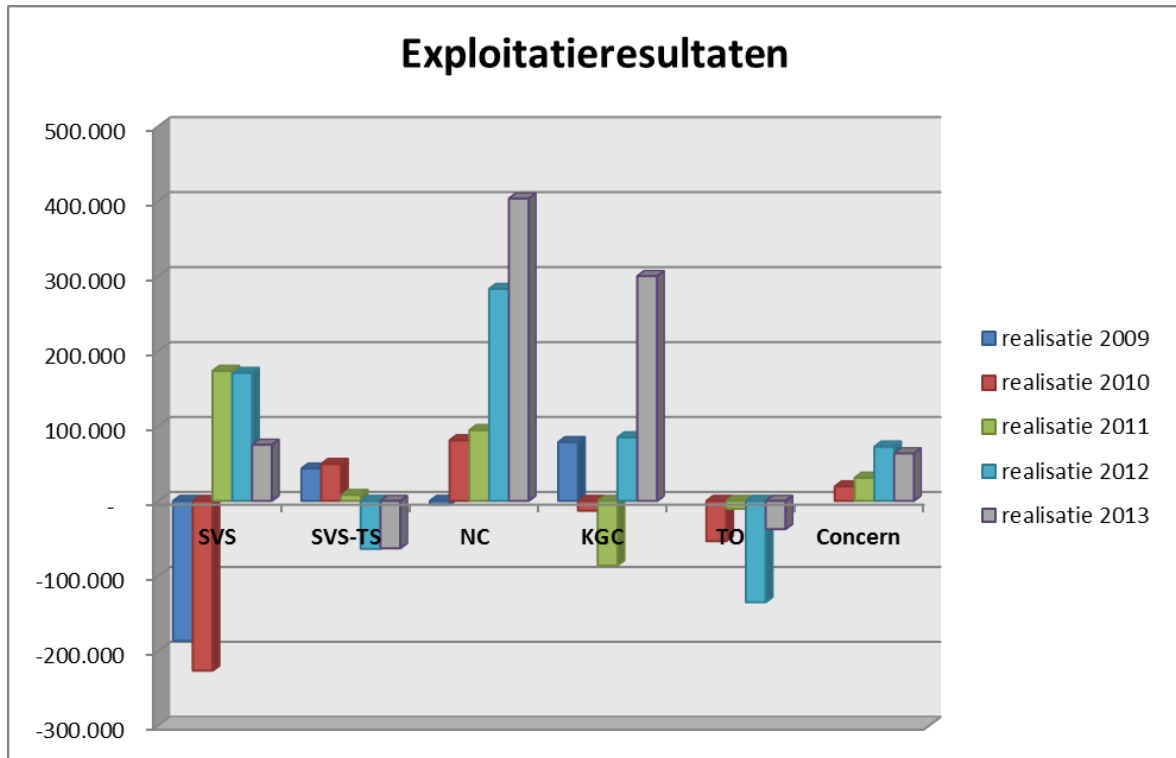
De **voorzieningen** zijn gegroeid door toename van de voorziening onderhoud gebouwen.

De **langlopende schulden** hebben betrekking op de lening bij de Bank Nederlandse Gemeenten voor financiering van de overname van het gebouw van het Karel de Grote College en daalt geleidelijk door aflossing.

De **kortlopende schulden** zijn vrijwel gelijk gebleven.

Exploitatie 2013

De Stichting heeft het boekjaar 2013 afgesloten met een exploitatieresultaat van € 741.000. Dat is voor ruim de helft toe te schrijven aan de extra subsidies van november 2013 en verder het resultaat van diverse over- en onderschrijdingen van budgetten.

Exploitatieoverzicht	realisatie 2013	begroting 2013	realisatie 2012
Baten			
Rijksbijdragen	14.227.091	13.449.196	13.655.970
Overige overheidsbijdragen	485.249	479.100	473.834
Overige baten	790.946	697.615	874.188
Totaal baten	15.503.286	14.625.911	15.003.992
Lasten			
Personele lasten	11.392.534	11.394.442	11.321.022
Afschrijvingen	418.123	455.430	417.928
Huisvestingslasten	1.249.396	1.189.863	1.203.269
Overige lasten	1.571.593	1.543.193	1.533.768
Totaal lasten	14.631.646	14.582.928	14.475.987
Saldo baten en lasten	871.640	42.983	528.005
Financiële baten en lasten	-130.755	-134.560	-116.364
Resultaat	740.885	-91.577	411.641

De exploitatie is nader geanalyseerd in de jaarrekening 2013.

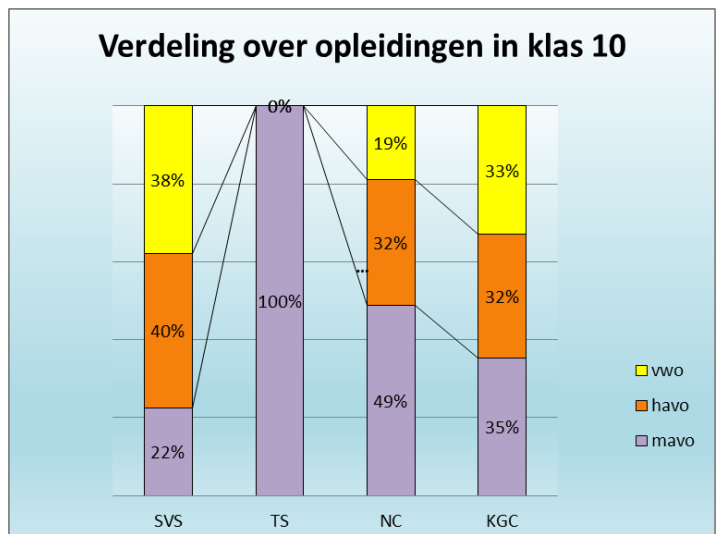
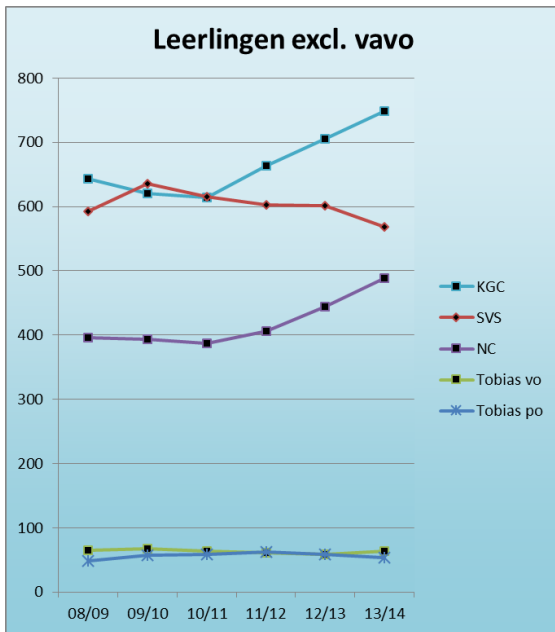
Ouderbijdrage

De schoolleiding heeft met de MR overleg gevoerd over de besteding en verantwoording naar ouders van de ouderbijdragen.

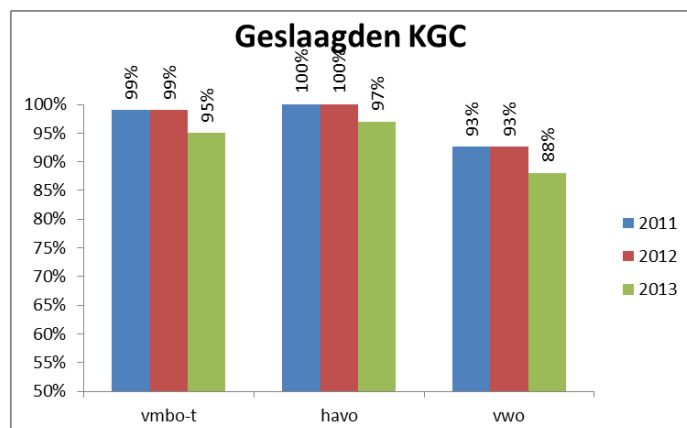
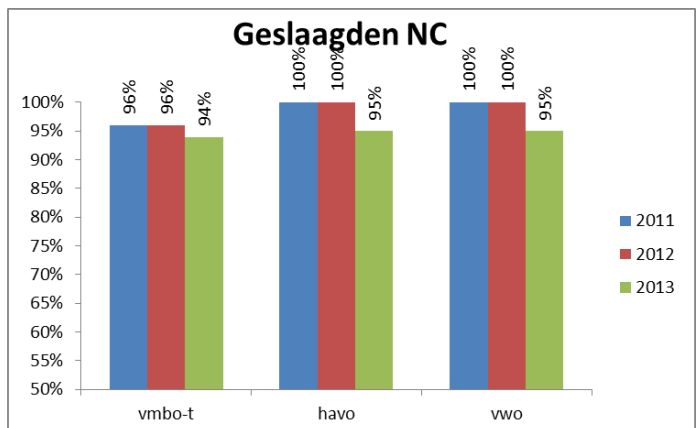
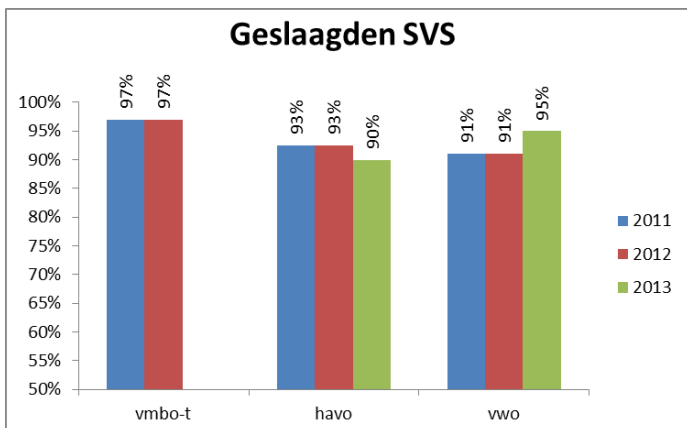
LGF-gelden

De drie vestigingen hebben de inzet van de LGF-gelden op leerlingniveau verantwoord.

Bijlage 1: Aantal leerlingen en verdeling over opleidingen

Bijlage 2: Examenresultaten

Bijlage 3: Gegevens scholengemeenschap en vestigingen

Stichting Scholengemeenschap voor Vrijeschoolonderwijs

Wilhelminasingel 15, 6524 AJ Nijmegen

College van Bestuur: de heer F. Ebskamp

Samenstelling Raad van Toezicht eind 2013: de heer H. Jansen (voorzitter), de heer E. de Zeeuw, de heer M. Pistorius, de heer M. de Loor, de heer P.H. Kolff, de heer M. Liebregt, de heer J. Spijkers.

Tobiasschool

Prof. Lorentzlaan 16, 3707 CC Zeist

Directeur: mevrouw L. Beemer.

Stichtse Vrije School

Socrateslaan 24, 3707 GL Zeist

Rector: de heer G. Roeters van Lennep

Stichtse Vrije School afdeling Tobiasstroom

Prof. Lorentzlaan 16, 3707 CC Zeist

Afdelingsdirecteur tot 1 augustus 2013: de heer J. Waardenburg

Teamleider vanaf 1 augustus 2013: de heer M. Blokker

Novalis College,

Sterrenlaan 16, 5631 KA Eindhoven

Rector: mevrouw M. Vermeer

Karel de Grote College

Wilhelminasingel 15, 6524 AJ Nijmegen

Rector: mevrouw W. Kasbergen

Bijlage 4: Jaarverslag raad van toezicht over 2013

Algemeen

De raad heeft in 2013 toezicht gehouden op het beleid van de bestuurder en de algemene gang van zaken van de Stichting Scholengemeenschap voor Vrijeschoolonderwijs. Daarbij heeft de raad de bestuurder met advies terzijde gestaan. De raad deed dit voornamelijk door in vergaderingen met de bestuurder de voorkomende aangelegenheden te bespreken. De raad vergaderde daartoe viermaal met de bestuurder.

Naast de reguliere mededelingen van de bestuurder en de vaststelling van de jaarstukken vermeldde de agenda organisatie-onderwerpen als: Meerjarenbegroting 2013 – 2016, Kwaliteit en verantwoording, Onderwijstijd en lesuitval, Ziekteverzuim, Autonomie van de scholen en onderlinge leerpunten, Horizontale verantwoording, Visitatietraject Novalis College, Beloningsbeleid medewerkers, Resultaten en ontwikkelingscyclus, Interne modulaire opleiding middenmanagement, Resultaten medewerkerstevredenheidsonderzoek, Huisvestingsbeleid, Schoolplannen 2013-2017, Formatieplannen, Aannamebeleid leerlingen, Kwaliteitsonderzoek Tobiahschool, Nationaal Onderwijs Akkoord..

De raad had ook een gezamenlijke bijeenkomst o.l.v. het bestuur met de personeelsdelegatie van de medezeggenschapsraden en de rectoren over de spirituele visie op de menselijke ontwikkeling en de kunstzinnige pedagogie.

In één bijeenkomst, zonder de bestuurder, evalueerde de raad haar eigen functioneren en dat van de bestuurder.

In tegenstelling tot de voorgaande jaren namen de leden van de raad hun eigen informatievoorziening buiten de vergaderingen zelf ter hand.

Samenstelling en functioneren van de raad

De reguliere vergaderingen van de raad werden afwisselend gehouden op locatie bij één van de vestigingen in Zeist, Eindhoven en Nijmegen. De vergaderingen werden ingeleid met bijdragen van de leiding van de ontvangende school. Buiten de vergaderingen had de voorzitter van de raad regelmatig contact met de bestuurder.

De raad blikt positief terug op 2013. Het doel om meer pro-actief te zijn is door de raad opgepakt. De raad is daar tevreden over. De constructief kritische houding is daarmee ook op een goede wijze toegenomen, wat eveneens door de bestuurder wordt gewaardeerd. De raad is voorts tevreden over de constante aanwezigheid en evenwichtige samenstelling van de raad. Niet tevreden is ze over het ontbreken van vrouwelijke leden.

De raad is positief over de samenwerking met de bestuurder. Alle aan het begin van het jaar door de raad opgestelde agendapunten zijn behandeld of er is een start mee gemaakt. Aspecten van toezicht zijn onder andere verbeterd door de functionele samenstelling van de raad. De inbreng van de diverse leden vult elkaar goed aan. Niet alleen op inhoudelijk vlak, ook bij het doorvragen tijdens vergaderingen bij relevante thema's. Zo wordt er samen gewerkt aan het verder vormgeven van de RvT. Verder zijn de leden van de raad en de bestuurder zeer tevreden over de wijze waarop de nieuwe voorzitter zijn rol vervult. De samenwerking met de bestuurder wordt van twee kanten positief geëvalueerd.

Samenstelling en mutaties

Ans Cuijpers verliet op 22 februari 2013 de raad en Huub Jansen volgde haar op als voorzitter. Voorts traden op dat moment Manny Liebrecht en Jan Spijkers toe tot de raad. Eind 2013 was de raad als volgt samengesteld:

Huub Jansen	2 ^e termijn tot 01-12-2014
Eric de Zeeuw	2 ^e termijn tot 29-11-2016
Menno Pistorius	1 ^{ste} termijn tot 14-03-2014
Martijn de Loor	1 ^{ste} termijn tot 03-12-2015
Piet Hein Kolff	1 ^{ste} termijn tot 03-12-2015
Manny Liebrecht	1 ^{ste} termijn tot 22-02-2016
Jan Spijkers	1 ^{ste} termijn tot 22-02-2016

Eric de Zeeuw en Jan Spijkers vormden in 2013 de auditcommissie.

Hoofdfuncties van de leden:

Huub Jansen	Directeur Landelijke Vereniging van Wereldwinkels
Eric de Zeeuw	Locatiemanager, lid MT bij De Seizoenen, Antroposofische zorginstelling
Menno Pistorius	Directeur Paramedische Studies aan de Hogeschool Arnhem – Nijmegen (HAN)
Martijn de Loor	Directeur eigenaar Gevoel voor de zaak – bureau voor organisatie-coaching
Piet Hein Kolff	Algemeen directeur haven Den Helder
Manny Liebrecht	Lid college van bestuur Stichting Biezonderwijs Tilburg
Jan Spijkers	

Op grond van het overzicht van nevenfuncties van de RvT-leden is geen belangenconflict gebleken met het RvT-lidmaatschap.

De leden van de raad bezitten samen deskundigheid op bestuurlijk, maatschappelijk, financieel, personeel, organisatorisch en onderwijskundig terrein. Vijf leden hebben of hadden onlangs kinderen op een van de scholen van de Stichting. De leden staan echter onafhankelijk ten opzichte van personen en deelbelangen, ze voelen zich verbonden met het vrijeschoolonderwijs en onderschrijven de code Goed Onderwijsbestuur VO.

Bezoldiging

In de vergadering van 27 mei 2013 heeft de raad van toezicht besloten om jaarlijks een vergoeding toe te kennen aan de toezichthouders. De voorzitter ontvangt € 1.500,-- en de leden ieder € 1.000,-- per jaar. Een lid van een permanente commissie ontvangt bovendien een vergoeding van € 250,-- per jaar. Voorts ontvangt iedere toezichthouder een vergoeding van € 175,-- per jaar ten behoeve van het verwerven en gebruik van een tablet in eigendom.

Bijlagen

Overzicht kosten Raad van Toezicht

	pp	n	bedrag
Voorzitter	€ 1.500,00	1	€ 1.500,00
Leden	€ 1.000,00	6	€ 6.000,00
Commissieleden	€ 250,00	2	€ 500,00
Tablet	€ 175,00	7	€ 1.225,00
BTW (geschat voor 2 leden)			€ 493,50
Reiskosten			€ 800,00
Totaal			€ 10.518,50
Lidmaatschap VTOI			€ 1.250,00
Scholing			€ 2.000,00
Overig			pm
Totaal budget			€ 13.768,50

Werkgeverschap

Ans Cuijpers en Huub Jansen hebben begin 2013 conform de procedure een beoordelingsgesprek gevoerd met de bestuurder.

Jaarrekening en begroting

De Raad van Toezicht heeft kennisgenomen van het door de bestuurder opgestelde jaarverslag en de jaarrekening over 2012 en ze goedgekeurd. De raad heeft ook kennis genomen van de aanbevelingen van de accountant, deze samen met de bestuurder besproken en afgesproken dat de aanbevelingen zullen worden opgevolgd.

Het voorstel van de bestuurder om de begroting voor het jaar 2014 vast te stellen is door de Raad van Toezicht goedgekeurd.

Waardering

De raad spreekt haar waardering uit voor de in 2013 getoonde inzet van de bestuurder en de medewerkers van alle vestigingen.

2 juni 2014
Raad van Toezicht

Bijlage 5: Jaarverslag dMR Novalis College over schooljaar 2012/2013

Inleiding

Dit is het jaarverslag van de deel- medezeggenschapsraad (dMR) van het Novalis College. Dit jaarverslag beschrijft het schooljaar 2012/2013. Eén keer per jaar legt een dMR verantwoording van haar activiteiten af doormiddel van een jaarverslag. Hierin staat vermeld welke onderwerpen aan de orde zijn geweest tijdens de dMR- vergaderingen en hoe de medezeggenschap gestalte heeft gekregen binnen het Novalis College.

De dMR is een orgaan, dat bestaat uit ouders, onderwijzend personeel, onderwijs ondersteunend personeel en leerlingen van het Novalis College. Zij heeft tot taak de directie te adviseren over of in te stemmen met het voorgenomen en gevoerde beleid.

De precieze rechten van de MR staan op basis van de Wet Medezeggenschap op Scholen (WMS) beschreven in het medezeggenschapsstatuut en het MR-reglement van het Novalis College.

In dit jaarverslag treft u verder de samenstelling en taakverdeling van de dMR aan. Tevens wordt ingegaan op de georganiseerde bijeenkomsten, scholing en de behandelde onderwerpen.

Wij hopen met dit jaarverslag u te informeren over de activiteiten van de dMR in het afgelopen schooljaar.

Algemene gegevens

De dMR van het Novalis College bestond op 1 september 2012 uit 9 leden: 3 ouderleden, 3 leerlingen en 3 personeelsleden.

De dMR is bevoegd tot bespreking van alle aangelegenheden en heeft het advies-, initiatief- en/of instemmingsrecht, conform het reglement van de dMR, voor alle aangelegenheden die het Novalis College betreffen.

Samenstelling en taakverdeling dMR in 2012/2013

De MR bestaat uit een oudergeleding, een leerlinggeleding en een personeelsgeleding. De onderstaande ouders, leerlingen en personeelsleden maakten deel uit van de dMR in het schooljaar 2012/2013.

Naam	Functie	Ouder / Leerling /Personeel school
Annemie Driessen	Voorzitter	Ouder
.Daty Sprenger / Heidi Gündel (per dec. 2012)		Ouder
.Hans Verdonschot / Ineke van Uden (per dec. 2012)		Ouder
Bas Schleijsen / Linde Hunfeld (per dec. 2012)		Leerling
.Mieka Driessen		Leerling
.Noortje Dillen		Leerling
.Patricia Putman		OOP/OP
.Gideon van Loon	PMR. afgang.	OP
.Truus Weesjes	Secretaris	OP

Vergaderingen

DMR 1, 28 augustus 2012 :

Nieuwe organisatie structuur	Instemming
'verdwijnen' van de d-stroom	Informatief
Dagrooster (inkorten HO)	Instemming

DMR 2, 25 september 2012 :

Overgangsprotocol	Informatie/Instemming
Schoolgids	Instemming
Werkweken verandering	Instemming
Nieuwe praktische stroom	Adviserend

DMR 3, 23 oktober 2012 :

Vo enquête	Advies
Begroting	Informerend
D-stroom veranderd in vmbo-t Kunst&ambacht	Informatie

DMR 4, 20 november 2012 :

Leerlingenstatuut	Instemming
Overgangsprotocol 7&8	Instemming
Schoolplan	Informatie
Verdwijnen D-stroom per 1-8-2013	Informatie

DMR 5, 11 december 2012 :

Verkiezingen nieuwe leden	Instemming
Meer jaren begroting	Instemming
Open dag	Informatie/advies
Schoolplan	Advies
Vo-enquête	Advies

DMR 6, 29 januari 2013 :

Vakantierooster	Advies
Jaarrooster	Vaststellen
Boeken, gratis schoolboeken verdwijnen over twee jaar.	Informatie
Kantine beheer	Informatie

DMR 7, 19 februari 2013 :

Samenwerkingsverband Tobiaasschool	Advies
Jaarverslag	Informatie/goedgekeurd
Evaluatie dMR vergaderingen	

DMR 8, 19 maart 2013 :

Aanbeveling strafbeleid	Instemming
Schoolondersteuningsprofiel	Instemming
Lessentabel/lesrooster	Advies
Jaarrooster	Instemming
Taakroulatie	Advies
Nieuwe organisatie structuur	Informerend
Toekomst Blauwe Bloem	Informerend

DMR 9, 16 april 2013 :

Jaarbegroting	Advies
Lessentabel	Advies

Technologie route	Advies
-------------------	--------

DMR 10, 28 mei 2013 :

Jaarbegroting	Goedgekeurd
Lessentabel	Goedgekeurd
Invullen jaarrooster 5 vrije dagen i.v.m. zomervakantie van 7 naar 6 weken	Advies

De deelraad van de medezeggenschapsraad vergaderde ca. 10 keer, onder voorzitterschap van een ouderlid en secretariaatsvoering van een personeelslid. Bij deze vergaderingen was de rector te gast, om informatie te verstrekken en om te luisteren. Daarnaast hebben voorzitter en secretaris regelmatig contact gehad met de schoolleiding ter voorbereiding op de vergaderingen. Halverwege het jaar is er een verschuiving geweest in de personeel- en leerling geledingen. In de vergaderingen zijn informatieve onderwerpen aan de orde geweest, maar de dMR heeft een aantal keer ook gesproken over zaken waarover advies en/of instemming moest worden gegeven. Agendapunten die het afgelopen schooljaar aan de orde zijn geweest:

- Werkweken
- Vmbo-t Kunst en Ambacht
- Jaarbegroting
- Schoolondersteuningsprofiel
- Vo-enquête
- Nieuwe organisatie structuur.

De samenstelling van de personeel geleding is onveranderd. Drie leden in totaal, één voor OOP en twee voor het OP. Van deze laatste is één lid secretaris en één lid afgevaardigde voor de pMR. Met ingang van het nieuwe schooljaar is het OOP-lid ook OP.

Met de rector zijn regelmatig bilaterale besprekingen om grip te krijgen op onderwerpen en om informatie uit te wisselen.

De p-geleding heeft waar nodig haar achterban geraadpleegd en is voornemens dit meer structureel toe te passen als een instemming van de geleding gewenst is.

De ouderraad is het orgaan van klassen vertegenwoordigende ouders, klankbord en doorgeefluik van ideeën voor dMR-ouders, zodat het draagvlak voor de dMR wordt verbreed. De ouderraad geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de dMR. De voorzitter van de dMR bezoekt hiervoor de ouderraad vergaderingen. Deze ouderraad is zeven keer bijeengekomen.

De leerlingenraad van de vestiging vergaderde eveneens zeven keer dit jaar. Er was een redelijke afvaardiging vanuit alle klassen, al ontbrak er wel eens een klas stelselmatig. De leerlingenafvaardiging naar de deelraad van de medezeggenschapsraad is behoorlijk constant, vrijwel steeds gerekruteerd uit de hoogste klassen en één leerling uit de 9e klas.

Extra bijeenkomsten en scholing

Dit jaar is geen scholingsmoment geweest, of een extra bijeenkomst. Wel is dit uitvoerig besproken en wordt dit in het volgend schooljaar ingezet.

Conclusie

Dit jaarverslag geeft een overzicht van de onderwerpen waar de dMR zich het afgelopen jaar over heeft gebogen. De dMR heeft het voornemen een dergelijk jaarverslag in de toekomst aan te blijven bieden.

De dMR heeft zich het afgelopen jaar gehoord gevoeld en is sterk betrokken bij de ontwikkelingen van het Novalis College. De dMR heeft het vertrouwen dat de goede samenwerking met de schoolleiding in de toekomst gecontinueerd blijft.

Bijlage 6: Jaarverslag dMR Karel de Grote College over 2013

Voor u ligt het jaarverslag van de medezeggenschapsraad van het Karel de Grote College van kalenderjaar 2013. Middels dit korte verslag legt de MR, samengevat, verantwoording af voor haar activiteiten gedurende kalenderjaar 2013. Verslaglegging gebeurt per kalenderjaar, dit in tegenstelling tot de werkwijze van vele andere scholen waarbij per schooljaar verantwoording wordt afgelegd. Op deze wijze lopen de jaarverslagen van de schoolleiding en MR parallel.

Rol en werkwijze MR.

De MR is een bij wet ingesteld onafhankelijk en democratisch gekozen schoolorgaan om de belangen van leerlingen, ouders en schoolpersoneel te behartigen tegenover het schoolbestuur en schoolleiding. Voor het bestuur van Stichting Voor Vrijeschool onderwijs (SGVVS) is dit de bestuurder Frans Ebskamp. In de dagelijkse onderwijspraktijk van het Karel de Grote College is dit de rector van deze school Wanda Kasbergen.

De MR moet en mag zich gevraagd en ongevraagd met allerlei zaken bezighouden die de school aangaan. Afhankelijk van de belangen die ermee gemoeid zijn en de reikwijdte daarvan, wordt de MR over een aantal zaken verplicht ofwel om advies dan wel om instemming gevraagd. Maar de MR mag ook ongevraagd advies geven over zaken die de school aangaan.

Binnen de MR is de stemverdeling als volgt geregeld:

- Personeelsgeleding: twee stemmen;
- Oudergeleding: één stem;
- Leerling geleding: één stem.

Naast het adviseren over plannen en besluiten van de directie en het schoolbestuur, kan de MR zelf ook komen met voorstellen om zaken te verbeteren en het schoolleven van leerlingen en de teamleden te verrijken.

MR-leden 2013.

Personeelsgeleding:	Wilbert Vloet (voorzitter) Erik Nieuwkoop (secretaris)
Oudergeleding:	Anke Schwedler (tot augustus 2013) Jan van Tiel (tot augustus 2013) Theo Verwijst Elsemie Kemkes (vanaf augustus 2013) Kristel de Buck (vanaf augustus 2013)
Leerlingen:	Peter ter Horst Robbert van Mosseveld Guusje Drenth (vanaf augustus 2013) Thijme Ebskamp (vanaf augustus 2013) Iris Sternheim (vanaf augustus 2013)
Te gast:	Namens schoolleiding: Wanda Kasbergen (rector)

Belangrijkste speerpunten MR in 2013.

Investerings en renovatie schoolgebouw KGC.

Vanwege aanhoudende groei van het leerlingenaantal van de school is de school genoodzaakt om uit te breiden. Sinds enige jaren kan de school drie klaslokalen in het pand van Meander huren, daarnaast wordt een aantal lokalen in de oude 'Joris MAVO' aan de Prins Bernhardstraat gehuurd. Om een duurzame oplossing voor langere termijn te vinden, wordt uitgezien naar uitbreiding van het huidige schoolgebouw. Omdat basisschool Meander naar alle waarschijnlijkheid nieuwbouw gaat plegen, komt op termijn het gehele pand aan de Wedren vrij. Het KGC zou graag gebruik willen maken van dit pand ten behoeve van de uitbreiding van de school.

Naast investering in uitbreiding wordt ook kritisch meegekeken met renovatie(plannen) van het bestaande schoolgebouw. De gevel van het pand aan de Wilhelminasingel is bijvoorbeeld nog voorzien van stalen kozijnen en enkel glas. Naast de economische haalbaarheid wordt door de MR ook de aandacht gevestigd op duurzaamheid, comfort en de voorbeeldfunctie van de school.

Inrichting 5-jarig HAVO.

De toekomstige lessentabel voor de verschillende profielen wordt ter vergadering uitgereikt en toegelicht. In alle CE examenvakken wordt geknipt. In creatieve vakken nauwelijks. Alle profielen hebben ongeveer evenveel vaklessen en periodes. Leerlingen moeten in elk geval wel een reële kans krijgen om ook daadwerkelijk in vijf jaar hun diploma te kunnen behalen. Nu zijn er al grote verschillen SE-CE. Worden deze niet alleen maar groter? In vakken met het grootste verschil lijkt het hardst gesneden te worden. Mede door onduidelijkheid rondom de toneelperiodes, stemt de DMR nog niet in met de lessentabel.

Nieuwe Praktische Stroom: Kunst en ambacht.

De school is genoodzaakt om de PS ander in te richten. De huidige opzet wordt niet langer gedoogd door de onderwijsinspectie. Het gaat over door overheid, krachtens wet, opgelegd voorschrift, dus is instemming niet aan de orde. Mogelijke alternatieven zijn onderzocht. De school gaat m.i.v. 2013/2014 een PS inrichten die zich richt op leerlingen met een VMBT-gt niveau. De leerlingen sluiten de school af met een VMBO-t examen. Vervolgstappen: samenstellen lessentabel. De leerlingen moeten goed voorbereid worden op het examen. Er zal dus meer examengericht onderwijs gegeven moeten worden.